

MAGYAR PAPI EGYSÉG

HUNYA DÁNIEL

EMLÉKFÜZET

HUNYA DÁNIEL EMLÉKFÜZET

Ebben a Papi Lelkiség-füzetben nemcsak P. Hunyától hozunk cikkeket, hanem P. Hunyáról is. Így akarunk emlékének hódolni. Amit a magyar papság vezére frásaiban hirdetett, azt életében meg is valósította. Azért jogos eljárás, ha gondolatai mellett jellemét is bemutatjuk.

A Papi Lelkiségben megjelent cikkei nagy tömegéből kettőt emelünk ki, amelyek elég jellemzőek P. Hunya egyéniségére és tartalmuknál fogva is összetartoznak. A „Világi papok lelki fejlődésében” a tapasztalt pedagógust, a „Világi papok életszentsége” c. cikkben pedig az egészen kegyelmies papot ismerjük meg.

A róla szóló cikkek megírására négy papot kértünk fel, akik P. Hunyát egészen közelről ismerték.

Varga László SJ egész szerzetesi életén végigkísérte: mint skolasztikus- és tanártársa, majd mint a Papi Lelkiség munkatársa. A magyar alföld és népének nagy ismerője nemcsak az embert és papot jellemzi kitűnően, hanem abban a környezetben mutatja be, amelybe a Gondviselés P. Hunyát állította.

Lakos Endre egyetemi lelkész öt évig volt „a Pater” növendéke és tanítványa a szegedi egyházmegye-közi szemináriumban, éspedig P. Hunya zenitéveiben. A tanító és nevelő Hunya eszmevilágát és az eszmét megvalósító jellemet ecseteli közvetlen színekkel.

Király István SJ mint a Kispapegység egyik volt szerkesztője a Papi Lelkiség irányvonalát és a Kiadványsorozat műhelytitkait tárja fel. Mint a kispaptáborok résztvevője közelről tapasztalta azt a hatást, amelyet ez az egészen Jézus Szíve szerinti pap a magyar kispapságra gyakorolt.

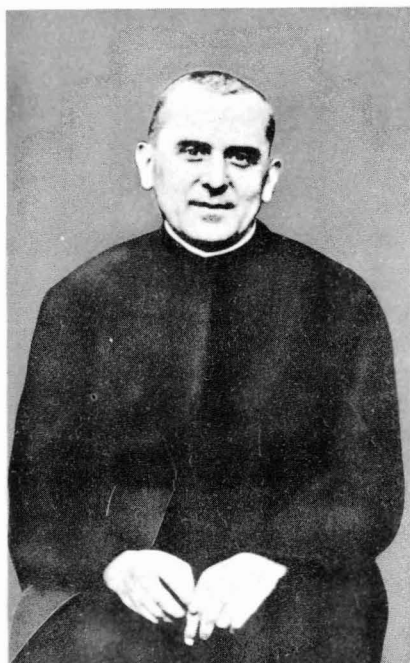
Weissmahr Béla SJ a szenvedésben egészen beérett spirituális kegyelmi sugárzásának volt szemtanúja: azért az emberformáló Hunya jellemképét néhány új és mély színnel gazdagítja.

Jómagam egy aszketikus kurzusát hallgattam a papi jellemről és a szentignáci lelkigyakorlatokról. Hogy milyen tartalmasak voltak ezek az előadások és mennyi lelket lehelt belőle az előadó, arra elég jellemző lehet az a tény, hogy az előírt egy szemeszter helyett három szemesztert sajtoltunk ki belőle.

SZERKESZTŐ

HUNYA DÁNIEL

EMLÉKFÜZET

P. HUNYA DÁNIEL SJ
emlékének,

aki 20 évig volt a szegedi
egyházmegye-közi szemi-
náríum lelkivezetője és 20
évvel ezelőtt indította el a
Papi Lelkiség kiadványsor-
ozatát és szervezte meg a
magyar papok egységét.

P. HUNYA ÉLETÉNEK KÜLSŐ KERETEI

1900. április 29-én született Endrődön.
1919. november 20-án belépett a J. T. magyar rendtartományába.
1919 - 1921 Feldkirchben novícius.
1921 - 1924 Szegeden filozófus.
1924 - 1925 prefektus a pécsi Pius gimnázium internátusában.
1925 - 1928 teológus Innsbruckban, a többi magánúton végezte otthon.
1928. július 31-én a budapesti Jézus Szíve templomban pappászenteli Dr. Lányi tinini felszentelt püspök.
1930 szeptemberében a szegedi egyházmegyei szeminárium spirituálisa.
1938. február 2-án leteszi az ünnepélyes négyes fogadalmat.
1951 áprilisában a Széher-úti kórházba kerül, utána Érdre.
1953-ban több hónapot börtönben tölt.
1957. november 6-án, a J. T. mindenszentek ünnepén meghal Érdén.
1957. november 9-én temették a szegedi belvárosi temetőben.

+

P. Hunya a ravatalon

VILÁGI PAPOK LELKI FEJLŐDÉSE

A FEJLŐDÉS EGYETEMES TÖRVÉNYE

Isten végtelen bölcsességének úgy felelt meg jobban, hogy e világ bontakozva tükrözze Őt. A teremtett világ legbelső törvénye szerint kezdetleges állapotból haladjon nagyszerű kifejtett felé, csirákból pompázó virágzás és dús gyümölcsstermés felé. A természet csodálatos rendje ösködből indult, amelyben azonban minden kifejtett csíra erői együtt voltak. A természetfölötti világ még csodálatosabb: a krisztusi kegyelmiség és annak kiteljesedése egy megelőző kegyelmi világ romjain, az ősszülők bűnének mintegy talajában fogant az isteni ígéret ősevangéliumi csírájával, s mint az emberiség történelmének legfőbb értelme nőtt folyton és nő a világ végéig, amikor a Krisztus-fej és a Krisztus-tagok csodálatos teljessége mutatkozik be a Szentháromságnak.

Szervetlen és szerves lét, tudattalan és tudatos élet, egyed és közösség, természet és kegyelem: csodálatos törvényszerűségek útjain halad a még csodálatosabb kifejtett felé, hogy végül is minden fejlődés teljes értelmét megtalálja a Krisztus-test tökéletes kibontakozásában. A teremtett létnek, emberi történelemnek, lelkiségnek ez a legmélyebb értelme és elvszerűsége.

Hogyan viszonylik ehhez a papság? A krisztusi test kifejlesztése elsősorban és hivatalosan a papságra van bízva isteni elrendezése szerint. Valami mérhetetlen jelentőségű küldetés, megbízás ez, de ugyanolyan ropant arányú vállalkozás és felelősség is.

Ez az emberiség legelső és legmagasabbrendű küldetése, vállalkozása és felelőssége.

Ebben a küldetésben, vállalkozásban és felelősségben való helytállás legfontosabb konkrét ténye a papi fejlődés. Fejlődés, amely valódi, Isten szándékának megfelelő. Ez a fejlődés a krisztusi test fejlődése teljes szabályszerűségének biztosítása.

Ha a papok fejlődése rendben van, akkor a krisztusi test fejlődése is szabályszerű. Ha a papok fejlődése nincs rendben, akkor a krisztusi test fejlődése folytonos gátlásokkal küzd.

Az Isten akarata szerint való papi fejlődés tehát legelső sorban az egész teremtés legfőbb értelmének és törvényének: a fejlődésnek abszolút követelménye. Vagyis nem nagylelkű többletbuzgóság, amelyért elvárhatjuk, hogy Isten rendkívül bőkezűen megáld minket, mert hiszen olyasmit tettünk, amire nem vagyunk szorosan kötelezve.

Sokat foglalkoztatott életemben, főleg papnevelői életemben a nagy kérdés: hol van a hívek és papság életében, gyümölcseiről kétségtelenül felismerhetően a roppant tény, a hatalmas adottság: a kegyelem? Csak egy feleletben találok elég magyarázatot: ez a hatalmas adottság a papok sorstag fejlődésében erőtlenedik el és terem oly megdöbbentően kevés gyümölcsöt.

Ha mi papok egyszer ennek a felelősségnek teljes tudatára döbbernénk! Akkor aztán megsejtenénk azt is, hogy a kegyelem mire volna képes a kereszténységben - Isten-akarta papi fejlődések alapján.

A PAPI FEJLŐDÉS TÉNYKÉRDÉSE

Elméletileg kezelve a kérdést, végtelen egyszerűnek tűnik föl. Ime:

Micsoda hatalmas erő és abszolút biztos fejlődési törvényszerűség érvényesült mindig és érvényesül az élettelen kozmoszban. Az ősködtől a mai világrendig, amelyben - hogy a törvényszerűségek fölmérhetetlen sorának csak egy nevetségesen csekély pontját érintsem - ha például a föld körforgásában a naptól való távolsága csak keveset változnék, azonnal fékevesztett örült iramban rohanna a föld teljes pusztulásba, akár a napba zuhanva, akár a világűrben tévelyegve.

Micsoda nagyszerű erők és biztos fejlődési törvényszerűség érvényesült mindig és érvényesül a növényvilág, állatvilág és az emberi test életében!

Vajon Isten, aki a fejlődés ilyen erőit és törvényeit adta teremtményeibe, az élet magasabb síkjain: a szellemi és kegyelmi síkon nem adott volna-e bőségesen elég erőt e síkokhoz méltó magasabbrendű fejlődésre?! Ellenkezőleg, minél magasabbra megyünk a lét fokain, annál tökéletesebb berendezkedést találunk életre és fejlődésre. Szellemi és kegyelmi síkon tehát relatíve a legtökéletesebbet.

A papságnak pedig mindkét síkon döntő szerepe van. A papok fejlődési berendezkedése tehát - amennyiben Istentől függ - relatíve a legtökéletesebb.

Gyakorlatban azonban mást látunk, bármilyen igazak is az előbbi megállapítások. Tehát valahol lényeges eltolódás történt az Istentől adott erők és fejlődési törvények ellenére. Igen, ott, ahol a szabadakarat és a bukott embertermészet rosszra való hajlamai találkoznak, illetve ütköznek. Pontosán ott, ahol az ember szellemi és kegyelmi fejlődésének titka van elrejtve, ahol az ember összes értékrendi küzdelmei lefolyanak, ahol az ember értékrendisége eldőli s ahol az ember teljes kibontakozásának gyökere van.

Itt, ebben a mélységben, az embervilág klasszikus mélységében, ahol

szabadakarat, rosszrahajló ösztönösség és kegyelem találkoznak, illetve küzdenek, itt dől az emberi és papi fejlődés kérdése.

S hozzá bizonyos az is, hogy a teljes értékű fejlődés abban a titokzatos mélységben lezajló döntő küzdelemben a szabad helytállás hősiességét követeli.

A papi fejlődés egészértékűsége ezen a hősiességen múlik.

VILÁGI PAPOK LELKI FEJLŐDÉSE

Minden emberi fejlődés között ez a legnehezebb. Főleg a világi papság ilyen helyzetében, amilyenben él. Így szétszórva, magukra hagyva, a szolidaritás, az összefogás, a kölcsönös támogatás ilyen hiányával, a hivatásrendi érdekvédelem ilyen gyönge szolgálatával. Ma még hiányzik a papi hivatások nélkülözhetetlen éltető léggömb is: a papság valóban papi közszellem; hirtelen az átmenet a szeminárium meleg üvegházából a külső élet hideg realitásába; nincs még kiépítve a világi papok plébániai kis közösségeinek az az életformája, amelyben védve és istápolva volna a papi lélek kincse, kegyelmi életolaja.

A lelki fejlődésnek elemi követelménye az elvi egyvonalúság a szeminárium és a rajta túllévő papi élet között. A kettő között való törés, szakadék, amilyen természetes ma még a pap életében, olyan áthidalhatatlan is. Pedig a lehajló, elkopó egyvonalúság elégtelen. Elégtelen a vizszintes, vagyis nem emelkedő egyvonalúság is, amely kitarás a szemináriumi elveknél. Pedig ez ma a szórványosan található mutogatni való nagy dolog. A fejlődés érést követel a papi kiteljesedés irányában. Nem más ez, mint az Istentől adott hivatáscsférának gyümölcsbe növése. Ez a szemináriumi szellemnek az élet szabad levegőjétől, szelétől, napjától, esőitől, viharaitól, hűvös éjjeleitől kialakított férfikorbeli élettelttség.

LEHETSÉGES MAGATARTÁSOK, AMELYEK LEGINKÁBB SEGITHETNÉNEK

Csoportokba osztom ezeket a legfontosabb magatartásokat:

1. Testre vonatkozólag

a) Ép, erős test kiképzése:

Leendő papoknál kicsi kortól kezdve a legkomolyabb gondot kellene fordítani egészséges, erős testi kiképzésre. Szakszerűen, tervszerűen, ellátásuktól, jámborsági köntösbe burkolt lustaságoktól mentesen. Az erős test, kemény test, izmos test. Az erős test kidolgozott, kicserzett test. Az erős test fizikai feladatokban megedzett test.

Ma még beláthatatlan előnyei lennének az ilyen spártaileg edzett ifjú

papi testeknek. Bőséges tapasztalatból tudom, hogy a keményen megedzett testű ifjak papi alkalmassága összehasonlíthatatlanul nagyobb a keményen meg nem edzett ifjak papi alkalmasságánál.

Nemcsak testi egészség és munkabírás síkján van azonban roppant jelentősége az edzettségnek, hanem lélektani síkon is. Felbecsülhetetlen kincs a teljesen egészséges pszihikum: a kiválasztó mirigyek, idegek és egyéb szervek hibátlan működése alapján előálló pszihé, főleg az érzésvilág életkedve és életlendülete. Ezzel és ezáltal lesz az edzett test a jellemnek és erkölcsi értéknek is kitünő alapja, aminthogy a jellemtelenségnek és erkölcstelenségnek valóságos kitenyészője a puha, ernyedt test. Megemlítem még azt, hogy az Egyháztól, Krisztustól távolálló munkástömegeket és nélkülöző milliákat olyan igénytelen evangéliumi szellemű papok tudják meghódítani, akiknek nem tétel az, hogy eleget aludtak-e az éjjel vagy eleget esznek-e ma - nem is szólva az élet puhaságairól, kényelmeiről - akik játszva vállalják a proletárral való sorsközösséget, akár a testi munkáig.

A mai papság már túl van az ilyen irányú papnevelés lehetőségén, a legtöbben közülük a testi fejlődés korán is. Mégis azt kell mondanunk, hogy mindenkinek sokat használ a tervszerű, okosan megválasztott, komolyan végrehajtott mindennapi testedzés: fizikai munkával, tornával stb. . . . Láttam már 70 éves papot is, aki napi tornáját nem engedte volna el. Orvosságra, úgy tudom, még nemigen költött. - A tervszerű testedzésnek föltétlen jó hatása van az egész emberre, testére-lelkére. Természetesen minél idősebb korban kezdi valaki, annál lassabban jelentkezik üdvös hatása. Ugyanígy a gyöngyöngült testű embereknel. De ezek is megérik félév múlva az okosan végzett tervszerű gyakorlatot. Ajánlatos olvasásra e könyv ecske: Lockington - Varga: Testedzés és lélekkultúra. Budapest, 1927.

Megjegyzendő, hogy a szabadban végzett testi munkának, a mellett, hogy produktív lehet, jelentősége a szobatorna fölött van. Csak a lemosást nem kell elmulasztani utána, főleg ha megizzadt a test.

A test fejlettségét, edzettségét, és egész életre szóló tervszerű edzését nemcsak azért kell hangsúlyozni, mert elsősorban testben él az ember és testi életének épségével arányos szellemének ereje, munkabírása, főleg pedig pszihéjének épsége, életének egyensúlya, optimizmusa, hanem főleg azért, mert bőséges tapasztalat igazolása szerint ma sok az ernyedt test, sok a fáradt ideg, a közép- és főiskolai erőtetettség, a szemináriumi kifáradás, a papi munkában való kimerülés. Ezek nemcsak a munkaerő csökkenését jelentik, hanem - s a papi fejlődés szempontjából ez sokkal fontosabb - jelentik az idegélet s vele az emberi alapérzésvilág olyan eltolódását, meghamisítását, mely a szabadakaratra örökös, legyőzhetetlen holterhet ró, bérnító gáncsokat rak. Az elernyed, az életkedvétől megfosztott, lendületé-

ben elakadt psziché a papi fejlődés sírját ássa meg, sőt a papi becsület sírját is. A papi lelkiesség erőtlenségének oka sok esetben testi és ideg ernyedtség.

A vázolt testedzésnek és edzett testnek nincs öncélja. Vigyázni is kell nagyon, hogy öncéllá ne váljék. Könnyen fellép ugyanis a hajlam: öncéllá tenni a testkultúrát. A testedzésnek és edzett testnek helyes célja csak az lehet, hogy rásegítse az embert élete földadatainak tökéletes teljesítésére; hogy ne kelljen soha megtorpannia, hűtlenné, kötelességmulasztóvá válnia a testi erők hiánya miatt. Főnséges nagy célkitűzés ez. Megér minden gondot és fáradságot.

b) Teljes fegyelem

Önfegyelemről van szó. Egészen komolyan vett, kidolgozott alakban, és pedig a testre, testies ösztönökre vonatkozóan. A papi lelkiességnek legalapvetőbb alkateleme ez. Különbféle összetevői vannak: lélekerő, bátorság, önismeret, akaratgyakorlatok, küzdelmek, a lélek felszabadulási és szabadságharca, több-kevesebb hősiesség. Lényege mindig belül van, akármilyen rendezett, kidolgozott külső magatartásban jelenik is meg. Az ilyen külsőségek a lényeges belső nélkül sohasem valódiak s inkább állatszeliűdítéshez hasonló szoktatások, esetleg megtévesztésre szánt képmutatások.

Az edzett testnek a teljes fegyelem a méltó párhuzama. De nemcsak párhuzama, hanem szükséges kiegészítője is, mert a komoly és kitartó testedzés, főleg pedig az egész értékű edzettség csak kemény önfegyelemmel valósítható. Testedzés és edzettség teljes értelemben ugyanis magában foglalja a testi ösztönök rendetlen hajlamainak megzabolázását is, főleg evésben-ivásban, nemiségben, lustaságban, a szenvedélyek bármilyen kitöréseiben. A nemcsak mai értelemben kisportolt, hanem a szó teljes értékjelzése szerint edzett test egyben jellemileg és erkölcsileg fegyelmezett test is. S csak is akkor jelenti a lelki fejlődés nagyszerű támaszát, biztosítékát.

A lelki fejlődés mindig a fegyelem útján halad. Minden önfegyelmezési tény komoly siker. Gyakorlatára épp elég alkalmat nyujtanak életünk körülményei, az emberek, főleg pedig saját természetünk. A papi élet hozzá még különösen is bővelkedik türelmi próbákban, önfegyelmezési alkalmakban. A legszebb és legfontosabb papi erénygyakorlatok közé tartozik: mindig ura lenni a testnek, testies ösztönöknek és fegyelmezetten helytállni az élet által szolgáltatott türelmi próbákban.

2. Lélektani erkölcsi vonatkozásban

a) Az életföladat vállalása és betöltése.

Az életnek legemberibb, legtermészetesebb, de ugyanakkor legnemesebb, lélektanilag és erkölcsileg is legmagasabbrendű fogalmazása: az életfeladatok teljes betöltése.

A mai etikai, pedagógiai gondolkodás szívesen foglakozik a hivatáskér-

déssel. A hivatást azonban még szűken értelmezi, az életkörülmények, életállapot feladatainak betöltésére vonatkozó elhivatást érti rajta. Nem az egész ember összes feladatainak betöltésére vonatkozó hivatást. A hivatásfogalom maga is olyan szűkebb értelmű; így fejlődött ki történelmileg. Azért e miatt előnyösebbnek látom az életfeladatok fogalmát hangsúlyozni, amíg ki nem fejlődik az élethivatás teljes fogalma.

Minden ember nagy, szinte hatalmas feladatcsoport középpontjában áll. E feladatokhoz való lélektani, erkölcsi viszonya kezdődik öntudatának kifejlődésével. Az ő nagy és nagyszerű élethivatása: betölteni ezeket a feladatokat. A lényeges és döntő magatartás részéről az, hogy lényének egész jóindulatával, készségével fordul a feladatok felé: ismerni akarja őket mindíg teljesebben és valósítani akarja őket az ismeret szerint maradéktalanul. Ez a készség, ez az odafordulás, ez a megvalósítási egészértékű legbelső magatartás: ez az ember minden értékrendiségének összefoglalatja és minden értékkiteljesedésének egyetlen valódi, egészségese gyökere.

Highy ez a roppant jelentős lélektani-erkölcsi magatartás létrejőjön az emberben, megmaradjon, az ösztönök és életkörülmények támadásaiban győzelmesen helytálljon, két alapfeltétele van: lélektani normalitás és hiánytalan becsületesség.

Amit előbb az ép és erős testről mondtam, azt főleg a lélektani normalitás biztosítására mondtam. Nincs ugyanis ennek a biztosításnak fontosabb eszköze, sőt még megközelítően olyan fontos eszköze sem, mint az edzett és fegyelmezett test.

A hiánytalan becsületesség pedig az, amit itt a papi fejlődés érdekében lélektani-erkölcsi vonatkozásban mint legfontosabbat mondanom kell. Hosszú utat tettem meg a papnevelésben elméletileg is, gyakorlatilag is, amíg ide eljutottam. A pedagógia, az aszketizmus ugyanis nagy, sokszor rakétaszerű célkitűzésekkel dolgozik. Aztán keresi a mesterfogásokat, olykor szinte bűvészfogásokat a célok gyors megvalósítására. Nevelődése folyamán mindannyiunk épp eleget találkozott ezzel. És talán épp elégszer találkozott azzal a kiábrándító jelenséggel is, hogy a nagy célkitűzés nem sikerült, a rakéta kilobbant, a mester- és bűvészfogások csődöt mondtak. S végül megálltunk a bukott embertermészet nagy igazságánál, amely igazság kevésbé helyes kezelés esetében letargiának szolgálhat alapul. Még jobb, ha megálltunk a kegyelemtan misztériumainál azzal a meggyőződéssel, hogy a fejlődésben csak a kegyelem segít, ennek döntő hatékonysága nélkül nincs haladás, még igazi indulás sem, nemesebb emberi kibontakozás felé. Csak azon csodálkoztunk sokszor, hogy a katolikus Egyházon kívül, sőt a pogányságban is milyen nemesen emberi egyéniségek lehetségesek, mennyi jólelkűség, mennyi művelt finomság, mennyi fegyelmezettségi erő egyesekben. Pe-

dig alig gondolhatunk arra, hogy ez az ott titkosan érvényesülő kegyelmektől van.

Lassan aztán kiérlelődött bennem az a meggyőződés, hogy a legegyszerűbb logikával kell dolgoznunk. Aki épít, az alapot ás és csak biztos talajon kezdi el az építést. Aki nevelni akar, önmagát vagy mást, annak is biztos kiindulási alapot kell keresnie. Ez az edzett és fegyelmezett testben kifejtett lélektani normalitás, a célirányos cselekvés felé pedig a hiánytalan becsületesség.

Mikor ezekre világosan rájöttem, akkor lepett meg a gyakorlati élet fonákossága; a mi pedagógiánkban és aszketizmusunkban pont e két alapra fordítunk legkevesebb gondot. Mert ugye az, hogy igyekszünk jól táplálkozni, és a becsületességet mint magától értetődőt feltételezzük: ez csak nem nevezhető igazi nevelési gondnak, annál kevésbé tervszerű alapvetésnek. A nevelési realizmus hiánya önkénytelenül úgy rajzolódott elém építési képben, hogy valaki mindenáron az épület legfelső részét csinálja, mikor aztán ott a magasban meg akarja állítani, igen csodálkozik, hogy nem áll meg, csak addig, amíg fogja. A nevelési realizmus hiányának természetesen másik véglete, amikor valaki a kegyelemtől vár mindent, s a legkülönfélébb címeken rosszalja az emberi öröklődést.

Evangélium, kegyelem, természetfölötti sík nem az egész igazságvilág, nem az egész értékrend, nem az egész ember, nem az egész pedagógia, hanem mindezeknek és még sok egyébnek kiteljesedése, koronája. Előbb van a fejlődés rendjében is mindaz, ami természete és létezése szerint is előbb van. A természet fölemelését megelőzi a természet, a megváltást a teremtés. Ez a papi fejlődés vonalán azt jelenti, hogy gondos alapokat kell vetni emberi fejlődésben és erre épített keresztény fejlődésben. Aki nem fejlődött ki mint ember és mint keresztény, az sohasem fejlődhetik ki mint pap. (A lényeges emberi, keresztényi és papi fejlődést értem, mert hiszen nem lényeges dolgokban nincs ez a szoros összefüggés.) Minél fejlettebb valaki emberileg és keresztényileg, annál nagyobb fejlődési lehetőség van (főltéve a papi hivatást) papi vonalon.

Nem lehet a teremtő nagy Isten gondolatait elhanyagolni anélkül, hogy a megváltó Isten gondolatainak valósításába is ne vinnénk bizonyos hanyagságot. A nem kamatoztatott talentumok példázata pedig elég világosan mutatja, hogyan viselkedik az Isten az általa adott kincsek hanyag, illetve semilyen kamatoztatásával szemben. Ha a teremtésből fakadó nagy célokat, feladatokat nem váltjuk valóra, a dolgok rendes útjain nem várhatjuk a megváltási nagy célok és feladatok valósulását. Ez papi vonalon egészen konkrétan így hangzik: emberileg fejlett emberek képsek csak egész papi fejlődésre. Amiből az következik, hogy egészértékű embereket neveljünk. Ha ezt

a gondot elhanyagoltuk, akár beleszakadhatunk a magasabb aszketizmus erőködéseibe, egészértékű papokat nem kapunk, de még egészértékű keresztényeket sem.

Itt nyitunk rá az eddig mondottak teljes értelmére: neveljünk testileg épértékű, és erkölcsileg épértékű embereket s akkor leszünk abban a helyzetben, hogy papilag épértékű embereket tudunk nevelni. Akkor aztán nekünk papnevelőknek is megnyílik értelmünk annak épséges fölfogására, hogy mit jelent papokat = legfőbb vezetőket nevelni az emberiség számára.

A szentek példájából hozható ellenvetésre itt csak annyit felelek, hogy a szentek testileg igen szívós, feladataikat feltűnően bíró és minden esetben ép idegzetű emberek voltak. A becsületességnek pedig ragyogó példái. - Hogy közülük sokan pont az emberi alapok gondozásával nemigen törődtek, az lélektanilag érthető, ha valakit egészen elkapott és lefoglalt a benne jól kifejtett magasabbrendű élet. - Mint nekünk szóló életeszmények azonban csak arra hivatottak indítani, hogy lankadt lelkünket lendülettel emeljük az örökkévalók felé. - Különben a szentek szentségi pedagógiája sohasem a teljes pedagógia, hanem az átlagemberin messze túlváló kegyelmi és erőködési csúcsteljesítmény, amit másoknak elérni csak hasonló adottságokkal lehet.

Lélektani-erkölcsi vonatkozásban, mint mondtam, az épséges fejlődés egy meglepően egyszerű, de mérhetetlenül fontos magatartásra épül: a hiánytalan becsületességre.

Mi az a becsületesség? Mindenki tudja vagy legalább sejti hétköznapi fogalommal. Elemezve talán így mondhatjuk: az ember erkölcsi adottságainak legmélyebb és legelső mozdulása, az ember etikai jellegének alapvetése. Teljes értelmét és fejlettségét pedig akkor éri el, amikor az ember egész cselekvésvilágát áthatja mint legfontosabb jellemzőke. Minkettől (alapvető és teljes értelemben vett becsületességről) szó van mostani tárgyalásunkban. Az ember egyetemes cselekvésvilágának lelke ez az életerős és erejében kiteljesedett becsületesség. Ha cselekvésvilágunknak ez a jellege rendben van, akkor vagyunk erkölcsileg ép, egészséges emberek, a papi cselekvésvilág kibontására alkalmas emberek.

A becsület mozdulásai feladatok, teendők felé néznek s azok végrehajtására irányulnak. A papban átöleli az emberi, keresztényi és szorosan papi feladatokat és teendőket. Mindíg tisztábban látni ezeket és mindíg maradéktalanabbúl végrehajtani: ez a papi fejlődés egyetlen egészséges gerince, tengelye.

A hiánytalan becsületességet jellemzi nagyfokú egyszerűség, puritánság, természetesség, realizmus, okosság, helytállás, hűség, kitartás, pontosság. Megérezzük mindjárt e jellemzők során, hogy mennyire a hiánytalan be-

csületesség az, ami az embert valóban emberré, a keresztényt keresztény-nyé, a papot pappá teszi. A fejlődés útja az ilyen embernél nyitott és biztos. Csalhatatlanul érezzük, hogy az ilyen embernek nem is kell egyéb alapvetés fejlődésében, mint nem engedni hiánytalan becsületeségből.

Szóval csak ennyi az egész? Majdnem tréfásan hangzik, amikor néha mondani szoktam, hogy nekünk papi síkon legalább olyan becsületeseknek kell lennünk, mint egy tisztességes kondásnak kondási síkon. Számára az napnál világosabb, hogy napról napra pontosan meg kell tennie, ami kondási kötelesség; senki az ő dolgaiban hibát ne találjon, mert azt az ő becsülete nem bírja el. Mily nagyszerű és mily elegendő ez a becsületeségi alapvetés a papi élet összes feladatainak maradéktalan betöltéséhez is!

S mennyire nem lehet eltévedni ezen az úton! Itt nincs hold felé nyulókálás, tetőépítés alap nélkül. Nincs ragyogó jellemről, klasszikus szentségről, titokzatos istenélményekről való képzelődés - legelemibb kötelességekben tanúsított vaskos hibákkal vegyítve.

Hiánytalan papi becsületeség! Jöjjön el a te idő és a te országod! Az lesz majd a papi életfeladatok betöltésének áldott, termésekben gazdag világa. Az lesz és csakis az lesz az evangéliumi, kegyelmi, krisztusi élet kiteljesedésének szilárd alapja és biztosítéka.

b) A papi becsületeség főbb tételei, illetve kérdései

Tételek:

A pap hivatása folytán Isten rendkívüli szeretetének választottja és megváltó nagy terveinek mindenese az emberek felé. Rábízta mindenét, amivel embereket akart boldogítani. Önmagát is, hiszen főleg önmagával akarja boldogítani őket. Elképesztő bizalom és megbízás ez. De ha ez a szeretet, mely erős, mint a halál, lefoglalta a papot és ő szentségileg is megpecsételten állt szolgálatába, el ne feledje soha, hogy neki csak kiteljesednie és maradéktalanul helyt állnia lehet vagy tönkre menni. Isten nem a megalkuvások és fél munkák Istene. - A pap vagy hős vagy tragikus!

Másik tétel az, hogy: a papok az emberiség legnagyobb vállalkozói.

Vállalkoznak arra, hogy Istennél rendbehozzák az emberek ügyét; Isten jóságának és javainak kapuit megnyitják az emberek felé; őket rendbe szedik, kioktatják és eligazítják örök boldogulásuk biztos útjára és menetelésére. S ezen az úton nem hagyják el őket, hanem elől világítanak megnyugtató, biztató hívogató fényvel: egyéniségük és életük fényével.

A pap a lelkek mindenese és sok lélek számára minden. Hány és hány léleknek Isten, Jézus Krisztus, vallás, Egyház, hit, erkölcs annyiban valóságok és annyiban éli meg e nagy valóságokból fakadó elkötelezettségeket,

amennyiben a pap személyében és életében ezeket a nagy valóságokat élet-
szerűen és szinte kézzelfoghatóan valóra váltva szemlélheti.

A papok ilyenformán a legfőbb közjó nagyvállalkozói. Hogy e nagy-
vállalkozás szintisza becsületesség és nem szélhámosság, arra csak egy dön-
tő bizonyítékuk van: teljes odaadottságuk a hivatásbeli fel-
adatoknak és önzetlenségük. Pappá nem azért lesz valaki, hogy a
közjóból megtöltse üres zsákjait vagy jól megéljen. Még azért sem, hogy
a legszorosabb természetiölötti javakból szentté legyen (ez csak eszköz a pa-
pi kiteljesedéshez,) hanem azért lesz pappá, hogy a legfőbb közjóért áldoz-
za életét. Ez emberileg a legnagyobb vállalkozás, mert maradéktalan, ön-
zetlen mások-boldogítására való vállalkozás.

A betöltött papi feladat épp e miatt a jellemiség és erkölcsiség legna-
gyobb teljesítménye.

Harmadik tétel: a papok az emberiség lelkiismerete és megtestesült
felelőssége.

Abszolút bírói ítélet kéri tőlünk számon a lelkeket. Mi ehhez képest
Cézár lelkének fölszakadó kiáltása: *Vare, redde legiones meas!* Hogyan
hangzik majd a pap felé az isteni szó: *redde rationem!*? Adj számot lelkek-
ről, ideiglenes és örök boldogtalanságukról! Felelj az emberiség sorsáért, a
történelem irányvonalaért! *Ille autem obmutuit.* Borzasztó lesz, ha felelni
nem tud. De valami csodálatos, fönséges dolog lesz a talpig becsületes pap
elszámolása Istennél, aki elmondhatja: *omnia feci, quod potui. Opus, quod
mihi tradidisti, consummavi. Judica me Deus!*

Kérdések:

Egyszerűen, röviden fogalmazva, hogy lelkünkben forgathatók legyenek.

Tudom-e, hogy az ordo sacerdotalis a legobjektivebb és legszociáli-
sabb szentség és aki ezt fölvette, annak csak önzetlenül lehet élnie mások
boldogítására?

Talpig becsületes ember vagyok-e?

Megadtam-e magam Istennek életre-halálra? (Mert csak akkor tud egé-
szen kezébe venni alkalmas eszköze gyanánt.)

Tudom-e, hogy a papi mivolt legveleje az áldozat? Amiért is, ha ki-
fordulni nem akarok papi mivoltomból, mindenemet és mindent föl kell
tennem gylelkien az oltárra, a paténára!

Mi ad a papi hivatás betöltéséhez tellő lendületet? A maradéktalan
becsületesség és áldozatosság alapján kifejlődő szent szeretet, *amor sanctus*,
amelyben minden egyéb szeretet összpontosult és átnevesült.

Mi az a sarok, amelyen az értékes papi élet vára titokzatosan áll? A
hősiesség a szabadakarat legmélyén.

Melyik a legfőbb papi lelkiismereti szempont? Szemed a feladatról ne vedd le és balra ne dönts soha! (Balra dönt, aki tudatosan tesz becsületbe útközöt.)

A papi becsületesség erős tudatosodása, a becsületesség tételeinek világos szemlélete és a kérdésekre őszintén adott igenlő válaszok képesítik az embert arra a lélektani-erkölcsi egyensúlyra és szilárd megalapozottságra, amelyre fölépülhet a feladatait egészen betöltő papi élet.

c) A cselekvő lendület titka.

Bergson híres bölcseleteében központi helyre került az „életlendület” (élan vital). Fájának gyakorlatiságával megérezte, hogy a bölcseletnek életet kell szolgálnia, az életnek pedig mégiscsak legfőbb hatóereje, egyben megkönnyítője az érzés, az élmény, főleg pedig a lendületté, sodró élmény-nyé fölfokozott életérzés. Ezért állapodott meg a nemkatolikus Bergson meglepő módon a katolikus misztikusoknál. Helyesen, mert hiszen bennük vált meginkább lendületté és sodró élménnyé az élet.

A cselekvő lendület titka az erős élményszerűség. Nem más ez, mint összefüggő erős érzések, átélések egésze. Ez ad a lélektani-erkölcsi cselekvésvilágnak életszerűséget, életkedvet, életerőt, mozgató, sodró hatóerőt. Főleg ha elérte legmagasabb fokát: az egyéniség lángbaborulását és izzását a tiszta istenszeretben. Ez a misztikusok világa.

Kétfajta élményszerűség van: egyik külső behatások által létesül az emberben, másik belülről termelődik ki. Ez utóbbi a valódi. Ezeket az endogén életérzéseket kitermelheti az egészséges test is, amint láthatjuk egészséges gyermekek, ifjak duzzadó érzésvilágában. Kitermelheti aztán az a szellemi kivirágzás, amely gondolatok, vágyak magasabbrendű érzések alakjában pattantja ki az egyén mélyebb pszichikai-szellemi képességeit s valamely egészen nekik való egységes célban állítja munkába és érvényesíti ezek erőit.

A misztikusoknál találjuk meg a legvitálisabb, leglendületesebb, belülről kitermelt élményszerűséget. Az ő pszichikai-szellemi erőik lángban és izzásban váltak élménnyé és cselekvéssé. Ők lényük legmélyéből hozzák föl a lendületet és árasztják másokra is. A legéletszerűbb lendület.

Kétségtelen, hogy papi életben ez az élményszerűség lenne a legnagyobb segítő erő. De senkinek nem áll módjában tetszésszerűen így kilobbantani legmélyebb lélektani erőit. Egészen sajátos lelki fejlődésben érett állapot kell hozzá, hogy a legbelső életerők így fölnyiljanak és föllobbanjanak.

Mi lehetséges tehát az átlagpapnál? Mert valami hasonló kell egészértékű papi élethez és cselekvésvilághoz. A következőket mondhatnám.

Mélyreható nevelői tudással kellene az egyéni képességeket kiismerni, ezek egységes fejlődési irányát megtalálni és helyesen megfogalmazva életcél gyanánt kellene az egyén elé állítani. Ha ebben a célban egészen

önmagára talált valaki s mint lényének legkedvesebb képébe, eszményképébe egészen bele tud szeretni: ez lenne annak a nagyfontosságú életlendületnek a misztikusok lángolását emberileg még leginkább megközelítő kikezdése.

A papi hivatások első élményeiben, mondhatnók szerelmében ez a vázolt lélektani jelenség érvényesül. De ez csupa kezdetlegesség. Hosszabb - rövidebb ideig tart s aztán ellankad, elfakul és könnyen eljön az idő, főleg szeminárium után, amikor valakit már egyáltalán nem is érdekel. Az ilyen papnak üressé vált a lelke és megszűnt hivatási életlendülete. Terhe önmagának és a nagy célnak, amelyért élnie kellene.

A papnevelés legfontosabb és legfelelősségteljesebb feladata ezt az első szerelmet úgy alakítani át a mélyebb egyéni adottságok helyes kibontakozási vágyává, céljává, tüzévé, hogy képes legyen az egész embert lefoglalni és magával sodorni élete végéig. Ez lenne az átlag lehetséges, egészséges, életképes papi életlendület. Csakis ilyenekkel lehet papi életcélra egészen valószínűsíteni.

Van azonban még ennek is egy gyöngye pontja az alanyban. Nem azt akarom mondani, hogy ez az életlendület a papi hivatások nagy számában ma még a nevelő hozzáértés hiányában nem fejlődik ki. Nem is azt akarom érinteni, hogy ma még a papi hivatások gyermekkortól való gondozásának és a szemináriumi kiválasztásnak hiányossága miatt sok ifju szentelődik föl, aki nem alkalmas papi életlendületre. Azt akarom mondani, hogy a papságra hívottak legjavában is - valószínűleg a mai papi közszellem ernyesztő hatása miatt - a papi cél és eszmény érzéseket fölgujtó és képességeket kibontakoztató és egészen lefoglaló ereje nem is fejlődött ki kellően és nem is marad életképesen még az sem, ami kifejlődött. Az életlendületnek tehát póteszközre van szüksége, amely fönttartja.

Két lehetőség kínálkozik. Egyik az, hogy magát a papi célt hozzánk közelebb esően úgy kell megfogalmaznunk, hogy önkénytelenül megéljük: ez nekünk való, mai embereknek, magyaroknak; ez az, ami bennünket is ki tud tölteni és a kor bajaira is hatékony orvosság; ez az, amiért korunkban érdemes élni és meghalni. Ez a megfogalmazás tehát nem más, mint az általános és örök papi célnak mai időkre, viszonyokra való alkalmazása, korszerűsítése. Például kikristályosítani az objektív magyar papi célt s teljes életrevalóságával engedni hatni a fiatal papi lélekre. Ez már inkább fölszítja a lélek tüzét, mert teljesen bekapcsolja a hazaszeretetet, nemzeti érzést, faj- és népszeretetet.

A másik lehetőség még közelebb nyúl az egyedhez. Vannak az egyesekben sajátos hajlamok, készségek, amelyek talán kevésbé vagy alig tudnak érvényesülni az általános papi célban, de egy sokkal közelebbi és az

egyént igen érdeklő célban már egészen jól. Ha ez a cél valamiképpen benne van az általános papi célban vagy legalább összeegyeztethető vele, akkor nincs annak tilalma, hogy valaki abban találja meg cél-szerelmét s azzal kapcsolatban fejlessze ki mélyebben képességeit, érzéseit és életlendületét, Nevezhetnök ezt papi specializálódásnak. Ma mindinkább fölismerek ennek jelentőségét, amely jelentőség alanyi is, amennyiben lendületet, munkakedvet teremt, tehetségeket fejleszt ki és tárgyi is, mert sokkal többet és jobbat tesz és alkot így a pap élete folyamán.

A papi specializálódásnak igen sokféle tárgya és iránya lehet az egyedi hajlamok szerint. Csak arra kell nagyon ügyelni, hogy ütközésbe ne kerüljön az általános papi feladatokkal és a szoros állapotbeli kötelességekkel. Ha ezeket nem éri sérelem, nagyon lehet ajánlani az ilyen sajátos irányu önképzéseket, amelyek oly sokat használhatnak lelkeknek, Egyháznak, papságnak. Hogy a foglalkozási tárgy tekintetében is elég szélsőséges példát említsek a világi papság köréből: mit jelentett az Egyház, a papság idegének szemében való értékelése és a lelkekre való hatás tekintetében egy Kneipp világhírű víz- és növénygyógyászata vagy egy Künzle (Zizers bei chur, Svájc) legalább európai híru növénygyógyászata, akinek az állam hivatalos gyógyítási szabadságot is adott sikerei elismeréséül. Ezek kitünő papok is voltak s ugyanakkor rengeteg embert hoztak közel az Egyházhoz pont azért, hogy visszaadták nekik egészségüket, sokszor olyan állapotban, amikor már minden orvos lemondott róluk. Nagy jövedelmükből pedig (számtalan ingyenyógyítás mellett) jótékonykodtak. Hogy csak egy nagyobb tételt mondjak, a vorarlbergi Feldkirchben levő hatalmas és szép lelkigyakorlatos házat és szerzetesi ujoncházat Künzle, a haláláig egyszerű falusi plébános építtette.

A papság speciális önképzési lehetőségei komoly tanulmányozást igényelnek és ha ezt majd megteszik a papság nevelői, az így előálló szakszerű eligazítás folytán a papok életkedvének, hivatásszeretetének és tevékenységének egészen új és kitünő gyümölcseit lesz módunkban látni.

d) Az életszentségi csőd kiküszöbölése.

Szemináriumból rendszeren nagy öntudattal és felfokozott önérzettel jönnek ki az ifjú papok. Aztán előbb vagy utóbb a legtöbben megélnék magukban legalább részleges összeomlást. Ha becsületességük talpraállítja is őket újra, azért életük belső-külső ütközések és csatavesztések között menettel.

Könnyen előáll az életszentségi öntudat csödjé s aztán az életszentségre való törekvés csödjé is. Amikor e törekvést feladta a pap, ugyanakkor papi értékvilágáról is lemondott s vele lényeges papi becsületességét tette tönkre. Hogy ez mit bénít egy papi életen, annak külső szemlélete is nehéz.

Vajjon lehet-e ezen a csődön és csődélményen valamit segíteni? Gondolom, igen.

A paptestvéri szeretet segítségéről majd a végén szólok. Itt most csak az egyedi önsegítésről.

Nagy feszültségi távlat képződik az átlag fogalmazni szokott papi életszentség távolból integető és sürgető követelménye s az ütközésekben megélt erőtlenség, alsóbbrendűség, bűnösség öntudata között. Ebből a feszültségből sok kijutott mai papságunknak. S hozzá a legtöbb így vergődő pap képtelen e feszültséget föloldani és a távlatot áthidalni. A vergődésében is eladta pap pedig természetesen még képtelenebb.

Ezen úgy lehetne segíteni, hogy az életszentségnek kissé más fogalmazást adnánk és abban is a lényegét keresnők. Körülbelül így. Az első mindig a kegyelmi állapot. Csak bűnben ne éljünk! Ennek az elvnek súlyosságához semmi nem fogható a papi életben. Csak a bűnben nem élni! Tehát azonnal fölkelni. Ez a leglényegesebb rendbejövés; a kegyelmi állapot pedig a lényeges rendbenlevés, olyan alapvető szentségi állapot. Erre épül az élet szentsége. Ennek lényege is ugyanolyan egyszerű, mint a kegyelmi állapoté. Az élet szentsége lényegesen nem külsőségekben van, hanem a lélek legbelsejében. Főleg ott, ahol az embernek egész magatartása Istennel, erkölccsel, feladatokkal, köteleességekkel szemben eldőli: szabadakaratú állásfoglalásában. Mármost elég könnyen lehetséges a teljesértékű szabadakaratú állásfoglalás, amely minden életszentségnek gyökere. Ez nem más, mint a szabadakaratú tökéletes készség mindarra, amit Isten a papi hivatásban vagy egyébként is tőlünk akar vagy elvár. Maradékalan készség, készséges megadottság és megajánlottság Isten minden szent akaratára, akár vezeklésül, akár papi becsületből, akár Isten szeretetéből, az indítóok már nem döntő. Ez a gyökérszerű életszentségi magatartás, amilyen tetsző Istennek (ezt kedveli Isten elsősorban az emberben) és amilyen elsődlegesen és lényegesen nagyértékű, olyan roppant egyszerű is. Ehhez igazán nem kell semmi egyéb, mint büntelen jóakarat. Ezt komolyan, mélységes becsületességgel akár pillanat alatt fölindítva; máris birtokoljuk a valódi életszentség gyökerét, lényegét. Így áll aztán elő a lélektani helyzet, amelyben a legvégső, messzelevő életszentségi kifejelet többé nem jelent feszültséget és áthidalhatatlan irt, hanem boldog birtoklást - a gyökér szerint.

Ennek a gyökérnek egészséges fejlesztési módszere pedig az, hogy ne sokat foglalkozzunk a múlt bukásaival, még a jelen hibáival és jellemcsökevényeivel sem, csak nagyon, szinte görccsösen kapaszkodjunk ebbe a gyökérbe. Ez legyen nagy, erős akarásunk, ez becsületességünk legfontosabb beszédje s legyen sziklaszilárd meggyőződésünk is, hogy ezzel a legbizto-

sabb életszentségi uton vagyunk. Így majd ki is hajt a gyökér, törzset is növeszt egyéniségünkben, virágokat is, gyümölcsöket is termel. De legjelentősebb lesz számunkra mindig a gyökér, mert ez van igazán és egészen akaratunk birtokában és mert abból van az életszentség növekedése.

Mennyire lehetséges ez a legbukottabb papnál is, ha becsületét valami diabolikum el nem temette! De ez a diabolikum olyan ritka. Tehát nagyon föl lehetne támadnia mindenkinek igazi papi lényeges életszentségre.

3. Lehetséges főbb magatartások a kegyelem világában.

A pap a kegyelmi világ nagymestere és bizományosa. Természetfölötti síkon a kegyelem a minden. Hítünk roppant jelentőséget tulajdonít neki a keresztény élet egész vonalán. Minél nagyobb a pap hite, annál inkább kegyelemre építi minden tervét és munkáját. És meg van győződve, hogy csakis Isten bőségesen áradó kegyelmeinek erejében lehet a keresztény, annál inkább a papi élet feladatait hiánytalanul beöltetni.

Sok megpróbáltatást nyújt azonban a nagyhítű papnak is az élet a kegyelemre nézve. Azáltal is, hogy sokszor nem részesül azokban a kegyelmekben, amelyeket éppen kér, de méginkább azáltal, hogy nem látja, a keresztények és papok életében, sőt saját életében sem a kegyelem átütő erejét.

A megélt kegyelmek segítő ereje és törvényszerűsége szabályokban még nem kifejezhető valóság. Megállapíthatók azonban lélektani-erkölcsi-vallási magatartások, amelyek hatékonyabban kapcsolnak a kegyelem világába, mint egyéb magatartások. Ilyenek körülbelül a következők:

a) Az igazi teremtményi öntudat.

A teremtés legfontosabb igazsága, hogy a teremtmény nem Isten. Ez igazságtól tolódtak el a kígyó szavára az összeülőök a paradicsomban. Azóta benne van a természetünkben ennek a mélységes hamisságnak mételye. Autonóm, abszolút képzelgésekre és feszelésekre hajlik makacsul az ember. Utánamondja Istennek: Én vagyok, aki vagyok. A legnehezebb lélektani átalakulás: teremtményi igaz öntudatra szert tenni. Amíg ez nincs, addig az ember mindig hamisan áll Isten előtt. És Isten nagyon utálja a hamisságot. A kegyelem világának teljesen egészséges talaja csakis ez a valódi teremtményi öntudat. Csodálatosan tud is rajta fejlődni. Viszont roppant nehézkes fejlődése ennek hiányában.

Ennek a valódi teremtményi öntudatnak legfontosabb tartalma az, hogy magamtól, sőt magamban semmi vagyok, Istentől vagyok, ami vagyok és csak Őbenne vagyok, ami vagyok; Ő a minden.

Minthogy lélektanilag ezt a mi senki- és semmi-voltunkat közvetlen élménnyel nem éljük meg, azért ennek a végtelenül fontos igazságnak tu-

data lassan fejlődik a becsületes emberben is. Legfőbb gátlása a már említett paradicsomi mételey. Viszont igen segíti fejlődését minden fogyatkozásunk, nyomorúságunk, bűnünk, hibánk, testi-lelki erőtlenségünk. A teremtményi öntudat mozdulásánál minden inaszakadtságunk és bűnpoklosságunk arra késztet, hogy igaz módon álljunk Isten elé. A Magdolnák, Jézust megtagadó Péterek csodálatosan megigazult öntudattal borultak Jézus elé.

Ezt nemcsak azért hangsúlyozom, mert a kegyelmi fejlődésben ez a legjelentősebb lépés, hanem azért is, mert a papi lelkeknek általában épp elég okuk van a „servus inutilis” és a senki-ember öntudatával állni Isten elé. „Ó szerencsés bűnös ember!” - aki pont e miatt tud rányitni az Isten nagy kegyelmeire.

Roppant helyzeti előny az inaszakadtság öntudata az igazi ember alakulása felé és Isten nagy kegyelmei felé. Ez képesít leginkább a mélyen gyermekded lelkületre is és ennek a lelkületnek imádságos Istenbe-kapaszkodására. S hogy mit jelent ez a gyermekdedség a kegyelem világában, rágyógó példa rá Kis Szent Teréz élete.

b) Nagy fogalom a kegyelemről.

Életközösség Istennel.

Általában nagyon elméleti dolog számunkra a kegyelemtan. Pedig a kegyelem a legmagasabbrendű teremtett valóság. S hozzá nem élettelen dologi, tárgyi valami, hanem élet. Isteni élet. S minden emberben külön kis isteni világ. Bennem az én isteni világom, Istennel közös világom.

Mily nagyra tartanám, ha Isten érzékelhető személyi kapcsolatba lépne velem, mint pl. Ábrahámmal tette. Több ennél a kegyelem: nemcsak közelség és beszéd, hanem az Ő legbenső életének átáradása belém. És csupa szeretetből. Végtelen szeretnek áldó ölelése, csókja, életárama lelkemben.

Életközösség Krisztussal.

Isten az Ő életét adva nem darabolja föl az egyesekben, hanem szent Fiában, Jézus Krisztusban egyetlen hatalmas kegyelmi organizmust teremtett, melynek részei az egyes lelkek kegyelmisségei. Szerves részei. Az egészbe szervesen kapcsolt s önmagunkban is szervesen élő részei. Isten teremtmői és megváltói szeretetének kiteljesedése Jézus Krisztus. Jézus Krisztus kiteljesedése pedig a csodálatos kegyelmi organizmus. Krisztusban és Krisztussal egyetlenegy egész gyanánt akart az Atya keblére ölelni bennünket.

Életközösség a lelkekkel.

Értelmünket egészen meghaladó együtttest, egységet tesz lehetővé a kegyelemben való testvériség. Nem is hasonlat ehhez a fizikai testvériség, még a házassági viszonyban való összetartozás sem.

Keveset szoktunk ezzel foglalkozni, mert nem értjük. Még a menny-

országi testvériséget is úgy gondoljuk, mint valami szerető, boldog egymás-mellettséget, társas létet. Hogy ott a kegyelmi világ egyetlen csodás organizmusa a dicsőségnek valami észállító főnséges egységébe és egységes boldogságába teljesedik ki, erről hallani sem szoktunk.

Nagy fogalom a kegyelemről kifejleszti bennünk a kegyelem olyan nagyrabecstülését, hogy inkább életünket vagyunk hajlandók elveszteni, mint a kegyelmet. Kifejleszti aztán az egész életnek kegyelmies, egységes szemléletét s ebben a szemléletben való leghelyesebb értékelését minden földi dolognak és cselekedetnek. Ez a világnézet a valódi és teljes papi világnézet.

c) Mélységes szolidaritás a kegyelemmel.

Feléje hajló hűséges szeretetet értek ezen, összetartozást vele, örök elkötelezettséget vele szemben.

Ez a szolidaritás elsősorban a kegyelem forrásaira vonatkozik: Szentmiséáldozatra, Oltáriszentségre, szentségekre, szentelményekre, egyházi imákra. Egységes fejlett bemutatkozása az eucharisztikus lelkület, amelyben sok szeretet, finomság, gond, tapintat van az oltár Jézusa iránt.

Aztán pedig eltalált kegyelmies magatartásokra vonatkozik a szolidaritás, amelyek a lélek kegyelmiségét őrzik, erősítik. Ilyenek: büntől való irtózás, imabuzgóság, a lelket csufító szenvedélyek és hibák szorgalmas tisztogatása önlegyőzésekkel.

Ez a szolidaritás, főleg pedig a mélyen eucharisztikus lelkület biztosítja a lélek igazán papi előkelőségét s fejlődésének legtermészetesebb menetét.

d) *Mysterium crucis.*

Szent félelemmel vesz tudomást az ember arról, hogy ennek a csodálatos kincsnek, a kegyelemnek, az egy főnséges krisztusi organizmusnak szülőhelye a kereszt, kiérdemlője az Istenember kínos-keserves keresztalála.

Miért tartoznak ezek össze? Sejthetjük, hogy azért, mert az Isten szeretete így mutatkozott be legkézzelfoghatóbban, legmeggyőzőbben, véres-valóságos őszinteséggel és komolysággal, erővel és halálíg tartó hűséggel. - végeredményben azonban titok marad számunkra a kereszt és kegyelem viszonyának legbelső értelme egész földi életünkben.

A titok azonban akkor nehezedik ránk egész súlyával, amikor saját kis kegyelmi világunkat s ennek érését is összefüggni látjuk a kereszttel: saját életkeresztjeinkkel. Oly nehéz hinni az Isten még ekkora szeretetének is, amelyet a Golgotán és az oltáron tanúsít, ha ez a szeretet nekünk szánt kereszttekben közeledik felénk.

A munka keresztjét még csak könnyebb elfogadni, egy-egy kis nélkü-

lözés sem riasztja meg a bátor embert, de a testi bajok és szenvedések, ezek fölött pedig a lelki gyötrelmek (megaláztatások, sikertelenségek, rágalmak, hitben, reményben való elsötétedések stb.) bizony könnyen kikezdi az erősebb jellemű papot is. A jelszó ilyenkor: Helytállni! Ne hagyd el magad! Az ilyen helytállásokban a kegyelem csodálatos áradata indul el, olykor pedig valóságos zuhataga. Ilyenkor éli meg világosan a pap, hogy saját keresztjei mennyire összefüggnek a neki szánt isteni kegyelmekkel, különösen a rendkívüli kegyelmekkel, amelyek mindig nagy keresztet hűségese elvisele után következnek.

Si scires donum Dei! Há föllismernéd a keresztben hozzád közeledő Istent!

Ez a tudomány mint érett bölcsesség a szentek sajátja, de mint kezdő bölcsesség minden papnak sajátja, aki elfogadja. Hogy elfogadjuk, ehhez nagyon segít mindaz, amit előbb mondtam: edzett test, erős fegyelem, mély becsületesség, teremtményi öntudat stb. Ilyen pap a keresztutat is egészen másként járja, mint aki nem ilyen. S a legfontosabb, hogy kitart és nem hasonlik meg Krisztussal. A keresztúton ugyanis olyan hamar meghasonlanak még papok is Krisztussal.

Tu autem Domine, miserere nobis!

4. A papközösségi segítségek.

Csak azokról van szó, amelyek aránylag elég könnyen lehetségesek s ugyanakkor igen jelentősek a lelki fejlődésben.

a) Gyakori gyónások.

Roppant jelentőségük van ezeknek. Időhöz kötve (körülbelül hetenkint), komolyan készülve rá, meghozva az áldozatot érte, amikor nincs pár lépésre paptestvér. Némely küszködő papi életben ez a leghatásosabb eszköz. De mindenkinél sok kegyelem forrása. Tudjuk tapasztalatból.

Milyen jó lenne, ha a paptestvérek, főleg idősebbek legalább arra a kis időre nagy szeretettel fogadnák a gyónót és teljes megértést és segítő készséget tanusítanának lelke állapota iránt. Hogy föl lehet emelni ilyenkor a bágyadt paptestvért! Természetesen nagy becsületesség kell a gyónatóban is: nem lehet a bűnnel kapcsolatban megnyugtani a gyónó paptestvért, még könnyed magatartásunkkal sem.

b) Ószinte lélekföltárás.

Ehhez már több lelki igény és mondjuk akaraterő kell. De ha elkezdte valaki és kitart benne, lelke fejlődése elsőrangú eszközt nyer vele.

Természetesen megértő s rendesen valamivel idősebb paptestvér kell hozzá, aki maga lelki ember és diszkréciójához nem férhet kétség. Ilyenek ma még nem állnak rendelkezésre lépten-nypmon. De javul a helyzet.

A maradéktalan lélekföltárásnak roppant lélektani, erkölcsi és kegyelmi jelentősége abban van, hogy a legkényesebb dolgokat, amelyek még nem éppen bűnök, tehát gyónásban sem kerülnek szóba, egyszerűen és őszintén, úgy, amint vannak, pontosan elmondja az illető. Ez lélektanilag is megkönnyebbülést, néha valóságos megváltást jelent, erkölcsileg nem ritkán hősie tény, mert pont a legkényesebb dolgok elmondásához nincs erő és elszántság; kegyelmileg pedig rendszeren túláradó segítséget nyújt. Jelentőségének csúcspontja pedig az, hogy a papi lélek tönkremenésének útját vágja el. A papi lélek tönkremenésében ugyanis legfőbb szerepük van a legtitkosabb lélektani hajlamoknak, gondolatoknak, vágyaknak, tetteknek, terveknek. Ezek ernyesztik el és veszik be lassan a lélek várát. Az őszinte lélekföltárás pont ezzel a stratégiával áll szemben.

c) Összetartás.

Legegyszerűbb két pap barátsága. Ha becsületességük rendben van, akkor sok segítséget nyújt nekik ez a barátság a papi fejlődés útján.

Fölbecsülhetetlen nagy dolog aztán egy plébánia papjainak kölcsönös megbecsülésben és szeretetben való összetartása. Ez alig lehet a nélkül, hogy a plébános maga lelki ember ne legyen. Így aztán a plébániai összetartás minden esetben föltétlenül lelki támaszt jelent. Jó szellemű papi közösség pedig a lelki fejlődés elsőrangú eszköze. Bárcsak ilyen helyekre kerülhetne minden újmisé. Keveset fájna akkor a főpásztorok és szemináriumi nevelők feje.

Nagy jelentőségű összetartás alakítható ki, plébániai közösségtől függetlenül azok között, akik együtt nevelődtek, esetleg együtt szentelődtek. Ilyenek átgondoltabb és kiépítettebb keretben is tömörülhetnek, és jól is teszik, ha tömörülnek. Ilyesmi a fiatalok lelki fejlődésének nagyszerű eszköze, ha szerencsés kézzel irányítják, főpásztori jóváhagyás mellett és a többi papokkal minden ellentétet kerülnek.

d) Közös rekollekciók.

Nagy érték, ha jól vezetik s a megjelenők komolyan veszik, vagyis nemcsak találkának nézik.

Az előbbi három közösségi eszközzől szemben megvan az az előnye is, hogy kötelezővé lehet tenni az egész egyházmegye papságára s akkor nemcsak azok vesznek részt benne, akik számára talán legkevésbé sürgős, hanem a többiek is, kivétel nélkül. Magyarországon a rozsnóyi egyházmegye messze elől vezet ebben. Az egyházmegyék mindenkire kötelező rekollekciói a papság fejlődésének fokmérője is a mellett, hogy elkerülhetetlen eszköze.

e) Buzgó papok programja.

Aki valóban buzgó pap, az aligha idegenkedik az alábbi programtól.

Legyen gondja rá, hogy egész lénye és élete minél kedvesebb legyen Isten előtt. Isten ugyanis a neki kedves személyekért, annál inkább a papokért százaknak szívesen megkegyelmez. S ezt az életet ajánlja naponként Istennek különösen a papokért.

A tiszta lelkek mások bűneiért való vezeklése és engesztelése igen kedves Isten előtt. Azért a tiszta lelkű pap vállaljon itt-ott vezeklést, engesztelést a papok bűneiért.

Kérjen föl és buzdítson szentéletű személyeket (gyónói közül stb.) papokért való imákra, vezeklésekre.

Vegye egészen különösen programjába a paptestvérek iránt való szeretetszolgálatot. Gondoljon rá gyakran, hogy a papok sokat tengődnek szeretet híján. Bűnös szeretet nem szerettet számukra. Lelküket segítő tiszta szeretetet pedig olyan keveset kapnak. A paptestvér önzetlen, áldozatos és igazán meleg szeretete a pap lelkének egyik legfőbb támasza. Fordítsunk erre nagy gondot! Még úton-útfélen is! Ismeretlen papokkal szemben is. Bár csak szert tehetnénk arra a művészetre, mellyel a ránk neheztelő papok lelkét is fölmelegítenők. Ilyen melegelelkű és szolgálatkész papok között aztán nehéz lenne papi lelkeknek elkallódnia és aposztáziáig jutnia.

Volna aztán még egy nagy programpontjuk a buzgó papoknak: letéve minden féltékenységi és versengési ellenszenvet, ellentétet, minden hideg különállást és elvi tartózkodást, megélni azt, hogy a krisztusi testbe ha valakinek, hát a papoknak kell erősen együttérezniök, egyet gondolniök és akarniök, és ezzel az egymásra találó papi lélekkel megteremteniök a papi közösségnek egységes lelkiségét, magasrendű tisztességét, vezetésre alkalmas szellemét és tekintélyét s végül szervezeti szilárd egységét, erejét és alkotó hatékonyságát.

Ez kellene népünknek is, talán jobban, mint egy falat kenyér.

+

Világi papok lelki fejlődéséről szóltam. Miért gondoltam pont ezekre, amiket mondtam? Segíteni akaró lelkem sugallta. De vezetett az a tapasztalat is, amelyet sok papi lélek fejlődésének problémáiból merítettem. A valódi problémák a lelkek mélyén vannak. Módomban volt sok mélységet is látni.

A világi papok legfőbb fejlődési problémái kb. ezek:

1. Szétnézve kint, többnyire nem tudják nagyra értékelni az élő papságot. Ez az élmény hamarosan lejjebb rántja őket és nem tudják értékelni magát az elméleti és kegyelmi papságot sem, amely ilyen papságban mutatkozik be. Valóban rendkívüli szilárdság és emelkedettség kell ahhoz, hogy valakit eszményibb papi életszemléletében nagyon le ne egyszerűsítsen a megélt valóság. A lelki fejlődést aztán gyökerénél bénítja ez.

2. A papi értékek ifjúkorban és szemináriumban megélt szép színei kint az élet napsugarában egészen kifakulnak. Ez más szavakkal azt jelenti, hogy a szív eltompul, a képzelet ellustul a papi értékekkel szemben. A szív is, a képzelet is új értékek felé kacsint vagy esetleg magába lustul.

A lelki fejlődést gyökereinél támadja meg ez is.

3. Ma testileg is sok pap gyöngül el. Lehet, hogy munkák miatt, lehet, hogy testi, szervezeti okok miatt.

A gyöngö test nem jó tanácsadó. Ritkán is tanácsolja a komoly lelki fejlődést mint problémái megoldóját. Ha a gyöngöség ideggyöngöség, akkor meg körülbelül sohasem tanácsolja.

4. Az utolsó lehelletig helyálló puritán, katonás becsületesség - papi síkra való áttételében nincs kiképezve.

Ezekben van kb. adva a világi papok fejlődésének legmélyebb problémavilága. Ezekhez keresgettem a megoldási kulcsot és orvosságot.

Papi Lelkiség II. évf. (1942/43), 5. szám 18-36. l.

Hunya Dániel SJ

P. HUNYA IRODALMI HAGYATÉKA

A / Nyomtatásban

Papi Lelkiség kiadványsorozat 18 kötete 170-240 oldalas terjedelemben P. Hunya szerkesztésében, Szeged 1941-1948. Benne a szerkesztőnek közel 50 kisebb-nagyobb cikke. (Lásd az 57. és 62. lapon.)

A rendalapító: Loyolai szent Ignác. - Bangha Béla (szerk.), A négyszázéves Jézustársaság (Bp 1940) 40-90.

A Szent Gellért Unió alapszabályai, Szeged 1936.

Cor Unum. A Szent Gellért Unió évnegyedes közlönye P. Hunya irányításával 1935 óta.

Nyáj a pásztorért, Szeged 1940.

B / Kéziratban

Napi elmélkedések a papságról a szegedi szeminaristák részére, 5 éves turnus szerves feldolgozásában.

Characterologia sacerdotalis, aszketikus kurzus a szegedi szeminaristák részére 1930-tól.

Aszketika és misztika kurzus

jezsuita teológusok részére 1936-tól kezdve

szeminaristák részére 1937-től kezdve (előtte P. Müller adta)

a Xaverianum -Hitoktatónképző hallgatói részére 1946-tól.

A szentignáci lelkigyakorlatok: szabad kurzus jezsuita teológusok részére.

Továbbá számos lelkigyakorlatos kurzus és rekollekciós előadás.

(Lásd még az 57. és 62. lapot.)

VILÁGI PAPOK ÉLETSZENTSÉGE

Lehetett volna cím gyanánt írni csak ennyit: Papok életszentsége. Szándékosan tettem oda a „világi” jelzőt. Ha már így nevezték el őket. A kik csak papok, és nem szerzetesek is egyben. Mert csupán e két fajta pap létezik. Helyesebben csak egy fajta pap, mivel a szerzetes állapot a papi jellegen semmit nem változtat.

A mindennapi gondolkodás azonban élesen szétválasztja a világi és szerzetespapot mint papot is.

Ezért akarok az alábbiakban szólni megkülönböztetetten is a világi papok életszentségéről.

Indokolt ez a kiemelés, mert a szerzetesi jelleg már magában is kötelez a tökéletességi törekvésre. Ha tehát arról van szó, hogy a papi jelleg mint ilyen mennyi lelkeségi törekvést, és pedig kötelező törekvést ró birto kosára, akkor ez a kérdés gyakorlatilag csak a világi papságra vonatkozik, mert a szerzetespap amúgy is kötelezve van komoly lelkeségi munkára.

S hogy pont én fejtegetem az ő életszentségük kérdését? Talán joggal tehetem ezt, mert szinte kizárólagos foglalkozásom az ő életszentségük ügye 12 év óta elméletileg és gyakorlatilag. Szerzetes mivoltom pedig legalább arra jó, hogy nem vádolhat meg senki önvédelemmel, ha a világi papság becsülete érdekében szót emelek. Szerzetes mivoltom úgy érzem, nem jelent semmi gátlást, mert lélekben és hivatási munkámban nagyon közel vagyok a világi papsághoz. Talán ép ez indít arra, hogy írjak. De meg illik is már egy összefoglalást adnom e kérdésről, mert eddig nem adtam.

I. FOGALOM

Szentség

Szent, szentség, életszentség, mint személyi tulajdonságok kifejezői, ismerős szavak. Tartalmukat azonban már kevésbé tudjuk pontosan megjelölni csak úgy könnyedén. Gyarapodott is e tartalom az újszövetség századai folyamán. Az ószövetségben és az újszövetség elején könnyen használták a „szent” szót mindarra, ami Istennel valamiképp kapcsolatban volt. Így természetesen a keresztény is szent volt, már keresztisége folytán is.

Ma a „szent” jelző csak azt illeti meg joggal, akit az Egyház legfőbb tekintélye ünnepélyesen, tévedhetetlen nyilatkozattal minősít szentnek. Jóval halála után. Alapkövetelmény ehhez a megtiszteléshez a liósies erények huzamos gyakorlatában befejezett élet.

Célja e nyilatkozatnak: olyan minta-teremtmenyt állítani a hívek elé, aki valóban eszményük lehet, és pedig azért, mert lelkének és tetteinek Istennel való kapcsolata egészen fejlett, érett.

Ez a „Szent” amolyan maximális értékű ember.

Életszentség

Az „életszentség” szó a közhasználatban valamivel egyszerűbb tartalmat jelöl. Jelöli az élet komoly törekvését, egyenes, elszánt irányát az erkölcsi, vallási, kegyelmi érettség felé, vagyis a teljes „szentség” felé. Ez a komolyság és elszántság a lényegesebb benne, nem pedig az, hogy a teljes érettséghez milyen közel van.

Ennek a komolyságnak és elszántságnak természetesen az egész embert kell megragadnia, nemcsak egy némely képességét és cselekedetét.

Világos ebből, hogy külsőleg is meg kell nyilvánulnia. Következik ez az egész jellegéből, aztán az életnek szükségképpen külső megjelenéséből.

Jézus, amikor „élet”-ről beszélt, legvilágosabban a szőlőtöke és venyigék hasonlatában (Jn. 15, 1 - 8), szinte kizárólag isteni életet ért, mely kegyelemben lesz az emberé. Ez az élet teljes valóságában szent, Isten szentségében szent. Az „életszentség” tehát elsősorban ennek az isteni életnek bennünk való létezését, továbbá természetes életünket isteni rangra emelő, megneemesíthető hatását jelenti, végül pedig emberies életünk tetteinek, legalább is szabad tetteinek az isteni élethez méltó stílusát.

A nagy személyi teljesítmény tehát tulajdonképpen ez az utóbbi, mert ehhez komoly, elszánt törekvésre van szükség s ezen van a hangsúly is. Hiszen Jézus hasonlatában is oly világos a szöllővesszők nagy és döntő szerepe: maradni a tőkén, átvenni a töke életáramát, azt feldolgozni és gyümölcsöcsé érlelni.

Ez a szerep nemcsak nagy és döntő, hanem a bennünk ellentétesen dolgozó „bűn törvénye” folytán nehéz is. A tapasztalat azt mutatja, hogy a bűn törvénye hatalmas s az isteni élet a pusztulás mezsgyéjén halad előre („féléllemmel és rettegéssel . . . ” Fil. 2, 12). Ezért volt és lesz az életszentség hangsúlya mindig a maradéktalanul elszánt szabadakaratú törekvésen.

Ennek a törekvésnek lelke a tökéletes készségg mindarra, amit Isten akar bennem, velem, általam; vagy ami ezzel azonos mindarra, ami lelkiismeretemben biztos föladatként jelentkezik.

Papi életszentség

Nem más ez, mint az előbb vázolt életszentség - papi síkon. Ez a létsík magas. Magas az elhivatása, magas a kegyelmi rangja, magas a föladata, magas a föladat betöltésének föltétele és követelménye, magas a vállalkozás felelőssége, a becsületesség erőbefektetése, magas a vele kapcsolatos közzjő, magas az életmunka szankciója vagy büntetése.

Ez a legmagasabb emberi létsík és életsík.

Természetesen ezzel arányosnak kell lennie a komoly és elszánt törek-

vésnek a teljes papi szentség felé; arányosnak kell lennie a készségnek akarunk mélyén mindarra, ami szorosan papi.

Kötelez erre a papi jelleg, a papi kegyelem, a papi munka.

Világi papi életszentség

Az előbbtől csak annyiban különbözik, hogy föladatának területe pontosan meg van adva. S ez a terület a világ. Az egész világ.

Nem csoda, ha elsősorban a világi papok az apostol-utódok; ők a vezérpapság.

Életszentségük követelménye ezzel arányos.

II. FÖLADAT

A) A föladat abszolút jellege

1. Nem kérdés

az, hogy a papságnak van-e köze az életszentséghez. Hirdeti ezt

a) Szentírás. Az ó- és újszövetség.

Ha tekintjük a szövegeket, melyek az életszentségre való kifejezett felszólítást vagy buzdítást tartalmazzák, ezek között tárgyunkra vonatkozólag kétfélet találunk: egyesek a hívekre általában, mások a papokra vonatkoznak. Az előbbieknél (főképen Mózes könyveiben és Szent Pál levelei -ben) azért van jelentőségük a mi tárgyunkban, mert a hívek szentségén nemcsak hogy nem lehet alulmaradniok a papoknak, hanem példát kell hozzá adniok, amint ezt a mai egyházjog 124. kánonja törvénybe is foglalta.

A Szentírás sok nyilatkozatát összegezve, a következő tételek adódnak:

Szentség legyen az ember legfőbb törekvése. Isten ugyanis szentségre hívott bennünket. Megkívánja tőlünk a szentséget. Jézus küldetésének is a mi szentségünk a célja.

A papnak pedig küldetése saját szent életével Isten kedvében járni, akaratát teljesíteni és Isten adományait lelesdeni; szent élete példájával viszont a híveket szentségre vezérelni.

Egyes szövegek:

„Szent emberek legyetek előttem.” (2 Móz. 22, 31.)

„Szentek legyetek, mert én, az Úr, a ti Istenetek, szent vagyok.” (3 Móz. 19. 2.)

„Szentek legyenek Istenünknek, meg ne szentségtelenítsék nevét, mert az Úr tűzáldozatait, Istenük kenyerét áldozzák s azért szenteknek kell lenniök.” (3 Móz. 21, 6.)

„Ha nem akartok hallani és nem akarjátok megszívelni, hogy megadjátok nevemnek a dicsőséget, úgymond a seregek Ura, akkor ínséget bocsátok reátok és átokká változtatom áldástokat... Mert a pap ajka tudást őriz és tanítást keresnek szájából, mert ő a seregek Urának követe. Ti azon-

ban letértetek az útról és sokakat megbotránkoztattok tanításokkal . . . Ezért én is megvetésre méltókká és alávalókká tettem titeket az egész nép előtt, minthogy nem jártatok utaimon . . ." (Mal 2, 2. 7-9)

„ Én öértük szentelem magamat, hogy ők is meg legyenek szentelve az igazságban." (Jn. 18, 19.)

„Az Isten akarata ez: a ti megszentelődésetek." (Tesz. 4, 3.)

„ . . . kiválasztott minket általa a világ megteremtése előtt, hogy szentek és szeplőtelenek legyünk előtte a szeretetben." (Ef. 1, 4.)

„ . . . tanultátok Krisztustól . . . hogy valóban magatokra öltsetek az új embert, aki az Isten képére teremtetett igaznak és szentnek." (Ef. 4, 20. 24.)

„ . . . légy példaképe a híveknek beszédben, viselkedésben, szeretetben, hitben, tisztaságban." (1 Tim. 4, 12.)

„Te, ó Isten embere . . . igazságra, jámborságra, hitre, szeretetre, béketűrésre, szelídségre törekedjél. Harcold a hit jó harcát . . ." (1 Tim 6, 11. 12.)

A második korintusi levél hatodik fejezetében pedig Szent Pál a nagy papi és apostoli lélek mély szenvedéseit és hatalmas tetteit sorolja föl az- zal a bevezetéssel, hogy „senkinek se okozunk semmiféle botrányt, hogy ne szidalmaztassék a mi szolgálatunk; hanem viselkedjünk mindenben Isten szolgáiként . . . "

b) Szenthagyomány.

Legjelentősebb megnyilatkozásai:

Írásban:

A papszentelési szertartások szövegei.

XI. Pius körlevele a katolikus papságról: „Ad catholici Sacerdotii." 1935. Dec. 20.

X. Pius körlevele a papok lelki életéről: „Haerent animo." 1908. Aug. 4.

Codex J. C. 124. canon és a vele kapcsolatos obligationes clericorum. Aranyszájú Szent János könyve „De sacerdotio." Magyarul: „A papi méltóságról." (Bölcskei Lajos fordítása. Szeged, 1928)

Szent Ambrus műve: „De officiis ministrorum."

Nagy Szent Gergely: „Regula pastoralis."

Újabb időkből Hettinger Ferenc: „Timotheus." (Herder, Freiburg i. Br. 1890.) - Magyarul: a Csanádi Növendékpapságtól. Temesvár, 1895.

Gyakorlatban: legkiemelkedőbb a trienti szent zsinat határozata. (De Reformatione.) Nagy jelentőségűek a római pápák sürgetései és áldozatai a papnevelés ügyében. - Személyes nevelői munkával kiemelkedtek az Egyházban Szent Ambrus, Szent Ágoston, Borromei Szent Károly,

Holzhauser Bertalan, Lebeurier Emmanuel, Mercier bíboros-érsek, stb.

E kiemelkedő írások és személyek mellett a Szenthagyománynak rengeteg kisebb-nagyobb megnyilatkozása van, amelyekből a legvilágosabban ragyog felénk a papi életszentség végtelenül komoly föladatának igazsága.

„Valóban - mondja XI. Pius - nem lehet sem Isten szent fölségének kedvesebb, sem a katolikus Anyaszentegyháznak drágább, sem az emberi lelkeknek hasznosabb ajándékot adni, mint szent papokat.” (Enchir Cler. 1394.)

Különbséget nem tesznek a legfőbb források világi és szerzetes-papok papi életszentsége között. S méltán. A papi jelleg hatalmas valósága, értéke és ezek föltétele függetlenek a szerzetesi jellegtől és előbb is vannak nála időben és tartalomban egyaránt.

A papi jelleg és küldetés valósággal követeli a pap életének szentségét. „A papság tárgyi értelemben szent rend. Szent az eredete, szent lényege és célja, szentek a ténykedései.” „Mi következik ebből? Mi más, mint az, hogy a papság személyi hordozójának is szentnek kell lennie! Valami elviselhetetlen belső ellentmondás lenne egy ilyen tárgyilag szent rendet szentséget nélkülöző viselőkre bízni és szent cselekményeket szentséget nélkülöző szervekkel hajtani végre. Sancta sancte! Az önmagában, természet szerint szent szükségképen megköveteli a szent kezelést és a szent végrehajtást, ez azonban a cselekvő és végrehajtó személy alanyi szentségét tételezi föl. Éppen ezért nincs semmi, amit olyan nagyon és oly magától érthetően meg kell kívánni és el kell várni a papi hatalom viselőitől, mint a személyes erkölcsi szentséget. Amiért is ez a szentség semmivel nem kevesebb, mint a papnak alaptörvénye és állapotbeli törvénye és semmi másra nincs ő annyira kötelezve, tárgyi és személyi viszonylatban, mint ennek a törvénynek a beteljesítésére. (W. Stockums: Das Priestertum. 190-191.)

Az életszentségi feladat abszolút jellegét gyászolva-síratva bizonyítja az aposztaták és értékvesztett papok csoportja, kik pont életszentségük hiánya miatt omlottak össze lelkükben, lettek Isten kegyvesztettjei a lelkek botrányai és önmaguk hóhérai.

2. és még is

e világos és biztos igazság ellenére kifejlődött a lelkekben, a hívek lelkében éppúgy, mint a papok lelkében a meggyőződés, mely szerzetes és világi papság között azt az éles különbséget jelöli meg, hogy az előbbi köteles életszentségre törekedni, az utóbbi nem . . . Kifejlődött a meggyőződés, hogy életszentséget nem is kell keresni világi papokban, mert nem hivatásuk. Természetes tehát, ha nem is találunk bennük azokat, akik keresnek, legföljebb elvétve. Épp azért, ha valaki komolyabb lelkiiséget vagy lelkivezetőt keres, csakis szerzetesekhez forduljon . . .

Nem így van ez mindenütt a világon. De így van sok helyt. Magyarországon is.

A világi papság megengedte e fölfogás térhódítását.

Pedig túrheterlen ez a fölfogás, mely a papi jelleg és küldetés életszentséghez való viszonyát így tekinti. . Túrheterlen, mert hamis és káros.

Hamis. Vagyis nem igaz. S hozzá nem valami jóhiszemű tévedés, hanem egy életbevágó nagy igazságnak erőszakos ferdítése. Allítólag a tények indokolása alapján. Lehet, hogy csakugyan indokolják a tények. Az apostolok tényei nem indokolják. Pedig ők is világi papok voltak. A Vianeyk, a Prohászák élete sem indokolja.

Káros is e fölfogás, mert a legnagyobb értékeket sérti, sőt rabolja. Kicsiben hasonlít a pogány görögök, rómaiak elgondolásaihoz isteneikről, akik vezettek az erkölcsi gyöngeségben, s tisztelőik csak azért gondolták el így őket, hogy a közönséges halandóknak annál könnyebb legyen ösztöneik útján járniok. Az ösztöneinek élő ember számára ugyanis megnyugtató, ha vezetője, vezére, épp az erkölcs és vallás útján kalauza életében nem talál vádat saját bűneire. - Ez azonban ugyanakkor mérhetetlen értékrombolás és életgyöngítés. Isten, Krisztus, örök élet, Egyház, kegyelem stb. roppant igazságait nemcsak a paptól veszik a hívek, hanem a pap egyéniségének prizmáján és értékszűrőjén át mérlegetik. Az átlagembernek Isten Krisztus, vallás, Egyház, Eucharisztia, büntelenség, tisztulás, örök élet annyit mond, amennyit igazol ezekből a pap személyi értéke, az élet közelségében, meleg valóságában kifejezett bizonyító ereje. Igen kevés azok száma, akik a közvetítő pap személyi értékétől elvonatkoztatva, sőt annak ellenére, önmagában értékelik és gátlástalanul élnek az örök nagy igazságokat.

Pogányok és hívek ilyen értékítélete a papról és vallásról azon a biztos szabályon nyugszik, hogy a vallás igazságának legelső és leglényegesebb bizonyító érve: képviselőjének élete. Ez a kivédhetetlen, a döntő érv.

Mérhetetlen felelősség kapcsolódik tehát az egyházi rend szentségéhez: a lelkek örök felelőssége. Ezt az örök életet nem lehet biztosítani kereskedés módjára, vagyis megfelelő csereértékek ellenében adni a kegyelem eszközeit; sem ipar módjára, vagyis cikk gyanánt készítve a hívek lelkében az erkölcsöt, az erényt, a vallási buzgóságot. Az örök élet kifejlesztésének egyetlen alkalmas (connaturalis) és hatékony magatartása van: életként adni az életet. A legalacsonyabbrendű életet sem lehet másként adni. Természetes tehát, hogy a legmagasabbrendű élet valódi közvetítése is csak életkapcsolattal lehetséges. Minél valóságosabb és hibátlanabb élet a papban az erkölcs, a vallás, a kegyelem, annál inkább képes közvetíteni

az Isten gyermekeinek életét. Viszont a természetfeletti élet közvetítőjének épséges természetfölötti élete nélkül a közvetítés a teremtett világ legnagyobb fonáksága és legrútabb kétszínűsége. Nincs is hitele az opus operatumnak, ha célját, a krisztusi életet nem éri el a papban sem.

Szankciója félelmes.

Aki az életszentségi papi föladattal tudva és akarva szembekerül, az a Szegetlköbe ütközik és azon roncsolódik. Csak ebből érhető az értékvesztett papok sötét és nehéz világa. A megfagyott mosoly az arcon, a megtört fény a szemben, a durva alaphang a lélekben . . . Csak ebből érhető a sok megzavarodott aposztata és akik az aposztatáig nem jutottak el, azoknak boldogtalan, átokvert, a lelkiismeretes gyilkos fullánkjától űzött és mérgezett élete.

Ebből a háttérből, amelyet kellően értékelni csak bizonyos tárgyilagosságtól és magasságból lehet, veszi jelentős indításait az a felelősségtudat, amely értékes papi egyéniségek lelkét tölti ki, életstílusukat és életük legbenső alaphangját, minden békéjük és boldogságuk mellett is, halálosan komollyá teszi.

A papi életszentség abszolút föladatát csak ilyen férfilelekkel lehet hordozni.

B) A föladat részletteendői

1. Az életszentség alapteendői.

Önismeret. Minél egyénibb, minél mélyebb, minél biztosabb.

Szabadságharc, amely a rabság láncát és a szolgaság jármát leteszi. Vagyis fölszabadít a bűnök, szenvedélyek világából.

Önbirtoklás: erőben, fegyelemben, munkakészségben . . . A szabadságharc győzelmének a gyümölcse.

Cél-eszmény. Vagyis magasabbrendű célkitűzés, mint élet- és munkairány, mint erkölcsi tartalom és érték. Ez mindjárt eszmény is, legalább eszmeileg. De valóságban is, ha az eszmény él: emberben vagy éppen Istenben.

Életkeret - melyben biztosítva van a személyi vívmányok, kincsek fönnmaradása és továbbfejlődése. Mert a bűnök, szenvedélyek, becstelen ösztönök ereje nem veszett ki a leigázó győzelmekkel, csak megtört és még csak nem is véglegesen tört meg. Szunnyadó vulkán, megfélemlített vadállat, amely akkor tör ki, amikor lehet. - Ez az életkeret lehet igen változatos különböző személyeknél és igen rugalmas, csak legyen személyileg biztos értéktartó.

2. A keresztény életszentség főteendői.

a) Mélyen beépülni, belegyökerezni, aztán átnemesedni, sőt fölszívódni Krisztusba.

Eszményé lenni és folyton mintázni Őt. Az eszményt. Aki Abszolút Eszme (Ige, Logos, Verbum) is és számunkra a legéltetőbb valóság is - szentségeiben főleg Eucharisziájában.

Kegyelmét nagyon megszeretni, mint lelkünk éterét és élenyét, mint Krisztus életének velünk való kapcsolatát és belénk áramlását.

Ha személyi gátolásaink az előbb vázolt alapteendők által utunkból félretakarítódnak, akkor mindinkább szervesen beleépülünk a krisztusi testbe, belegyökerezünk a krisztusi talajba, átnemesedünk az isten-emberi életbe és fölszívódunk az Eszménybe, aki Isten Képmása, akihez hasonlítani, akivel egyévnálni, akiben feloldódnunk az Atya legszentebb vágya, legfőbb hívása és legerősebb boldogítása.

b) Cselekvő egységre lépni a Szentlélekkel. A nagy Munkással, aki a cselekvés Lelke, a nagy Művésszel, aki Istenben is a Befejezés, a teremő Lélekkel, a Megszentelővel, a Tűzzel, a Szeretettel.

Jézus küldte Őt az Atya akarata szerint, hogy legyen cselekvéseink készítő, serkentő, igazító, befejező Lelke, aki velünk marad végig s erőnk, lendületünk, életkedvünk, örök biztosítékunk akar lenni.

Stílusa a készség igazságban, tisztaságban, szeretetben, hűségben.

Meg kell tanulnunk észrevenni hangját, intését, vonzását: körülményekben, tekintélyek oktatásában és vezérlésében, a kegyelem titkos ösztönzéseiben.

Célja velünk, hogy megérlelje bennünk a hősiességet, az áldozatnak eucharisziás és golgotás szellemét s erőbe öltöztessen, magasságbeli erőbe, („induamini virtute ex alto” - Lc. 24, 49.) mely vértanúságra is gyermekded könnyedséggel áll ki és a világ minden bölcseségét és erejét megszeríti.

E csodálatos Lélek az új teremtmény, a krisztusi ember nagy Művésze, akinek mesterkezébe tesszük kezünket, zsenialitásába értelmünket, tűzpiros szeretetébe szívünket és világokat alkotó, sodró, rendező hatalmába parányi erőinket.

Kereszténynek a cselekvő szolidaritás kezes eszközének, majd készséges tanoncának, végül a Művésszel és Művészen remeklő művészenek kell lennie. Ezzel a művészettel jut Krisztus életégységébe.

c) Gyermekként az Atyáé lenni.

Jézus is az Atya Fia. Mi pedig testvérei e Fiúnak. A Fiú is, a Lélek is mindenestől az Atyába irányul.

Gyermekké lenni - úgy mint a Lélek akarja velünk s lassan egészen úgy, mint Jézus: ez a kereszténység leglényege.

Az isteni Háromság csodálatos életébe hibátlanul beleilleszkedni, belesemmisülni és mégis megmaradva, a legjobb emberségre kiteljesedni, az

az Isten kedvence lenni és fényében, melegében örökre eljárszadózni : milyen meseszerűen fontos és ugyanakkor mennyire a legvalóságosabb hivatás.

Hogy ide eljusson a keresztyény, meg kell találnia a helyes elindulást is : a leggyermekibb lépést s ez a tehetetlenség, a képtelenség, a magunktól való semmisség. Ez a teremtett valóságok legbelseje. Csodálatos létezési és kiindulási alap minden teremtett nagyság felé. És az egyetlen biztos alap. Ez a teremtett életben a „Wirklichkeitsklötzchen”, az a kis substantia amely valóban állag. Aranyba kellene foglalni! Ezt megtalálni, tartani, élni : a keresztyénység legmélyebb és legszilárdabb talaja. Lehet ezt nevezni egyszerűségnek, alázatnak, őszinteségnek, igazságnak. A név kevésbé fontos. Az a fontos, hogy a keresztyény életszentség minden sziklánál szilárdabb talaja ez, amelyről egyenes az út és építkezés Jézus Krisztuson át a Szentlélekkel az Atyához.

Az Atya stílusa az, hogy minden jószág és kincs forrása és árasztója. Ő a nagy boldogító, a kebel, melyre örökre lehajolhatunk, béke, amelyben örökre megnyugszunk.

A mi stílusunk az Atya felé : a rátekintés, a célirány, a honvágy, önmagunk fölkinálása, gyermekded bizalom, mindennek elfogadása és mindennek visszakamatoztatása, a talentumok féltő gondja, a Feléje emelkedés vágya, a Hozzá vezető útról való le nem térés vigyázata, az örök összhang Vele - az élet csodálatos ritmusában, melynek törvénye az, ami Neki tetszik. „Quae placita sunt ei, facio semper.” (Jn. 8, 29.) Mondta Jézus.

Ezzel leszünk mi is kitöltve, ha a Lélekkel sikerül Jézusban egészen az Atya gyermekeivé lennünk.

Ez a keresztyény életszentség telje.

3. A papi életszentség sajátos teendői.

E teendők meg vannak adva a papi fölszentelésben és küldetésben ; fizikailag is meg vannak jelölve a lelken a papi rend szentségi jegyében, mely lényünket Krisztus főpapsága mására alakítja és pecsételi meg.

A Főpappal való fölbonthatatlan és megpecsételt viszonynak van tárgyi föladata és van személyi követelménye.

Tárgyi föladata : Krisztus főpapi szerepét folytatni a földön - az Ő küldetésében és erejében. A pap tehát Krisztus-Főpaphoz kapcsolt eszközi szerepben szintén :

Mediator. Közvetítő, kiegyenlítő, összekötő. Az emberek követe Isten előtt, hogy eléje vigye hódolatukat, de minden ügyüket-bajukat is és kieszközölje mindazt az Isten-áldást, ami az emberek ideiglenes és örök üdvére szükséges. - Isten követe az emberek előtt, hogy képviselje Őt : tekintélyét, jószágát és minden szándékát, képviselje úgy, hogy egészen elfogadják és megtegyék szent akaratát.

Benefactor. Jótévő. Jótét lélek. Mindenkinnek mindene. Világosság, fényoszlop a sötétben bolyongóknak. A föld sója, minden erjedés, rothadás ellenszere. A bajok orvosa és orvossága. Az élet melegének árasztója. Testvérek összetételgetője. Jószándékok, jóakarások összefogója. Szervez, lendít, utat tör, célra visz.

Mi ez a közvetítői és jótévői szerep még egyszerűbben kifejezve? Istenszolgálat és emberszolgálat, a legértékesebb módon: önzetlenül, alázatosan. Isten-szolgálat: az egész papi étellel, imával, oltáráldozattal. Emberszolgálat: tanítással, neveléssel, megszenteléssel.

A pap és munkája arra való, hogy örökre üdvözítse, boldogítsa az embereket - Istenben, Jézus által.

Az üdvösség kincseit, erőit Jézus maga szerzette és halmozta föl. A lelkeken való érvényesülésük azonban Krisztus pap-utódjainak munkáján fordul.

E munka nem nagy, ha benne csak a központi részt: a szentmiseáldozat bemutatásának és a szentségek kiszolgáltatásának érvényességét tekintjük. De roppant nagy az üdvözítés munkája, ha igazán át akarunk törni a lelkek üdvének gátlásain és le akarjuk igázni az üdvösséget rontó erőket - amint ez a papi küldetésünk sajátos feladata. A szentek erei kidagadtak, inaik pattanásig feszültek, lejárták lábukat, elkoptatták kezüket, elégették szívüket, kilocsolták vérüket, kilehelték lelküket: hogy az emberek boldoguljanak - Istenben.

Victima. Áldozat.

Papként a lelkek központjában lenni jelenti természetesen, hogy őket és ügyüket Istenhez, Istent pedig hozzájuk közvetíti, továbbá, mint a javak forrása, adja Isten és egy gazdag lélek adományait - de ennél talán még mélyebben is jelent valamit. A legszorosabb értelemben vett megváltást. Mi úgy gondoljuk, hogy a lényeges megváltás = büntörlés: bánat alapján föloldozás és megigazulás. Arra nemigen gondolunk, hogy a megváltás tudata az egész világtörténelmen át (pogányoknál és zsidóknál) áldozattal kapcsolatos. Olyan áldozattal, amelyben a bűnöket áttették a victimára. S a victimát megsemmisítették. Krisztus Főpapban, aki egyben Victima is, ugyanígy volt. Nála is megelőzte a megváltást a bűnök átvállalása az emberek lelkéről. Az áldozatban történt aztán ennek a rémes tehernek, adósságnak beváltása Istennél. Lefizetés az utolsó fillérig. Mélységes értelme van a szentpáli szavaknak, hogy Krisztus felszögezte keresztyére az adósságlevelet. (Kol. 2, 14.)

Ez a megváltás legmélye. E mélységből világos, miért lett Krisztus és kellett lennie bélpoklosnak, a bűn emberének, aki a mi betegségeinket hordozta, miért oly természetes, hogy megverte az Isten és megalázta tetőtől-talpig nem volt benne épség. Ez azért volt, mert „az Úr őreá helyezte

mindnyájunk gonoszságát", „a mi bűneinkért töretett össze”. S mivel életét a bűnökért áldozatul adta, „az ő kék foltjai által gyógyultunk meg”. (L. Iz. 53, 1 - 10.)

Arra pedig még kevesebbet gondolunk, hogy a megváltás e legmélyéből a Főpap utódjainak is ki kell venniök részüket, valamelyes részüket. Amikor Krisztus poklosságának fertőjében vonaglott az Olajfák hegyén, vajjon nem pont az vigasztalta-e meg, hogy lesznek, akik kiválasztottságuk és szeretetük erejében leereszkednek vele ennek a szerepnek mélységeibe?

Ez a papi hivatás mélysége: megváltani embereket szolgaságtól, adósságtól, szennytől, kórtól, poklosságtól - nem valami szerrel, átnyújtott orvossággal, hanem annak a holt és rémes tehernek, a bűnnek, átvévével. Ez a szerep elsődlegesen és summásan Krisztusé, de másodlagosan és járulékosan Krisztus pap-utódjaié.

De ha már itt vagyunk a papi mivolt legmélyén, adjunk egészet. Három főnséges fogalom, illetve tény van itt:

Antilytron. Váltásdíj másokért. Az Ordo-ban nagy behelyettesítés történik - alapelemek szerint. Lehetőség, alkalmasság, küldetés: átvállalni, átvenni az emberektől lélekterheiket, sorsterheiket, főleg a legnagyobbakat. Ezekkel Isten elé állni, vezekelni, törleszteni. Parce Domine, parce populo tuo. Noli mihi parcere! Vedd meg rajtam tartozásait, első sorban azokét, akikért felelősséggel tartozom.

Van testünk-lelkünk, sokféle apró-cseprő kincünk, vannak aztán vágybeli kincseink. Tudunk mi ilyenekkel is fizetni. Aztán méginkább egész lényünk kiszolgáltatásával, ahogy egy De-Paul Szent Vince is csinálta a testi élet síkján, aki gályarab lett a gályarab helyett - . . . Úgy amint Isten akarja. Nem erőltetve semmit, de nem is futva meg Jónásként semmi elől.

Holocaustum. „Véres áldozat”, „égő áldozat”, „egész áldozat” volt ez az ószövetségben, mert a leölt victimát egészen elégették.

Ez a vér, ez az égés, ez az egész jelleg! . . . az ószövetség áldozatainak minden darabossága ellenére is oly igazak, oly valóságosak a Krisztus-Főpap áldozatában is. A Főpap utódjainak életáldozataiban is. Nem darabosan. Tisztultan és mélyen lelkiesen. Mint hostia pura, sancta, immaculata. Az áldozati megsemmisülésnek teljes megajánlásával.

A tiszta szeretet kilobbanása. Ebben van a victima leglelke. Ebben van csodálatos nagy értéke is. A szeretetben, mely tiszta imádás, hódolat, hála, önátadás Istennek; és e szeretetnek kilobbanásában, hogy így megsemmisülve bizonyítsa: Isten a minden és csak Ő! Ami nem Ő, az önmegsemmisítésével jut közelebb hozzá. De ez nem Nirvána. A szeretet kilobbanása Istenbe vész és Benne újra él.

E három fogalomnak, illetve ténynek valósága oly titokzatos. Olyan homályos ez a papi hivatásban. Olyan keveset is beszélnek róla. Nem csoda, mert vele szemben hamar megkísért a félelem, hogy hősnek kell lenni és hősként föl is emésztődni. De földertül lassan a a papi hivatás e legmélye is. Megismerjük, elfogadjuk, megszeretjük, vállaljuk. És fölnyúlunk a legpapibb megajánlásra. Ehhez valóban hősiesség kell. De ez nem rémít. Hiszen Jézusnál van abból is elég. Mi pedig az Ő erejében ajánlkozunk, vállalkozunk.

Személyi követelmény e vázolt föladat helyes és méltó betöltéséhez: Krisztus főpapságában való életegység és munkaegység. Tudatos, szántszándékos. Kegyelmeiben, igazságaiban, érzéseiben, szeretetében, szándékeiban, tetteiben, keresztyében, halálában való egység. Megérteni Őt, követni Őt, fölszívódni belé. Életében életté, erőiben erővé, lelkében fényvé, szívében szeretetté válni!

Ennek a személyi követelménynek lényege: a nagylelkűen megajánlott és soha vissza nem vont önfeláldozás. A gyertyának önfeláldozása. A földbehulló gabonaszem önfeláldozása. Jézus áldozatával - keresztyáldozatával és oltáráldozatával - eggyéválva. Amíg ez az önfeláldozás hiányos, sorvatag, veszendő, vagyis elégtelen.

Mekkora életbőség és mennyi lendület kell ehhez! Nem sokallani semmit és kitarítani végig! Valóban csak a szent élet kegyelmi gazdagsága győzi ezt egészen. Alapot pedig hozzá csakis valódi jellemérték szolgáltat.

A papi életszentség sajátos teendői tehát:

a) Jézus papi mivoltába minél teljesebben átalakulni, átlényegülni - azon az úton, melyet a keresztyén életszentség Szentháromsághoz való viszonyában jeleztünk. Terveivel azonosulni. Szellemét, stílusát egészen magunkra ölteni.

b) Az üdvözítés szolgálatára egészen alkalmassá válni kitarító önképzéssel.

Hogy ne legyen bennünk semmi merev és görccsszerű, semmi emyedt, beteg és kórságos, semmi öncélú körbenforgás (quae sua sunt, quaerunt, non quae Jesu Christi. Phil. 2, 21. Vae pastoribus . . . qui pascebant semetipsos . . . Ezec. 34, 2.); de ne legyen együgyűség, gyámoltalanság, ügyetlenség sem.

c) Ez alkalmasságból fakad a legmagasabbrendű közjónak: a Krisztus-test, Krisztus-ország épségének és jólétének és kiteljesedésének önzetlen szolgálata.

Szolgálat mindenestül. Elsősorban tetteinkkel és egészen lényünk, testünk, lelkünk, életünk teljes odaadásával „Krisztussal együtt keresztre szegtettem.” Gal. 2, 19. „Miként az emberfia nem azért jött, hogy neki

szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon és váltságul adja életét." Mt. 20, 28. „A jó pásztor életét adja a juhokért." Jn. 10, 11. „Nekünk is kell életünket adnunk testvéreinkért." 1 Jn. 3, 16.; de egyszersmind külső javaink latbavetésével is. Következik ez az előbbi magatartás őszinteségéből.

Ez a szolgálat nem vak önemésztés, hanem az Istentől nekünk kiszabott úton és területen szabályosan mozog.

A papnak tehát úgy kell nevelnie magát, hogy egész életszemlélete Jézus Krisztusban egységes, önzetlen és altruista legyen; lelke-teste a szolgálat munkájára fölkészült, erős és rugalmas legyen; egész lénye ne önmagáé, hanem Krisztusban a közösségé legyen. A közösségé, amelynek javára Krisztus szentelése lefoglalta, a közösségé, amely tőle várja mindazt, amit Krisztustól csak várhat, a közösségé, amelynek terhét fogadta a szentelésben és azóta hordja, a közösségé, amelynek joga van elnyomni és fölemésztetni a pap egyéni vágyait és szempontjait annyira, hogy önmaga számára alig marad egyéb, mint a „Consummatum est" (Jn. 19, 30.) öntudata, vagyis hogy főszéges küldetése feladatát betöltötte. Ez a Kléros, a sors Domini.

Ezt a személyi értéktökét fegyelmezett figyelemben kell a Szentlélek kegyelmi indításaira Jézus példájára és szándékaira, végül pedig és mindent átfogóan az Atya szent akaratára irányítani. Így lesz majd világos az Istenől nekünk kiszabott út és munka. Mikor pedig a teendők ily világosak, akkor kerül sor az áldozatos lendület döntő szerepére. A földadat maradéktalan végrehajtása csak azzal lehetséges.

A nagy következtetés :

„Kételkedni nem lehet azon, hogy a papi hivatás az összes földi hivatások között a legfőbb és legfelelősségteljesebb. E hivatás oly mélyen és döntően nyúlik bele Isten és az emberlelkek életének titkaiba, hogy érthető, hogy a papok képzése és megszentelése a püspök összes lelkipásztori gondjai között az első és legnagyobb. Maga a pap számára is az aszkézis mikéntjének kérdése és a lényeges szentséghez vezető útnak keresése a legkomolyabb és leggyakorlatibb kérdés, amelyet nem tud elég gyakran önmagához intézni és megválaszolni." (Heiliges Priestertum. Referate. . . 1933. 38. 1.) „Az is magától érthető, hogy a pap aszkézisének szervesen kell kinőnie papi életéből és a lényeges szentséghez vezető utat az ő szoros papi működésében kell látnia. Mert a pap mint ilyen csak azáltal lesz jó és tökéletes, hogy mint pap él és meghal másokért." (U. o. 40.) „A lényeges szentséghez vezető úton a kibontakozás akkor jön létre, ha a szentmise bemutatása és a zsolozsma-ima úgy állnak a papi élet központjában, hogy onnan veszik az összes többi vallási gyakorlatok értelmüket, módjukat és mértéküket." (U. o. 41. 1.)

4. A világi papi életszentség sajátos teendői.

Ez az életszentség a világi papság hatalmas, nagyméretű hivatásával és kiterjedt föladatkörével van adva. Nézzünk szembe ezzel is röviden:

Ők az Egyház első oszlopai. Rajtuk nyugszik a keresztyén katolikus vallás. Ők kormányozzák ügyeit. Kezükben a hatalom telje. Lelkükön a krisztusi küldetés lényeges felelőssége.

Ők a lelkek első pásztoraik. Övék a nyáj, náluk a legeltetés joga. Ők vannak legközelebb a bárányokhoz. Ők élnek szinte a bárányok életét. Nekik joguk és kötelességük mindenben és mindenkor minden lélek szolgálataira állni. Sorsuk teljesen összeforrt a lelkekkel.

Ők a lelkek világának első vezérei, igehirdetői és kegyelemosztói. Az egyházközségek körülöttük kristályosodnak és belőlük élnek. Az ő kezükben a szervezés, az élre-állítás joga. A depositum fidei et gratiae őrei és sáfárai. Krisztus tekintélyét és a csalahatatlanság karizmáját ők hordják pápáikban és püspökeikben. Hozzájuk van kapcsolva a szentségek összességének a kiszolgáltatása.

(NB! A szerzetesek - főleg az új egyházi törvénykönyv óta - mindinkább csak segéderők a világi papok mellett.)

Ha pedig mindez így van, akkor ugyanazon hivatás és föladat szerint a világi pap életszentségének egészen sajátos vonásokkal is kell rendelkeznie - először azért, hogy létezni tudjon, aztán azért, hogy munkában érvényesülni tudjon.

Hogy létezni tudjon :

a) A világi papnak szilárd jellemmel kell munkába állnia. Ez világos már abból is, amit az ő föladatukról előbb mondtunk. De nagyon világos abból is, hogy az ő életük teljesen a világban van. A világ pedig csábít, puhít, támad, szétszed, mállaszt. Szilárd lélekalkat kell. Ezért mérhetetlenül fontos szemináriumokban a kellő szelekció.

b) Világos, biztos, tömör és rugalmas programmal kell rendelkeznie a világi papi életszentségre nézve. Gerincszerű lelkiesség és lelki élet. Tudni, mi a lényeg a napirendben és lelki teendőikben. Mert nincs idő bőven ilyesmire. - Sokat segíthet erre vonatkozólag a biztos nevelés a szemináriumban és az első papi években nyert megfelelő lelki irányítás. Alkalmos papi egyesület is, mint pl. az Unio Apostolica.

c) Erős kézzel kell megteremtenie a lelki utánpótlás alkalmait, időit és módszerét. Ez a rekollekció problémája. Létkérdés. Mert nem lehet csak adni folyton, arányos bevétel nélkül. A világi pap hivatása pedig: folyton adni. Nagy tőke kell ehhez! De ugyanolyan nagy gond is a tőke rendbentartására.

d) Paptestvéri szeretet. Nem várni, hogy ingyen lesz részem benne,

hanem magamnak is gondosan kell ápolnom. Roppant jelentősége van ennek. Mert a coelibátus veszélyei nagyok. Az agglagényes lélekhülés is közeli veszély. Aztán mi is szociális lények vagyunk. S végül is nem szabad oldott kéve módjára széthullanunk.

e) A bőséges kegyelem titkát is ki kell fürkésznie és eszközeit biztosítani. Ez azért fontos, mert a világi papnak nem igen lehet csikorgó lelki étellel helytállnia. Neki föltétlen bőséges kegyelem kell ahhoz, hogy helytálljon. Mert csakis ezzel tud helytállni. Csikorgással nem.

Hogy Isten akarta munkáiban érvényesülni tudjon :

a) Vezérelényeket kell kifejlesztenie! Belső és külső fegyelmet, edzett és rugalmas testet, türelmet, nyugodtságot és bátorságot, a közjó szerelmét, felelősségtudatot, igazságosságot és méltányosságot.

b) A szerves összefüggések érzékét, szellemét kell önmagában kinevelnie!

Az alárendeltség egészséges szellemét: a föltétlen tekintélytisztelést, figyelmet a felső szóra, abszolút engedelmességet, a katolikus akció felső szervezésének megértését és áldozatait.

A mellérendeltség egészséges szellemét: a testvériességet, kartársi szeretetet, bajtársi segítséget, határérzéklet, elismerést, örömet a másik sikerének.

A fölrendeltség egészséges szellemét: atyja és pásztora övéinek, együttérzés, éber gond, a sorsközösség vállalása, a szeretet és segítség okos rendje, amely alulról kezd, ahol inkább rászorulnak . . .

c) Legyen a rábízott lelkek váltáságdíja!

Erre a behelyettesítő szerepre a világi papnak egészen különös gondot kell fordítania. Kell a hívek miatt, akikre Isten kegyelmét így tudja majd bőven leírásztani; de kell önmaga miatt is, mert legbenső papi egyensúlyát így találja meg egészen.

Ez a legmélyebb papi magatartás nagy megajánlást kíván, az áldozati Krisztussal mélyeséges szolidaritást, könyörületes szívet a bűnösök iránt. Lényeg a bátor vállalás és a félelemtől való elfordulás. Egyébként naponként a legegyszerűbb lélekkel újíthatjuk meg, pl. így: Uram, magamra veszem a lelkek bűneit, hibáit. Könyörülj rajtuk! Noli mihi parcere!

d) A vallási erők hősiesség kibontását vállalnia kell!

A kereszténység a hősiességet nem tudta és nem is akarta soha megke-
rülni . A hősiességben bontakozik ki egész értéke és mutatkozik be teljes arca.

Vannak korok, amelyek inkább, mint más korok, a hősiesség jegyében indulnak. Ilyen a most induló kor. Ennek pedig a mai papság, főleg a fiatal papság, lesz még vezére, illetőleg foladata, hogy legyen vezére.

Ennek a föladatnak betöltéséhez egyetlen fölkészülés kell és ez elengedhetetlen is: a keresztény hősieség kibontása. Előbb saját papi egyéniségében, mert ez lesz a gyökér, a példa, a tartalék; aztán a hívekben. Ez utóbbi különösen nagy feladat, de saját példája nyomán nem is olyan nagy. Kellenek azonban világos fogalmak, határozott célkitűzések és helyes módszerek. Ezeket senki, csak a Krisztusba gyökerezett és a Szentlélekre hallgató pap és hívő találja el.

C) Milyen fokú életszentség becsületügy a papnál?

A pusztán emberies gondolkodás azonnal ezt feleli: amilyenre vállalkozott. Világos ugyanis, hogy a vállalt föladatot férfiasan kell állnia.

Az egyházi rend szentségének fölvételénél azonban nem ez a pusztán emberies gondolkodás érvényesül, hanem ennél több: a keresztény gondolkodás.

Az egyházi rend szentségét szabad nagylelkűségből veszi föl mindenki. 1931 óta már esküt is kíván az Egyház arra nézve, hogy ez valóban így van. E szabad nagylelkűségnek csak egyféle magatartása lehet: úgy venni föl a szentséget és vállalni a hozzákapcsolt föladatot, amint azt a szentség természete, illetve az alapító és föladó Krisztus szándéka kívánja, vagy ami e kettővel azonos: amint az Egyház kívánja. E kívánságok világosan kifejezést nyernek a fölszentelést megelőző előírásokban, főleg pedig a fölszentelés szertartásaiban. Nincs ezekben szó sem megalkuvásról, holmi félembernek való kikötések lehetőségéről, hogy pl. ki mennyit bír, annyit vállal az ordo föladataiból. Az Egyház ugyan leszámol kifejezetten is az emberi gyarlósággal, de ennél nem áll meg, hanem a biztos szentségi kegyelmekre való ismételt hivatkozással kívánja meg az egészértékű helytállást. S csakis ennek szilárd reményében adja föl az egyházi rend szentségét.

Az Egyház egyéb hivatalos nyilatkozataiban sem találjuk meg az engedmények szellemét (lásd *Enchiridion Clericorum*, amelynek a papnevelésre és papszentelésre vonatkozó hivatalos, a Szentszék tekintélyével adott előírások és nyilatkozatok gyűjteménye); ellenkezőleg, bármily szükség van is a papok bőséges számára, mégis mindig a minőségi álláspontra helyezkedik és soha nem a számszerűség dönt fölfogásában, ha a fölszentelendők száma ezáltal erősen meg is apadna. Élesen nyilatkozik erre nézve pl. XI. Pius is a papságról írt hatalmas körlevelében: „A püspökök és szerzetesfőnökök ne ijedjenek el a köteles szigorúságtól abban a félelemben, hogy az egyházmegye vagy a szerzet papjainak száma esetleg túlságosan megfojgatózik.” Majd idézve Aquinói Szent Tamás és a IV. lateráni zsinat szavait, hangsúlyozva mondja ki saját véleményét: „. . . többet ér egyetlen egy tökéletes pap, mint sok kevésbé, vagy egyáltalán nem megfelelő pap, akire az Egyház legalább is nem számíthat, ha nem is kell siránkoznia miattuk.” (*Enchir. Cler. n. 1392.*)

Az itt jelzett tökéletesség, vagyis egészértékű helytállás természetesen nem szükségképpen olyan hősi és érett szentség, amely hivatalos szenttéavatásra alkalmas, hanem amolyan hétköznapi szentség, életszentség, amely szilárd kegyelmi állapotot, fejlett erényeket s ezekből fakadó olyan kötelességteljesítő életet jelent, amely méltán szolgál mintául azoknak, akik között él és dolgozik.

Ezek után szinte tárgyitalannak látszik arról beszélni, hogy milyen fokú életszentség becsületűgy a papnál. Valóban tárgyitalan is a tiszta keresztény gondolkodásban, annyira világos, hogy egészértékű életszentség kell ez a papi becsületűgy.

Az élet azonban ezt a becsületűgyet nagyon megtépázza. Hullafoltok is jelentkeznek rajta nagyon sok esetben. Amikor aztán egészen elsorvad az egyházas gondolkodás és élet a papban, de amikor marad még benne valami emberies becsületérzés, ez a becsületérzés fölteheti a kérdést: mennyi hát a szoros becsületűgy a papi életszentségből, mondjuk ilyen esetben?

Két sarktételeből kell kiindulnunk idevonatkozó gondolkodásunkban:

a) Hogy papi jellegünk valóban hatékony legyen a lelkekre, úgy, a mint kiküldetésünk megkívánja, életünknek hibátlannak kell lennie. Már a belső erkölcsi értéket is (malum ex quolibet defectu) s talán még inkább a vallási értéket és a kegyelmiséget nagyon befolyásolja és lefojtozza a hiba, anrál inkább a bűn. Külső magatartásunkban jelentkező bűn pedig valószínűleg öli a lelkeket.

b) Sok pap úgy éli meg saját képességeit hic et nunc, hogy azokkal ő nem alkalmas erkölcsi, vallási és kegyelmi maradéktalanságra, egészértékre. Sem kedve, sem ereje nincs ehhez.

E tételek alapján mondanivalónk a következő;

a) A maradék-becsületnek is lényeges követelménye, hogy az egészértékű helytállása elvét és kötelességét soha föl ne adjuk! Legalább öntudatunk és akaratunk mélyén őriznünk kell! Vagyis tudnunk és akarnunk kell az egészértékű helytállást. Hogy tudjuk és akarjuk-e: ezen dől el, van-e legalább maradék papi becsületünk. Ha ilyen tudatunk és akaratunk nincs, akkor már nincs maradék-becsületünk sem.

Olyan ez a tudat és akarat, mint parázs a hamu alatt. Még tűz, de nem hat mint tűz. Él, de élettelen kifelé. Lángra lehet szítani, ha eltakarítjuk a hamut róla és éghető anyagot rakunk rá.

Ez a tudat és akarat a nagy szétválasztó a papságban. Ahol ez van, ott még van - akármilyen bent és mélyen - valódi papi magatartás. Ahol ez hiányzik, ott már nincs papi magatartás, ha mégoly szabályszerű úri és papi külsőségek mögé bújik is a papi nihilizmus. Két külön világ ez.

Szédítő mélység van közöttük. Emberi eszközökkel áthidalhatatlan. - Bár csak halálosan fájna e papi nihilisták ügye, sorsa azoknak, akik felelősek értük. Nemcsak nevelőik és fölötteseik felelősek, hanem paptestvéreik is: egyik így, másik úgy, főleg akik közel voltak és vannak hozzájuk. Fortis est, ut mors, dilectio. Cant. 8, 6. Legalább imával és vezekléssel görcsösen szeretni őket.

b) Maga a lefokozott papi élet pedig hogyan helyezkedik e becsület-mag köré?

Hamuszerűen, vagyis élettelenül, szürkén. Még az a haszna sincs, mint hamunak a lappangó parázs körül, hogy védi, őrzi. A lefokozott papi élet nem védi, nem őrzi a maradék-becsület parázsát, hanem merénylően támadja.

Ebből a helyzetből áll elő az ilyen becsületnek tragikusan komoly és nagy föladata:

a maradék-becsületnek abszolút föladata áttörni a fojtó burkon, leigázni azt és érvényesülni rajta.

Ennek a föladatnak lelkiismerete teszi mérhetetlenül kínossá az ilyen becsület sorsát mindaddig, amíg újra az egész papi életen érvényesülni nem tud. Pedig pont ez a lelkiismeret a maradék-becsület lelke. Iszonyú küzdelmet folytat e lélek. S rettenetes kínlódásban fizeti meg árát a papi becsület maradék-mivoltának.

Az áttörés legfőbb teendői:

Őszinte és töredelmes gyónás. A kegyelem-állapot gondos föntartása.

A vámos imádságos lelkülete. Alázatos és kitartó lelkület. „Uram, légy irgalmas nekem, szegény bűnösnek!” (Lk. 18, 13.)

Maradék-talan köteleltség-teljesítés.

NB! Világi papnál ez az egész becsületkérdés sajátosan tolul előtérbe, hiszen ha valaki, ő van igazán gyertyatartóra állítva, „hogy mindenkinek világoskodjék.” (Mt. 5, 15.) Ő elsősorban a lelkek pásztora is.

III. GÁTLÁS.

A világi papok életszentségének van elméleti és gyakorlati gátlása.

A) Elméleti gátlás.

Akik a pap életszentségi kötelezettségéről tanulmányokat írtak, amely világosan látják és állítják azt, hogy a papnak szent életet kell folytatnia, éppoly homályossá és bizonytalanná válik beszédjük, amikor e kötelezettségnek mintegy hivatalos jellegét veszik szemügyre. A zavart az okozza, hogy van fejlett szerzetesi állapot az Egyházban s ezzel az állapottal szorosan kapcsolatos a szentségre törekvés kötelezettsége. Viszont a világi pap nincs hasonló állapotban.

Rövid összefoglalást nyújt az egyházirodalom idevágó termékeiről s azok tartalmáról Zimmermann O.: Lehrbuch der Aszetik c. terjedelmes kötetében. (Herder, 1929. A könyv alaposága és az egyetemes aszkétikus irodalom feldolgozása tekintetében első helyen áll.)

„A tökéletességre vonatkozó kötelezettség” fejezetében (244-250. 11.) tárgyalja a világi pap és általában a pap kötelességét a tökéletességre törekvést illetően.

Legelőször is tisztázni akarja azt, hogy mi tulajdonképpen a kérdés. Megállapítja, hogy ezek: A világi pap a tökéletesség állapotában él-e? Kötelezve van-e tökéletességre? Szent Tamás is kiváló hittudósok vitájára utalva, amely vita az „állapot” fogalma körül mozgott, hozzáfűzi: „Legyünk csak tekintettel arra is, hogy még két más kérdés is forog fenn: Állapot-e a világi pap élete? (erre igéniőleg szoktunk felelni), és ez az állapot a tökéletesség állapotainak egyike-e? - Ismét más kérdés az, hogy a világi pap élete természete szerint tökéletesebb-e, mint a szerzetes élete. Szent Tamás (2, 2, 184, 8.) rámutat arra, hogy különféle összehasonlításai szempontoknak megfelelően, amilyenek: állapot, szentelés, hivatal - miképpen mulja fölül az egyik életforma a másikat, amiért is nehéz abszolút feleletet adni. Mégis, úgy látszik, hogy Szent Tamás, a püspököt kivéve, a szerzetesi életnek adja az elsőséget.” Szent Tamás nyomán kimagasló hittudósok vitakoznak a dolog fölül. - „Roppant bonyolult kérdés ez, - jegyzi meg Zimmermann - amely azonban érintetlenül hagyja azt a tant, hogy a világi pap kötelezve van a tökéletességre.” Bűn terhe alatt való kötelezettség-e ez, vagy „besonders draengender Rat? - kérdi tovább. S akár egyik, akár másik, miben van különbsége a szerzetes kötelezettségétől?

Kiváló teológusok voltak, akik viszont úgy gondoltak, hogy a pap állapota mint olyan kanonikus értelemben is a tökéletesség állapota. Pl. Fontaines Gottfried, világi pap, kiváló teológus és Szent Tamás kortársa. (L. Heiliges Priestertum, 39. 1.) - A párizsi egyetem kiválósága, Gerson János, szintén világi pap, „doctor christianissimus”, legalább is a lelkipásztor számára, akinek földadata mások tökéletességén munkálkodni, állítja, hogy annak állapota „status perfectionis exercendae” (Opera II. 534.) ennyiben fölülmulja a szerzetes-állapotot, amely „status perfectionis acquirendae”. - Suarez szerint a pap a fölszentelés következtében a tökéletesség állapotában van „inchoative”. (De religione tr. 7, 1. 1, c. 17, n. 4.)

Ime, egy kis ízlelni való, hogyan lehet jószándékú okoskodásokkal kérdéstömeggé duzzasztani ennyire életbevágó igazság tisztázását. Nem csoda, ha a homályos elméleti boncolgatásból a gyakorlat számára előállt a világi pap szoros életszentségi kötelezettségének homálya. Ahonnan már

csak egy lépés az a tudat, hogy ilyen kötelezettség bizonyára nincs is, mert ha volna, akkor világos volna.

Igy állt elő a világi papnak olyan értelmezése, amely ha vallotta is, hogy a világi pap a keresztnynél nagyobb tökéletességre van kötelezve, papi jellege és föladatai pedig nagyon is megkívánja a szent életet, az állapot, status fogalmánál elakadt, s a világi papra nézve nem tudott mit kezdeni vele. (Szent Tamás ugyanis az „állapot” fogalmához három dolgot tart szükségesnek: örök elkötelezettséget, ennek ünnepélyes elfogadását az Egyház részéről, annak látható voltát, amire az elkötelezés vonatkozik. Ezeket együtt csak a szerzetesi és püspöki állapotban találja meg. (Summa Th. 2, 2. 184. 4.) A papi állapotban ezeket nem találja együtt, világosan állítja azonban a szentség követelményét: „Per sacrum ordinem aliquis deputatur ad dignissima ministeria, quibus ipsi Christo servitur in sacramento altaris, ad quod requiritur maior sanctitas interior quam requirit etiam religionis status”. (Ibid. a. 8.) „A szent egyháztanító műveinek különböző helyein és különböző fordulatokban találkozunk ugyanezzel a gondolattal. Vagyis azzal, hogy a papi hatalmak gyakorlásához nem elég akármilyen erény, hanem kiváló erény szükséges, ami által azok, akik a papszentelést vették, a keresztny nép fölé emelkedjenek, nemcsak szentelésük méltósága, hanem szentségük érdemei folytán is.” (Heiliges Priester-tum 39. 1.)

A világi pap életét tehát nem tudták beosztani sem a tökéletes élet, sem a tökéletességre törekvő élet állapotának fogalmi körébe.

Ez alapon jutott el a közfelfogás is arra a meggyőződésre, hogy világi papságban nincs komoly törekvés életszentségre; náluk csak az fontos, hogy a vallás köteles külső teendői el legyenek véghezve. Aki ennél többet keres egy papban, az forduljon szerzetesekhez. Ugyanúgy, aki mint pap maga is életszentségre akar törekedni, menjen szerzetbe.

Nem tudom, belenyilalt-e már élesen és fájdalmasan a papság tudatába, hogy ezen az úton mennyire agyonsilányult a papi jelleg értékelése papoknál és híveknél egyaránt. Mert a szerzetespap sem papi mivolta címén tartozik kötelességre törekedni, hanem szerzetesi mivolta miatt. - Marad tehát a papi ordo olyan kincs, amelynek birtoklásához és érvényesítéséhez, jóllehet önmagában szent dolog és minden, amire kötelez, szintén szent, nem tartozik hozzá az alany személyi értéke, életszentsége olyan értelemben, hogy erre az értékre állapotából kifolyólag köteles volna törekedni.

Böven és ékesen hirdette a papság azt, hogy mily roppant dolog a papi karakter és hivatal. S amíg gyermeki élő hite volt a tömegnek, hitte ezt és így rendezkedett be a pappal szemben. Hitte a pap is, amíg élete ezt a hitet el nem koptatta. De akinek lelkében kifejlődött a vallásos gondolko-

dás, azok - akár papok, akár hívek - világosan látták a papi jelleg és az azt hordozó alany fejlett személyi értékeinek, mindenekfölött erkölcsi és vallásos értékeinek szoros és köteles összetartozását.

Hirdették is ezt szóban és írásban szentek, jámbor írók és hivataluk súlyát érző főpásztorok; azonban inkább mint illő buzgósági törekvést, nem pedig mint a legelemibb becsületügyet, mely a papi hivatáshoz kapcsolódik.

A római jogi gondolkodás szellemében érthető az erős különbségtétel szerzetesi és világi papi állapot között. A tökéletességre való törekvésnek hatalmas, szilárd keretét és aprólékosan kiépített rendszerét adja a szerzet. A világi papi élet nem ad ilyet. Maga a tökéletességi törekvés, mint élet, az ellenőrzés, példaadás és kölcsönös buzdítás fontos társas elemeiből is tevődik össze, amely elemek szétszórta élő világi papoknál nincsenek meg. Ha ehhez hozzávesszük azt a meggyőződést, hogy a keresztény tökéletességre csak így lehet alaposan és a siker reményében törekedni, akkor nem marad más hátra a pontos következtetés útján, mint az, hogy a világi papi élet nem alkalmas a tökéletességre való törekvésre és éppen azért nem is lehet a papi életnek mint ilyennek ez a szoros állapotbeli kötelezettsége.

És a történelem is bizonyítani látszik e felfogást. Míg ugyanis szerzetek játszva építették ki a tökéletesség elérésének, eszközi rendszerét - a világi papság máig sem tudott kiépíteni egy határozott, életképes rendszert, amely alkalmas módon vinné a komoly törekvőket világi papi életszentségre. A Holtzhauserrel kezdődő kísérletek, amelyek máig az Unio Apostolica sacerdotum saecularium (ez a legfejlettebb lelkiességi tömörülés világi papok között) alakjáig jutottak el, nem adnak egyebet, mint buzdítást és utasítást a világi pap lelki életének napirendi tényeihez; s a ma még általános fölfogás szerint, akik ebbe az Unio-ba belépnek, azok a szoros világi papi kötelezettségen túl buzgósági törekvést ápolnak lelkükben.

A megoldás, úgy látszik, ott van, hogy egészen elemi gondolkodással kell visszatérnünk a szentírás és szenthagyomány alapvető tanítására, a papi fölszentelés, jelleg és küldetés legbelső mivoltára és a kegyelemtől sugalmazott, szenvedélytől nem befolyásolt keresztény gondolkodásra. Ebben a kérdések és okoskodások tömege nélkül egyszerű világossággal áll elő a világi papok életszentségének hatalmas és megföllebbezhetetlen kötelezettsége.

És hogy erre az átlagember és átlagpapság adottságai, természeti és természetfölötti adottságai nem látszanak alkalmasoknak. Valószínűleg. Éppen azért nem lehet átlagembert világi pappá szentelni. S itt jön a nagy szempont a világi papság kiválasztásában. Világi papnak csak természeténél, fejlődésénél és kegyelmi adottságainál fogva szilárd alkatú és az átlag felüli értékű embert lehet fölszentelni.

Erre aztán bárki kérdezheti, talán mosolyogva, hogy hol vannak ezek az értékes szentelni való személyek. Ebben a kérdésben már benne van a kérdés megítélése is. Ezeket az értékes személyeket nem ölbetett kezekkel kell várni papi konkurzusokra, hanem a legkomolyabb munkával, ami csak létezhetik az Anyaszentegyházban, kell kinevelni őket. Mert kinevelhetők. A hivatásokat nem mi teremjtük, hanem Isten adja. És Isten csak egészértékű papi életre ad hivatást. Nem ilyen papi hivatást nem is adhat. Ezek az Istentől adott teljes értékű hivatáscsírák azonban mélyreható, nagyarányú és minden felelősséggel teljes közreműködést kívánnak, elsősorban a világi papságtól. Amikor ez a közreműködés meglesz, akkor majd nem kérdezzük mosolyogva, hol vannak azok a fejlettértékű világi papnak való személyek.

Az elméleti problémára nézve pedig, hogy t. i. a tökéletesség vagy tökéletességre való törekvés állapota-e a világi papság, csak ennyit: ilyen problémán nem lehet elakadni. Ha nem lenne állapot, azzá kellene tenni. De nincs szükség, hogy azzá tegye valaki. Elégge állapot az! S ennek az állapotnak követelménye az éltszentség, nemcsak a törekvés - jólrosszul - feléje. A szerzetesnek elég a törekvés. A papnak nem elég. Akárhohol is van, s akármilyen „világi” névvel illessék is. A megoldás a személyi érték magasabbrendűségében és e magasabbrendűség szilárd értékállóságában van.

B) Gyakorlati gátlás.

a) A nagy közelség, sőt teljes együttlét a világgal, minden bűnével, csábító „értékeivel”. A világ szelleme nem az éltszentség szellemé. Pont ellenkezője. Cselekvő, támadó ellenfele. Kikezd, kihar, kilúgoz. Sajátosan ingerli is a papi élet komolysága és szentségi törekvése.

A világ álarca mögé helyezkedik el a legnagyobb ellenfél is: a sötétség hatalma, mellyel a küzdelmet Szent Pál colluctatio-nak (Ef. 6, 12.) nevezi és fölébelyezi minden más apostoli erőlködésnek.

Hogy mit jelent ez a támadó világ és alvilág, arról nem szükségképpen van fogalma minden világi papnak, csak annak, aki ezzel a támadással szemben helyt akar állni és papi értékeit mindenáron megtartani. Az ilyen pap, főleg ha egyéniségében sajátos támponokat talál a világ és alvilág, hihetetlen colluctatiókba sodródik. Ez a magyarázata sok esetben jólelkű és jószándékú világi papok meghasonlásának és bukásának.

b) Az egyedülvalóság. „Erős város a testvér, kit testvére megsegít.” (Péld. 18, 19.) Tehát ellenkezőleg: gyöngé város a testvér, kit testvére nem segít. Igen, az erőtlenségnek nagy törvénye ez.

A világi pap papi egyedülvalósága olyan nagy, hogy, ha az Eucha-

risztiában Jézus nem mindene, hamarosan elernyed, kiszárad, világias le-
gényemberré, sőt agglegénnyé torzul.

c) A minden ember minden bajának zuhataga s foly-
tonos hullámverése. Minden rajta akar megtörni és orvoslást nyerni. Kön-
nyen belefájdul és belefásul ebbe a lélek. S amikor így van, az eredmény
csak ritkán tompa nemtörődömség (pedig már ez is épp elég gátlás a lelki-
ség útján), hanem többnyire keserű ellenkezés, belső és külső tiltakozás.

d) Az elégtelenség élménye. Külső és belső elégtelenségé.

Külső: amikor nem tudja elvégezni még azt a munkát sem, amelyet
egyszerű ésszel is szükségesnek kell ítélni, amelyen például az Egyháztól el-
szakadt lelkek visszahozása, a vallással meghasonlott proletárok mentése, a
nemzetgyilkos bűnözések megfékezése. Hány és hány világi pap tehetetlen
ezekkel és hasonló más nagy pasztorális föladatakkal szemben.

Belső: az üres lélek kongása, hogy Isten előtt nem vagy kedves, nem
vagy igazi mediator, üdvösség közvetítője. Élményvilága nem a tiszta ön-
tudat, a fénylő cél, az egyensúly, a megelégedettség, a kincses lélek túl-
csordulása, - hanem ezeknek nagyon sok esetben pont az ellenkezője.
Hogy ehhez lelkiségének hűtlen és sorvasztó kezelésével jutott el, az már
ekkor nem számít. A valóság az, hogy ez az állapot szörnyű gátlás az élet-
szentség felé.

e) A csalódások. Az első idők csalódásai és az egész élet csa-
lódásai.

Az első idők csalódásai:

Esetleg hamar rájön, hogy a papi élet nem olyan rózsás, mint hitte.
Van abban sok hétköznapi szürkeség, kiskaliberűség, talán falusi alpáriság.
Köd: kétségek, ólmos érzelmek köde. Vihar: szenvedélyeké, külső táma-
dásoké. Éjtszaka: a vigasztalanság, a szomorúság, lelki elsötétülés. Ke-
resztútjárás: kezdve a falusi pocsolyától és istállószafttól föl a magas lelki
keresztzig. És Jézus sem látható mindig. Sőt olykor mintha igen messze
volna.

Talán megállapítja azt is, hogy lelki élete, imái, elmélkedése,
szentmiséje, zsolozsmája nem nyujtanak olyan támaszt, segítséget, mint
a szemináriumban hitte róluk. Hiszen ezek mellett szinte úgy kell vagy
kellene erőlködni, mintha alig, vagy nem is imádkoznák.

Beszámolhat magának arról is, hogy az emberekben csalódott. Tudta
ő régen, hogy nem angyalok. De így közelről a fogyatkozásaik valahogy
egészen más színűek és ízűek, egészen más élük van. Önzők, szenvedélye-
sek, komoly hibáik vannak . . . S ezek ellen nem nagyon küzdenek . . .
S elvárják, hogy ő ezt észre se vegye, vagy legalább szóvá ne tegye.

Az élet delén túl:

Kinek nem voltak valamelyes komolyabb és nagyobb céljai, amelyeket az első évek csalódásai után is menteni és eszményíteni tudott lelkében? És ki az, aki ez eszményekben semmit nem csalódott? Lehet, hogy azért, mert az eszmény kártyavár volt, lehet, hogy azért, mert ösztönös vágyak, ambíciók homokjára volt építve. Ez az egész, amiért törtem magam? Ilyen szürke közletről minden, ami úgy csillogott valamikor - képzeletemben?

S hogy e csalódások mit emésztene a léleknek nemcsak kegyelmi erőin, hanem emberies egyensúlyán is, azt jól tudja, aki megélte.

f) És végül a titokzatos vulkán. A pondus mysteriosum. A szenvedélyek őserő tüze, hánytorgása, félelmes morajlása. A telhetetlen Moloch, amelynek szentségtelen étvágya folyton nő . . . Mily döntően avatkozik bele ez a titkos világ, ez az embertelen emberi elem papi sorsunkba, főleg pedig papi értékeink sorsába! Igen sok papnak kihűlt láva-tömegén nő az a flórája, ami ott nőhet.

A lezárt vulkán, a lefogott őserő, a megfékezett hánytorgás, az elnyelt morajlás: született hősök sajátja. S ilyenekkel kicsi számban dicsekedhetik még a papság is, pedig ha valahol vannak, főleg annak soraiban vannak.

IV. CSELEKVÉS.

Nem részleteket akarok itt kidolgozni, hanem átfogó, nagy vonásokkal fölvezetni a legfőbb tennivalókat, melyek segítségével hivatása szentségét betöltő papi nemzedék boldogíthatná az Egyházat és az emberiséget.

1. Ébredés.

a) Kell az ébredés!

Ébredni álomból szoktak vagy kábultságból. Van tehát a papságban is álom vagy kábultság? Sajnos, igen. Habár megvannak a nemes kivételek. Dormiunt multi.

Alusszuk a letűnt világ álmát. A letűnt világét, amelyben a papságot hit vette körül, örvendett elismert tekintélyének, a jólét habjain ringott sajkája.

Alusszuk a jelen világ álmát. Ebben az álomban: rendben van többé-kevésbé minden, legalább is annyira, hogy nem kell izgulni. Elég jók a papok ahhoz, hogy miattuk Isten ne pusztítsa el kénkövel vagy özönvízzel az emberiséget. Dolgoznak is annyit, mint a többi nemzetkormányzó erők. A nép ugyan nyugtalan, de ez konkolyhintőktől van. Villámterhes felhők tornyosulnak a magyar égen? Nohát, törvény és jótekonyság alakjában itt is ott is épül villámhárító. Hogy mit kíván a kor s mit óhajt a nép s hogy a földalatti erők már dübörögnek s hogy vergődő milliók születési fájdalmában Istennek új tervei szövődnek? - Ez talán mégis álomrontó képzelődés vagy legföljebb szerzetesi elmélkedések „luminá”-ja.

Alusszuk a jövő világ álmát. Ez álomban a jövő a réginek folytatása. Nihil novi sub sole. A történelemben mindig voltak váltások és csikor-gások, gátszakadások és tarajos hullámok, aztán megint minden medrébe tért, régi útjára egyenesedett s megtalálta az Egyházat s benne a papságot. Van aztán isteni Gondviselés is, van Magyarok Nagyasszonya is, aki őriz minket. Mit is tehetne a papság, mikor a jövő társadalmi rendjét nem em-beri kezek építik? . . .

b) Mire ébredjünk ?

Világosságra !

Világos tudatára annak, hogy vagyunk, mik vagyunk, mik lehetnénk és miknek kell lennünk, ha egyéni és közös becsületünket menteni akarjuk e kor és az örökkévalóság színe előtt. Tehát ébrednünk kell :

Önismeretre. Isten fiainak öntudatára. Önnevelési célok tiszta látá-sára.

Ébrednünk kell papi mivoltunk roppant valóságának tudatára. Istentől és Istennek való lefoglaltságunk, konszekráltságunk sodró élményére. A be-lénk helyezett kegyelmi tőkésre. A nagy küldés, nagy célok tudatára ; hogy Krisztus egész ügye kezünkbe van téve, rajtunk keresztül akar diadal-ra jutni. Mekkora bizalom ez Krisztus részéről! De rajtunk el is akadhat ü-gye, csúfság is érheti. Visszaélhetünk vele. Átkai lehetünk ügyének. Mek-kora a felelősség! De felelősség a közösség felé is. Jólétéért és kiteljesedé-séért.

Ébrednünk kell korismeretre. Kor-lelkiismeretre. Korszerűsége. Em-berszolidaritásra. Országcélok és világcélok látására.

Előre !

Mennyi alacsonyrendűségi és erőtlenségi öntudat, féltékenység és gyá-vaság van bennünk! Talpra kell állni, gerincet kihúzni, tüdőt teleszívni!

Megútálni minden belső rothadást, megútálni minden vakondszelle-met! Megkívánni az egészséget, életteljességet.

Engedjük magunkban megmozdulni a nemes emberi és az isteni erő-ket! Szítsunk föl magunkban igényeket : a vitézség, a hősiesség igényeit, másokért, a közösségért hozandó áldozatok igényeit! Fölszítani a vértanúk lelkét és a vértanúság eszményét!

Ébredni kell az erőegységek összefogására és beirányzására. Szeglet-kövek és kötőanyagok gyanánt beépülni a jövő társadalmába vagy legalább-is kitérülhetetlenül beírni a dolgozó, az építő papság nevét a közös embe-riség új épületébe.

Megváltani a terhelt kort. A szatanizmus megszállottságát orvosolni! Isten szívéig ható könyörgéssel és testünkéből, lelkünkéből vett áldozattal, pa-pi behelyettesítéssel és holocaustummal.

Munkára!

Ne sírjunk és panaszkodjunk azért, hogy magunkat építeni kell a Szentlélek templomává, papi templomává. Ne sírjunk és panaszkodjunk azért, hogy magunkat építeni nem elég, hanem a lelkek templomát is nekünk kell építenünk. Ne sírjunk és panaszkodjunk azért, hogy a társadalmak és népek is ránk várnak és hagynak még az alapokban is munkát nekünk, nem hogy a tetőzetnél ne hagynának.

Vállalni azt, hogy mi vagyunk az emberiség első munkatársai, a nemzet első napszámosai. Vállalni azt a munkát is, amelyet más már nem bír vagy nem akar elvégezni. Helytállni akkor is, amikor már mindenki meglépett. Utoljára dőlni ki, utoljára vérezni el.

2. Tömrülés.

Még sejtelmünk sincs arról, hogy mik lehetnénk és mit jelenthetnénk mi az emberiségnek, ha egyszer teljes öntudatra és teljes erőre ébrednénk és egyedi öntudatunkat és egyedi erőnket szilárd, szerves egységbe foglalnók.

Ma még igénye is alig van ilyen öntudati és erőegységnek. Akikben pedig megmozdult ez az igény, nem tudják, mit kezdjenek.

Talán pár szót ide. - Az nem nagy szégyen, ha beállunk a szervezés világrekordereinek bámulói és utánzóí közé. Van nekünk már több és nagyobb szégyelnivalónk is. Nem árthat nekünk a szervezkedés értékes elemeinek utánzása.

A krisztusi papsághoz persze az lenne méltó, ha világraszóló mintaszerűséggel önmagát szervezné meg az emberiség olyan központi erőegységévé, mely annak éltető lelke lenne. Nincs meg ehhez minden alapadottsága? Nincs meg ennek istenileg lerakott betonalapja a hierarchiában? Nincs erre küldetése? Micsoda szervezettséget lehetne teremteni a világegyház hatalmas papi táborában! A szabadkőművesek szervezettségéről és befolyásáról szinte babonás képzelettel szoktak beszélni. Az egyetemes papság szervezett erejének lehetőségei - igazi szervező kezében - szédítő arányúak!

De az ilyen gondolon könnyen elmosolyodnak, mint naívságon, még java-papok is, mert azonnal a papi-inaszakadtságok jutnak eszükbe. Pedig inkább arra gondolhatnának, hogy mi nem csak inaszakadtságból állunk. Tehát azt kellene marokra fognunk, legalább magunkban, ami nem inaszakadtság. És még az inaszakadtságban és mögött is erők lappanganak. Kiemelni ezeket!

Melyek itt a legegyszerűbb teendők?

Meg kell teremtenünk az ébredést! Mert a papi tömrülésre kétszeresen kell ébredés. Ébredni kell előbb papságra, aztán a felébredt papok egységére.

Az ébresztés eszközei: hang, zörej, csengő, harang stb. Az eszközökhez személyek kelljenek. A személyeknek pedig az alvók közelébe kell jutniuk.

Az ébresztők tömörülése az első teendő. Ezeknek kell egymást megérteniök, aztán előteremteniök a szükséges anyagiakat az ébresztés eszközeihez. Szellemi agitáció kell előbb, hogy kifejlődjék a közönségi öntudat és az erők egységének igénye. Aztán jöhet a szervezés, akár kicsiben, akár nagyban. Ehhez néhány szervező tehetség kell. Lesz biztosan. Talán még zseni is. A korigények mindíg megtalálják a maguk embereit.

Értékes papi szervezkedés úgy is lehetséges, hogy nem felett papi lelkiségre, hanem egyszerűen a közös papi érdekekre építünk. Ez elindulásnak meg is felel. Így aztán várunk sem kell a lelkség erősödésére. - Teljes értékű papi szervezkedés azonban csak lelkiségi alapon bontható ki. Viszont aztán a lelkiségnek elsősorú támasza.

Vannak az Egyházban kisebb-nagyobb világi papi tömörülések. Fajtaik: a) Egy-egy rendszeren nagyobb nevelő- és tanintézet volt növendékeinek összetartása. Elég sok van ebből a fajtából. Átlag alig érnek többet, mint az öregdiákok szövetségei. Nagyon nehéz is többet érniök. b) Vannak kiterjedtebb (az egész világra szétágazó) lelki szövetkezések. Legfőbbek: a már említett Unio Apostolica sacerdotum saecularium; Eucharisztikus papi imaegyesület; Associatio perseverantiae sacerdotalis. Ezeket rendszeren az Apostoli Szentszék tekintélye is támogatja. Áldásosan működnek tagjaik között. c) Az Egyház és a hitterjesztés támogatására alakultak: Unio Cleri pro missionibus; Sodalitas sacerdotalis „Pro Pontifice et Ecclesia”; Eucharisztikus papi liga (a gyakori szentáldozás terjesztésére). d) A tudományos szakképzés ápolására egyelőre csak országónként szövetkeznek a papok. Ilyen szövetségek: Hitoktatók egyesülete; Diákfiúk és diákleányok lelkipásztorainak szövetsége; Kórházak, gyógyintézetek lelkipásztorainak szövetsége. e) Szociális, karitatív papi egyesületek: jogi, gazdasági tanácsadás céljaira, papi becsület védelmére, betegségi támogatásra stb. K. Algermissen a „Lexikon für Theologie und Kirche” VIII. kötetében, 472-473. col., nyolc ilyen egyesületet sorol föl német nyelvterületről.

Ezek a szövetkezések kizárólag arra valók, hogy az egyes papok lelki, önképzési, egészségi, anyagi érdekeit szolgálják, s e mellett bizonyos testvéri találkozást tesznek lehetővé és így a társas szellemet ápolják. (Kivétel a hitterjesztési és hitvédelmi ügyekben való szövetkezés.) - Olyan tömörülés, amelynek célja a papságban lévő emberi és papi erők minél teljesebb kibontása és szervezése nagy papi föladatok megoldására

- egyszerűen azon az alapon, hogy ez a hierarchia mellett nagyon is lehetséges - ilyen tömörülés még nem létezik.

Bízunk abban, hogy a magyar klérus nem lesz utolsó a nagy tömörülési akcióban, amelynek, gondolom, az Egyházban még beláthatatlan jelentősége lesz.

3. Papi közszellem.

Ez lesz az ébredésnek és tömörülésnek egyik nagy gyűmölcsse. Oly nagy dolog ez talán? Hiszen közszellem mindenütt van, a papságban is, és volt mindig.

Igen, volt mindig és van olyan közszellem, amely a meglévő „szellemek” középarányosa. Olyan közszellem azonban, amely hamisítatlanul keresztény és papi és szervesen hajt ki a papság nagyobb részének lelkéből mint meggyőződés, öntudat, lelkiismeret, akarás, áldozat - ilyen közszellem: nincs! És elég messze is vagyunk tőle. Kínai falak is állnak az útban!

Olyan csodálatos világ lesz az, amikor majd lehet és kell értékes papnak lenni és nem lehet csak úgy hevenyén értéktelenkedni, - elsősorban nem is a főpásztor miatt, hanem a papi közszellem miatt; amikor már nem kell körülnézniük törekvőbbeknek, nem látják-e őket papok, akiknek szemében szálla az ilyen törekvés; amikor már nem kirívó a közösből az a pap, aki nemigen ért kártyához, iváshoz, túl zamatos tréfákhoz stb; amikor a közszellem már maga tisztítja és építi tovább magát.

Ebben a közszellemben a Spiritus Sanctus is biztosan otthonosan érzi majd magát.

Ez a közszellem lesz a legnagyobb tisztító, nevelő és szervező erő, ez a közszellem lesz minden igazi papi érték fészke, ez a közszellem lesz a papi utánpótlás abszolút biztosítóka, mert fiatal lelkeket elemi erővel ragad majd meg.

4. Kiforrott papnevelés.

Tizenkét év óta tapasztalom magamon és figyelem másokon azt, amit itt mondok.

Papnevelésünk elképesztően gyarló eredményeiben. Gyarló azért, mert erőtlen. És miért erőtlen? Ennek sok oka van.

Nem itt van a helye annak, hogy ezeket az okokat letárgyaljuk. Csak azért hoztam föl, mert a papi „cselekvés”-nek egyik legfontosabb területe.

Ne vádoljon bennünket, papnevelőket, senki lelkiismeretlenséggel. Mi nem vagyunk lelkiismeretlenek. Csak szakszerű papnevelésünk nincs. Honnan is vettük volna.

Régebben talán jó volt úgy is, ahogy most van. Ma azonban már nem nőnek föl a papi hivatások olyan egyszerűen, mezei virágok módjára.

Ha kellett volna egészen kegyelmies emberek a papneveléshez - ma biztosan kellene. Ha kellett volna valódi nevelők a papneveléshez - ma kellene. Ha kellett volna „paedagogia energetica” (Marcell M.) a papneveléshez - ma kell.

A leghatározottabb és legkomolyabb munkák várnak ránk:

a) Ki kell fejlesztenünk a hivatások ápolását kicsi kortól kezdve, sőt magukban a szülőkben is élesztgetnünk kell a papnevelés szent hivatását és szellemét. Az 1353. canon a legkevesebbet mondja, amit e tárgyról mondani kell; nem a legtöbbet, amiből bátran engedhet el minden pap tetszése szerint.

b) Súlyos anyagi áldozatokat kell hozniok papoknak és híveknek a papi hivatások érdekében. Ennek megértése még messze van. De módunkban áll siettetni.

c) A mai gyermekeket szinte spártai módon kell nevelni, hogy a jövő papi földadataira egészen alkalmasak legyenek: fegyelemben, téti edzettségben, egyszerűségben, igénytelenségben . . .

d) A kispapi (gimnáziumi) szemináriumok megbecsülése mellett kellene olyan fiúnevelő intézetek, melyekben egészséges, emberies és papi szellemben, az előbb említett fegyelemben stb. nevelődnek a tanulók alkalmas papi nevelőegyenlőségek behatása alatt.

Fontos ugyanis kiküszöbölni azt a lelkiismereti kényszert a fiúk lelkéből, hogy az adott szó („Pap akarok lenni”) és a kapott eltartás miatt becsületi ügynek tartásuk azt, hogy papokká legyenek, - amely kényszerből sok megalkuvás és lelkiismereti meghasonlás származott már a múltban. Az ugyanis nagyon lehetséges, hogy a fiatal ember középiskolai tanulmányai végfelé, vagy előbb is, egészen másként gondolja hivatását, mint amikor az intézetbe jött. Viszont e miatt otthagynia az intézetet túl nagy áldozatot jelenthet neki; hiszen megeshetik, hogy nem is folytathatná tanulmányait.

Teljes lelkiismereti szabadság kell a diákoknak, ami csak úgy lehet, ha az előnyös nevelés nem kizárólag „kispapoknak” szól, hanem az ifjaknak, akikből aztán az lesz pap, aki akar. Ez több költségbe kerül, de megtermi gyümölcsét.

m Igy aztán megnyílnék a hivatások ébresztésének és összeszedésének kitűnő lehetősége is: tehetségesebb fiúkat (akik papságra is alkalmasoknak látszanak), kiválogatni nagyobb számmal; s ezeken az iskolai évek folyamán nagy gonddal végezni a szelekciót, nem a bemondott „pap akarok lenni”, sem a kifejezett jámborság alapján, hanem a papságra való alkalmasság mélyebb és szakszerű megítélése alapján.

Ehhez természetesen a papi alkalmasság és általában a papnevelés előtanulmányaira van szükség.

(Az idén májusban kultuszminiszterileg megajánlott tehetségi konvik-tusok megfelelnének erre a célra, ha ilyenek szakszerű papi kezekbe kerül-
nének. Természetesen kérdés maradna, mennyi szabadkezet adna az állam
az egyházas nevelés céljaira.)

e) A nagyszemináriumoknak két nagy célja marad: a végső sze-
lekcio és a papnevelés. Az előbbinek mindinkább döntő jelentősé-
get kell tulajdonítanunk.

A bölceleti és hittudományi képzést fejlettebb előírási alapokra kel-
lene helyezni az egész Egyházban. Módszerűleg pedig mélyebb lélektani
és tárgyi célszerűségi szempontok szerint kellene a tantervet kiépíteni.

5. Szilárd lelkeségi keret.

A szeminárium után az újmiséis papi lelkülete üvegházi növényként
kerül szembe az étellel. Az élet ráhatásai nem alkalmazkodnak az üveg-
házi előélethez. Ezenfelül megszűnik a gond is rá. Nincs hivatalos gondo-
zója többé.

Azonban nincs szükség arra, hogy bőven vázoljam egyrészt a szemi-
náriumból való átmenet hiányát, másrészt a fiatal póp lelki magáramara-
dottságát. Túlságosan ismerősek előttünk. Röviden mégis összegezem a
főbb problémákat.

A mai papnevelés, illetőleg a papi lélek hivatalos gondozása a leg-
több egyházmegyében lezárul a szeminárium elhagyásával. Kint pedig nem
várja igazi papi közszellem az új papot. Aki komolyan vette a szemináriu-
mot, az léleekben hamarosan ütközéseket él meg. Két külön világ ez (me-
lyek legföljebb akkor egyeznek meg, ha bent a szemináriumban is olyan
szellem van, mint kint a papi életben); a neopresbyter maga pedig (kevés
kivétellel) nem tudja áthidalni.

Igy aztán nincs könnyebb valami, mint hamarosan belátni a szeminá-
riumi élet irrealitását, és vele szemben kezdeni berendezkedni úgy, amint
azt az „élet” megkívánja. A szeminárium éles megbírálása sem marad el
természetesen. Érthető ebből a lépten-nyomon tapasztalt jelenség, hogy az
„Alma Mater”, ahol a papi lélek fejlődött, egyáltalán nem örvend olyan
tiszteletnek és szeretetnek, amilyen hivatása szerint megilletné. Ebből a-
zonban nem föltétlenül következik, hogy a mai szemináriumok gyöngébbek,
mint a régiek; inkább arról van szó, hogy a mai kor sokkal élesebben bí-
rál, mint a régi, s ilyenformán papi ifjúsága is.

Hozzájárul ma még a szeminárium leértékeléséhez az a körülmény
is, hogy nincs világos fogalom a papság körében a szeminárium rendelteté-
séről. A legtöbb pap, főleg lelkipásztor úgy gondolja, hogy a fiatal pap a
lelkipásztorkodásra gyakorlatilag teljesen fölkészülten
jön ki a szemináriumból s éppen ezért azonnal be lehet kint állítani bármí-

re, akár az egyházköztség szervezését és vezetését is nyugodtan rá lehet bízni. Hiszen tanulták, és ha lelkiismeretes, tudnia is kell. Ha aztán hibázik, könnyen megkapja a kérdést: „Hát nem tanították meg? Mit csináltak öt évig?” - Ilyen egyszerűen is lehet gondolkodni a szemináriumról. Ennek gyökere ott keresendő, hogy régen a papnevelés valami nagyon egyszerű gyakorlati előkészítésben állott. Ma is ebben látja még igen sok pap a szeminárium rendeltetését. Begyakorló intézet. - A szeminárium nem ez. Lehetne a papképzés kiépítésével esetleg ezt is megvalósítani, legalább részben, de ma még így is alig lehet. Egészen pedig sohasem lesz lehetséges. Gyakorlatot csak gyakorlatban lehet elsajátítani. Az élet tele van konkrétumokkal, amelyeknek szinte mindegyike más. Ezeknek közvetlen kapcsolata az a helyes gyakorlatot bevezető tapasztalatok megszerzéséhez. S olyan természetes is ez, mikor nem a papságról van szó. Senki nem csodálkozik például azon, hogy az ügyvéd még nem ügyvéd, amikor megkapta jogi képzését és elhagyta az egyetemet. Aztán tanulja a gyakorlatot, s amikor belejött a gyakorlatba, akkor tesz ügyvédi vizsgát.

Majd eljön az idő, amikor az egész papképzés alaposabb átgondolást nyer s abban bizonyára sikerül majd közelebb hozni egymáshoz a szemináriumot és a szeminárium után következő éveket. Ma még a közöttük tátongó úr sok fiatal pap lelkiességét és papi értékét nyeli el. Nem minden tönkremenő papi lelkiesség ezeknek az első papi éveknél esik áldozatul. De a legtöbb igen.

Meg kellene teremteni a szerves átmenetet a szeminárium és a szabad papi élet között. Lehetne ezt már valahogyan magában a szemináriumban is teremteni. De ennél fontosabb kint a szabad papi életben közvetlenül való segítség.

Az átmenet lényegesen azzal teremthető meg, ha a szeminárium és az utána következő életkörülmények papi szelleme megegyeznének, és ha a szemináriumi elméletből a kinti élet gyakorlatába nem ugrásszerűen, hanem a neopresbyter lélektanának és fölkészültségének megfelelően történnék a bevezetés.

Komoly összefogásra és összedolgozásra van szükség szeminárium és vezető-lelkészpapság között a közbeeső fiatal papok javára. Amíg ez az idő eljön, addig némely eszközökkel lehet e problémát enyhíteni.

Ilyen eszközök: a szemináriummal. főleg annak lelkivezetőjével való kapcsolat, rendszeres rekollekció papi együttesben, nyári rövidebb utánképző tanfolyam . . .

Ilyen és hasonló eszközöket általánosan és hatékonyan csak a Főpásztor tekintélyével lehet beállítani. A Főpásztor tekintélyének támogatása nélkül csak a paptestvéri, baráti szeretet kapcsán, vagy egy állandó alkal-

mas lelkiatya által juthat a fiatal pap olyan segítséghez, amely átmeneti idejét megkönnyíti.

Mindenesetre akiknek érzékük van fiatal papok problémái iránt, azoknak kellene teljes jóakarattal, a szeretet szellemében segíteniök annyit, amennyit tudnak.

Ezeket az első papi évek problémáival kapcsolatban mondtam el. Valóban sine ira er studio. Azzal a becsületes szándékkal, hogy az ilyen jóakarató föltárással csak előbbre juthat papságunk ügye. - A „Szilárd lelkeségi keret” fönt megadott címében azonban többre is gondoltam. Nemcsak a fiatalokra, hanem az egyetemes papságra. Az elméleti probléma fejtegetésénél a világi papi „állapotra” vonatkozólag láttuk, hogy bizonyos keretszerűség hiánya miatt akadtak el az okoskodások. Az egyháztörténelem azt bizonyítja, hogy azok a papok, akik a világi papság színvonalának fölemelésén különösen fáradoztak, első dolguknak tartották bizonyos keretszerűségek megteremtését. Annyit, amennyit éppen lehet. Ezeknek a vezérpapoknak (lásd Szent Ágoston, Borromei Szent Károly, Holzhauser) gondolkodása affelé irányult, hogy valamelyes kis testületben éljenek együtt a papok. Tehát ne egészen egyedül, szétszórta. Ezeknek a kis testületeknek azután legyen a Főpásztor által előírt vagy legalább saját maguk által megállapított olyan életkeretük, amelyben hivatásuknak megfelelően egyrészt szabadon mozoghatnak és végezhetik föladataikat, másrészt pedig papi értékeiket megőrizhetik.

Nálunk is minden nagyobb plébánián (s ezekből van elég) többen élnek együtt papok. Vagyis kis testületben. Ez a testület elsősorban talán asztaltársaság. Aztán szerencsés esetben igazi munkaközösség. De igen ritka esetben lelki közösség. Pedig elméletben mindannyian tudjuk azt is, hogy közösen élni, nagy megértésben és szeretetben, sok erényt, azaz mély lelkeséget kíván; és tudjuk azt is, hogy munkálkodásunknak sincs mélyebb hatása, ha tevékenységünk nem a lelkeség mélységeiből források.

A kis lelki közösségeknek a világi papoknál egészen jelentős szerepük lenne. Ez a közösség nem annyi, mint az egyes lelkeségek összege, hanem sokkal több. Pont a közösség miatt. Tudjuk ugyanis, hogy ennek Krisztus szellemében is nagy jelentősége van, de sokat jelent lélektanilag is a kölcsönös hatás folytán. Olyan igazi szilárd keret ez, mely véd, tart, éltet.

- És miért ne lehetne megcsinálni plébániáinkon? Annyit a közösen végzendő lelki dolgokból, amennyit könnyen elbírnak. A Papi Lelkeség egyik számában láttuk egy külföldi pap beszámolójából, mit jelentett neki is, no meg a híveknek, amikor a plébánia 3-4 papja a közösen megállapított időben minden reggel pontosan együtt volt a templomban reggeli imára, egy kis elmélkedésre, egy kis zsolozsmára. Már maga a tény, hogy idejében

keltek föl és utána hamarosan Jézus előtt együtt voltak: a lelkiiségnek hatalmas ténye a papok számára, a lelkipásztori munkában pedig mélyen megragadó! Tudjuk, hogy a legfőbb papi jellemproblémák egyike: idejében kelni, hogy imanapirendünkben és munkanapirendünkben zavar ne álljon elő. De tudjuk azt is, hogy a hívek fölfogása a papról és egész vallásosságuk alakulása mennyire más, ha a pap idejében kel és jelentkezik Ura, Krisztusa előtt.

Ha semmi másból nem állna a plébániai lelki közösség, mint ebből, akkor is felbecsülhetetlen nagy értéke lenne. - De nem nagyon nehéz beállítani még ezeket a tényeket (külföldön sok helyen végzik, nálunk is néhol): közös (hangos) asztali ima, étkezés egyrésze alatt valamely papias olvasmány (mennyt lehet így tanulni is!), étkezés után közös szentséglátogatás. Itt az Eucharisztia előtt a közös (hangos) ima mélyen hat a lélekre. Rövid, főleg följánlási és megkérlelő imák. S változtatni is ezeket. Igen jelentős még a szentgyónások pontos végzése.

A szilárd lelki keretnek ezek lennének sarkoszlopai. Valóban nem kívánnak vértanúságot, csak egy kis jóakaratot. Nem mondom, annak a kis jóakarotnak erősnek is kell lennie, főleg a pontos fölkelésben és a többi dolog következetes tartásában.

Hogy mit tudna ez változtatni mai világi papságunk arculatán, azt egyszeriben el sem hinnők, ha valaki előre mondaná.

A lelki kerethez tartoznának aztán a pontos havi és évi teendők is. De egyszerre most ennyi is elég. Fő úgys a kezdet és a lényeges napi keret.

6. A lelkiiség altruista vállalkozói.

Nem is tudom, milyen nevet adjak nekik. De a név úgysen nagyon fontos.

Azokról a papokról van szó, akiket megfogott a Szentlélek arra a nagy célra, hogy tegyenek minél többet, mindent, amit bírnak, a paptestvérek lelkének fölemelésére.

Mindent! Olyan fönséges szó ez nagylelkű papok szívében és ajkán. Mert azt ugye mondani sem igen kell, hogy ehhez igazi nagylelkűség szükséges? A papi lelkek ugyanis súlyos anyag, kemény is sokszor. Egyébként is roppant felelősséget hordoznak, és nincs könnyebb dolog, mint ennek a felelősségnek nem tenni íeletet.

Mindent! Jelenti ez a lélek hősiesség legbelső mozdulását a megajánlás felé, a vállalkozás felé, a behelyettesítés felé, az áldozatok felé. Az egész élet áldozata felé. Maradéktalanul, a papokért. - Sok bátorság kell ide. Fiatalos merész lendület. Nagy Krisztus-szeretet, nagy emberszeretet. Ez a legmélyebben papi és legtüzesebben apostoli magatartás.

De nem jelent semmi érzélgősséget, komorságot. És nem jelent fi-

toztatást sem. Csöndben húzódik meg ez a nagy vállalkozás. Fő, hogy a Szentlélek tudja és Ő vegye kezébe irányítását. Ő majd ki is neveleli.

Jó azonban, ha egymásra találunk ezek a vállalkozók. Gondolom, ez a Szentlélek szándéka is. Együttesen még nagyobb erejük és hatásuk lesz. S a fokozás fontos, mert rájuk vár a legnagyobb feladat a jövő kereszténységében. Az igazlelkű, egészlelkű, hőselkű világi papság ki-
teljesítésének feladata.

Papi Lelkiség I. évf. (1941/42), 4. szám 38-67.1.

Hunya Dániel S. J.

P. HUNYA CIKKEI A PAPI LELKISÉG KIADVÁNYSOROZATÁBAN

Papi eszmény

Világi papok életszentsége	IV, 38-67.
A világi papok lelki fejlődése	V, 18-36.
Régi és új papi eszmény	VI, 14-27.
A papi fejlődés küzdelmei	VII, 1-15.
A magyar papság átütő ereje	VIII, 18-29.
A mi nagy lehetőségeink	IX, 20-25.
A valódi élet embere	XVI, 6-10.

Papi jellem

Jobb, hogy egy ember haljon meg a népért	V, 60-67.
Becsületesség	IX, 26-37.
Karakterológia és élet	XIII, 30-44.
Önismeret és önvalósítás	62-77.
Temperamentumok	97-118.
Papi jelleg és papi jellem	XIV, 4-23.
Nagylelkűség	39-54.

Papi erények

Jézus Krisztus az elmélkedő pap előtt	I, 31-48.
Óda mint lelkitükör	49-54.
Hozzászólás a papok engedelmességének problémájához	II, 48-51.
Hivatástudatunk alkatelemei	123-127.
A tiszta istenszeretet földi sorsa	IV, 81-90.
A rekollekciós mozgalom sodrában	XI, 83-85.
Magasabb honvédelem	116-119.
Caritas Christi urget...	147-153.
Szociális papi egység	XVI, 62-66.
Papi fegyelem	XVII, 36-42.

(Folytatás a 62. lapon.)

HUNYA DÁNIEL

Utoljára a szehérúti kórházban találkoztam vele 1951 augusztusában. A kapusnővér azt mondta, csak tíz percig legyen nála, mert nagyon kimerült. Mégis igen hosszan beszélgettünk. Helyesebben: jóformán csak ő beszélt. Béna volt egész teste, de a feje, a szelleme tündöklően dolgozott. Mint egész életében, ekkor sem beszélt magáról, ellenben a mai sors nagy kérdéseit boncolta szabatos mondatokban. Jól esett neki, hogy valaki olyan hallgatja, aki könnyen megérti, mert sok évet együtt töltöttünk. A kórházból hamarosan távoznia kellett, engem meg újból kidobtak a helyemből, tehát megegyeztünk, hogy Pest környékén közös albérletbe lakunk együtt. Ha nem kellett volna csakhamar más irányba költöznöm és ha még hat évig egymás mellett maradunk, nagy súlya volna ennek az frásnak, így azonban csak valami kis karcolat lesz belőle. Semmi kétség ugyanis, hogy P. Hunya élete utolsó szakaszában lett azzá, aminek Jézus szánta, hiszen a súlyos beteget még börtönbe is hurcolták, ahol több hónapot töltött.

Egész sorsa világító példa és jelkép. Ki lehet olvasni belőle az isteni világtervet, mert olyan a történelem szerkezete, hogy az ilyen élet sikerüljön benne. Akárcsak Szent Pál útja volt Damaszkusztól a Tiberis partjáiig, ahol a hóhér leütötte fejét. Pogány szemmel nézve merő csőd ez, holott valójában az isteni erő diadala a gyarló emberben. Más szóval: a földön minden a választottakért van s ezt a törvényt igazolja P. Hunya sorsa is.

A gyulai gimnázium kitűnő diákja a jezsuita rendbe lépett 1919-ben. Akkor az újoncház Nagyszombatban volt még s azért őt barátjával P. Viddel együtt Feldkirchbe küldték az első próbaévre. A bölcseletet Szegeden végezte, azután Pécsre küldték felügyelőnek a Pius gimnázium internátusába. Ott nyomban feltűnt nevelői képessége a kicsinyek szakaszában, de sajnos e működése csak pár hónapig tartott, mert a test nem bírta a lélek iramát. Hosszú időbe került, míg e válságot kiheverte a szevezet. Attól kezdve a betegség többé el nem hagyta. Később az innsbrucki egyetemre ment, de egészsége sokáig ott sem bírta, habár a tanárok hamar felismerték tehetségét és sokat vártak tőle. A betegséggel küszködve tanult otthon tovább. A-lighogy végzett, kinevezték lelkiatjának az új szegedi papnevelőbe. Ez 1930-ban nyílt meg.

Különös volt ez a tiszamenti világ. A lelkét értem, nem a külsejét. Olyan volt az egész élet arrafelé, mint a megszorult mag a kalászbán.

A nagy város vérszegény lett, mióta a határra került. A gazdát fojtogatta az adó, a zsellért rágta a nyomorúság, de azért elkészült a Fogadalmi-

templom és az egyetem körülötte. Ott volt a püspöki palota és P. Hunya szobája is. Az ablaka a Gizella térre nézett a piaristák felé. Mindennél jellemzőbb az akkori időre: az előkelő négszögben nem egyszer jajdult fel egy rongyos fiú kiáltása: sziksót vegyenek! Ebbe a bajtól vert világba akart P. Hunya új papokat nevelni.

A teste bizony törekeny volt. Alig lehet hinni, hogyan jöhetett faluról ilyen keskenyvállú ember. Az a test inkább kolonc volt a léleknek, mint munkatárs. Péctől kezdve folyton csak kínlódott vele. Arca nem volt szép, de tele volt zárt erővel és mélységgel. Szemének fénye nyugodt volt, éles és nagyon határozott akarást sugárzott. Művész akart lenni hivatalában, azért érdekelte annyira a jellemtan, hogy az embert minél jobban megismerje. Ez is mutatja, milyen hatalmas volt benne a tudatosság és mennyire a lényegyet kereste mindenben. Már az iskolában is ezért volt akkora becsülte a tanárok előtt. Pater Stufler nem győzte dícsérni őt Innsbruckban, ha magyarral találkozott. A finom és szabatos gondolkodás nélkül el sem lehet őt képzelni, azonban azt hisszük még nagyobb volt benne az akarat ereje. Alig hallott tőle valaki henye és súlytalan mondatot, mert figyelme annyira a lét központjába rögződött. Becsülte a tudást, de még inkább az erkölcsi értéket s azért egész világos volt előtte, mit célozzon a fiatalok nevelésében. Szinte a tanulást is főként azért sürgette, mivel azzal is azt akarat edződik. Az volt a nézete, a szellemi légkör telítve van kegyelemmel s ez csak azért nem érvényesül, mert az akarat nem kapcsolódik hozzá. A serény és rugalmas, hűség, a figyelő, elszánt akaráss az élet veleje. Akiben megvan a szívós hűség, minden nehéz kérdést könnyen megold az életben. E tudatot ébresztette és dolgozta ki a tanítványokban, ebben volt az eredmény magyarázata. A fiatalok érezték, hogy fensőbbesleges értelem oktatása ez s már ezért is meghódoltak előtte. Arra vezette őket, hogy nagyon szeressék az erőt, ami olyan ritka a világban, pedig ez a legfinomabb és legfontosabb: a jellem kemény szilárdsága, amire számítani lehet.

Ha valaki, ő ismerte, mennyire az ösztön és a hangulat, az érzelem és a szevedély uralkodik a tömeg lelkében. E nyomorúságon az egyetemi műveltség sem segít, hiszen csak tudást gyömoszöl a koponyákba, de eszébe sem jut nevelin. Ezért dolgozta ki P. Hunya annyira élesen a maga álláspontját, hiszen olyan papságot akart a harcba küldeni, amely fölénysenszembeszáll a kor fertözetével és divatjával. Más szóval, arra vette rá növendékeit, hogy a tett szépsége és igazsága jobban vonzza őket, mint a tudás tompa fénye és a művészet bágyadt sugárzása. Ki lett különb ember attól, hogy az egész Bachot ismeri?

P. Hunya alaposan ismerte a magyar papság működését és érdemeit. Kiténően ment nálunk a hitoktatás, a népmiszió, a lelkigyakorlatozás, vi-

rágzott az egyesületi élet, olvasták a vallásos sajtót és nem volt gyűlölet az Egyház ellen. Egyszóval jó dolog volt papnak lenni minálunk. A pásztorok között buzgóság nélkül maradni nehéz lett volna, akkora volt a lendület, az alkotókedv az országban. Sok plébánián a hívek elnyűtték a papot, mint egy kiváló esperes mondta. Számos apostoli élet példája világított szerte az országban. Az idő és a lelkek igénye még többet követelt. Ennek a visszhangja lett a Papi Lelkiség. Jó nevet csinált a szentségnek mindenfelé és főleg a fiatalságot ragadta meg. Aki ebben az időben részt vett a kispapok nyári találkozásán, föltétlenül megérezte: valami nagy újság, teremtő tavasz kezdődik az országban. A sóvárgás utána már mindenfelé gerjedezett csöndben; Szeged azután kimondta és mozgalomba gyűjtötte a szent vágyakat. El sem tudjuk képzelni, mi volna ma az országunk, ha nem lesz az új tatárok martaléka.

A háború után egyidőre bámulatosan megújult P. Hunyában az életerő. Akkor láttuk, milyen tehetsége volt az anyagi gondokkal is megbirkózni. Kénytelen volt szegény hivatásból bizakodni, habár a jövő semmi jót sem ígért. Ilyenkor kötelező a hősiesség és sikerült neki. De aztán hamarosan jött a vég és nem lel többé honját a hazában. Amikor az utcára került a többiekkel együtt, a törekeny test véglegesen megroppant és lassan sorvadt el, pedig külföldről is ment neki drága orvosság.

Ebből a sorsból a lét legfőbb kérdései dördülnek a világba, elsősorban hozzánk. Nyilvánvaló, hogy nem lehet a földön ülvözítőbb, boldogabb látomás, mint P. Hunyáé volt. Azt akarta, hogy Isten dicsősége és az Egyház büszkesége legyen István király országa. Erre szánta minden idejét és erejét. Ám annak, aki ennyire nagyot akart, Isten még többet szánt s talán majd a földön is megtudjuk egyszer, milyen csodat művelt lelkében ez a kegyelem. Nem könnyű mindig úgy gondolkozni, mint az Isten, de akinek sikerül, az lesz a hatalmas. Ha merünk a tények szerint ítélni és következtetni, akkor mondjuk ki habozás nélkül: a választottak miatt megy úgy a történelem, hogy szinte istentelennek látszik. Ha azonban valaki a botrányt legyőzi magában és nem enged a hangulatnak, amelyet az erős látszat kelt, Szent Pál rokona lesz.

P. Hunya kétség nélkül nagyot alkotott volna, ha még húsz évig dolgozhat. Könnyű elgondolni ugyanis, mivé fejlődött volna a mozgalom, amelyet elindított. Ez a vállalkozás valóban olyan volt, amiben kedve telt Istennek és Egyháznak s a tehetség sem hiányzott hozzá. A pusulás nagyon fájt a jó páternek, ebből nem csinált titkot, de nem rendült meg tőle. Isten azt kívánta, mondjon le a fönséges örömről is, ami a jó apostol jutalma. Az ő vetése nem érte meg az aratást, mert Isten azt akarta látni, vajon jó szolgálja ilyen koldusan és kifosztottan is megmarad-e a hűségben?

Mert ez a legnagyobb: Istent akarni mindenáron és a gyötrelemtől fáradt fejet Jézus kezébe hajtani. Amikor minden földi remény meghal, minden okosság csődöt mond, amikor vad éjszaka borul az értelemre, mert évek munkája elpusztul egyetlen orkánban s amikor a sátán szemébe kacag, vagyis a kálvária hegyén is azt mondani: tudom kinek hittem, ez a kegyelem legfőbb győzelme az emberben. A történelem pedig azért van, hogy az ilyen győzelemre bőszes alkalom legyen. Ezt szemlélteti P Hunya élete is.

Még azt is tegyük hozzá: századunknak ez a törvénye egészen feltűnő módon. Mennyi apostoli alkotás omlott össze az ellenség csapásai alatt! A hatalmas német és francia szervezetek, a kínai, vietnami, ukrainai, kongói Egyház és még annyi más romba dőltek, tehát nem csoda ha nálunk is így történt. Iszonyatos próbatétel ez, de éppen ezért az új keresztény tavasz nagy előjele, mivel a vér bizonyossága perdöntően tanuskodik, hogy velünk az Úr és Hunya Dániel így került a hitvallók sorába. Majd a jövő fogja megmutatni, mennyivel termékenyebb volt a keresztútja, mint apostoli munkája.

+

Páter Hunya legfőbb titkát nem ismerjük és aki tud róla, nem beszélhet. Pecsételi ajkát a hivatal szentsége. Egyelőre nem tudjuk, milyen volt a Páter imádsága. Annyi bizonyos, fiatal éveiben sok vígasztalást kapott és a kegyelem édességét nem volt képes egészen elrejteni az imádság és mise alatt. Akik közelében térdeltek, eléggé láthatták, mi történik a lelkében. Bármennyire uralkodott magán, az isteni látogatás öröme kis jelekben mégis megnyilvánult.

Nemsokára azután a szenvedés kohójába került és minden éjszakán átment a lelke és bizonyára ennek megfelelő kegyelmekben is részesült, ám ennek semmi nyomát sem mutatta. Egész élete volt a rendkívüli barátság főbizonyossága, mellyel Jézus megajándékozta. Teste, lelke az Istenben lakott, véglegesen gyökeret vert a Végtelenben pontosan úgy mint a választottak példáiból tudjuk. Azt elárulta néha, hogy a kegyelem finom rezdüléseit szemesen figyelte magában és folyton a belső hangra figyelt, mely Jézus barátait vezérli a földi éjszakában. Hosszú éveken át nem volt képes ágyban pihenni, a karosszékekben nyugtatta elkínzott testét: az volt az éjjeli kőpadja, nappal meg a munka és az Egyház gondja. Minden bizonnyal időnkint meglepte szívét a fönséges ünnep, melyet csak Isten bizalmasa ismer, egyébként azonban a jelek szerint a száraz imádság kenyerén élt, mint Kis Teréz.

Azt persze nem tudjuk, merre vezette Jézus utolsó éveiben. Az ellensége is megdöbbenne, ha tudná, mekkora volt e nagy-szenvedő belső sírása az Egyház vergődése és veszteségei miatt. Mi ezt a távolból még sejteni is alig merjük.

Páter Hunya sokáig ment a Golgotára. Elképzelni is dermesztő ekkora keresztjáró utat. Pogány nézés szerint teljes csődnek látszik e kivételes szellem sorsa, hiszen beteljesült rajta is a magyar élet iszonyú törvénye: Tenni nem, de halni volt esély.

Látszólag minden porrá lett, amit az ifjú álmodott, a férfi terveit és alkotott. Aki azonban Jézus módszerét ismeri, abban valami öröm dereng a szegedi sírhant előtt, mert ime a szántóvető maga is a tiszai talajba került, hogy áldott pusztulása új termés ígérete legyen, mert Jézus szokta ezt tenni minden barátjával, akit erős nemzedék atyjának választott.

Talán máris sokan vannak, akik hozzá imádkoznak amúgy szépen csendben, amíg Isten meg nem szólal a magyar temetők fölött.

Varga László SJ

P. HUNYA CIKKEI A PAPI LEKISÉG KIADVÁNYSOROZATÁBAN

(Folytatás az 57. lapról.)

P a p i t u d á s - ö n k é p z é s	
A hatalmas eszköz	XII, 52-65.
Tudás - szaktudás	68-78.
A történelem szövőszéke	164-168.
A korszerű tudás	XVI, 52-54.
K i s p a p p r o b l é m á k	
Beszélgetés a kispapegységről	IV, 211-216.
Kispapi fejlődés	V, 161-167.
Kispapi fejlődés	VI, 148-161.
A Krisztus-apród keresztútja	VII, 166-175.
A kispapi öznevelés eredményei	VIII, 159-167.
V i l á g i a p o s t o l o k n e v e l é s e	
Világiak teológiája	II, 187.
Bámulatos katolikus akció	III, 181-183.
Kegyelmi hátvéd	184-185.
A nyáj a pásztorért	VI, 145-146.
A keresztény családok erőssége	VII, 57-63.
Engeszteljünk - vezekeljünk	V, 76-77.
Hatékony nevelés	XVII, 15-31.

P. HUNYA DÁNIEL SJ

v a g y : „ a P á t e r ”

Nem is gondoltam volna, hogy P. Hunyáról olyan nehéz írni. Talán el sem vállaltam volna. De első látásra semmi nehézség nem mutatkozott: P. Hunyáról írni a világ legegyszerűbb dolga! Hiszen annyi-annyi mindent halott tőle az ember 5 éven keresztül, s azután egyre többet és többet... S akkor, amikor valóban „res ad triarios venit”, mutatkozott meg az igazi P. Hunya, akkor volt igazi elemében. Szinte „tele tudóvel szívta” azt a lelki levegőt, amelynek prófétája volt. Igazolva látta saját magát: az elveket, amelyeket növendékeibe, majd lelki családjának mindenegyes tagjába szinte beleszugerált, most a maguk teljességében átvihette az elmélet síkjáról a gyakorlat síkjára. Mi, akik láttuk „betüzesedni” a pontás-székben, mikor estéknként a pontokat adta, elképedve láttuk a szinte nyomorékká zsugorodott embert lelkesedni, tüzelni

- akkor, amikor nem elmélet volt többé a hősiesség, hanem a megtestesült valóság.

Azért olyan nehéz írni P. Hunyáról, mert annyi mindenről kellene írni: az egész papi életről, annak számtalan problémájáról, amelyet P. Hunya kiválóan ismert és minden kérdésre megvolt a felelete.

Mondtam is P. Örynek, hogy a legegyszerűbb lenne P. Hunya elmé-
kedéseit közreadni. Ott ismerzik meg ő igazán. Nem cikkeiben, ahol a sok-sok mondanivaló-tömeg bezsúfolódik egy cikk bármily nagy, mégis csak kicsi kereteibe. Cikkeiben P. Hunya mindíg sokat akart mondani - kevés szóval. Ezért cikkei mindíg hosszúak, mert sokat akar mondani; és egyben igen fárasztóak, mert kevés szóval akarja mondani. Mi, akik 5 éven át hallgattuk estéről estére pontjait; akik 5 éven át hallgattuk előadásait az aszketika-misztika tárgyköréből; akik hallgattuk „papi-karakterológia” c. óráit: mi értjük, hogy ezzel vagy azzal a kifejezéssel mit is akart mondani. S még nekünk is nehezek cikkei. Mint ahogy az aszketika-misztika, papi-karakterológiai előadásai is messze mögöttes maradtak elmékedéseinek. Sokszor volt úgy, hogy főiskola ide, főiskola oda - P. Hunya óráin nem magyarázott, hanem - Uram bocsá' - felolvastatta a könyv megfelelő részeit illetőleg jegyzetének egy-egy részét. Itt-ott belekérdezett: értik ezt? Ránk nézett, köh-hintett egy párat, bólogatott kicsit és azt mondta: jól van, jól van... igen, igen...

Mi növendékei, ha P. Hunyáról volt szó, csakis elmékedéseit idézget-
tük. Voltak részek, amelyeket betűszerint megjegyeztünk. Itt azután az volt
az érdekes, hogy teljesen függetlenül egymástól ugyanazt a szöveget jegyez-
tük meg, ugyanaz a gondolat ragadott meg mindnyájunkat.

Öt év elmékedéseit dikrálta minden esete. Volt mikor háromnegyed
óra alatt csak 5-6 sort írtunk. A többi időt „magyarázta”. S ez volt az iga-
zi! Ekkor jöttek a nagy „hunyaizmusok”. Az általában hókadt, seszínű arc
piros lett, az izületi gyulladásban össze-visszamarjult ujjú kezek ökölbe szo-
rultak, s az alig hallhatóan beszélő ember olyan tüzesen szórta a szavakat,
hogy perceken belül berekedt. Mikor Isten nagyságáról, a mi „porszem-ön-
tudatunkról” beszélt, akkor mondókáját elébb szinte szótagonként tagolta,
majd egyre gyorsabban mondta, s végül elsöprő erővel zúdította ránk sza-
vait. Voltak pontkák, amik után hullafáradtan ténferegünk ki a kápolná-
ból. Egy-egy ilyen punkta után meg lehetett figyelni, hogy a legtöbben es-
ti ima gyanánt nem a könyvből szokásos imát végezték, hanem félkönyökre
támaszkodva a padon a levegőbe bámultak. Azt hiszem, hogy ilyenkor ön-
tudatosodott mindaz az emberekben, amiket P. Hunya mondott. Ilyen punk-
ták után, hiába „indított” a ceremonár, lassan ürült ki a kápolna.

Minél tovább idézgetem ezeket az emlékeket, amelyek végtére is csak
külsőségeit hozzák P. Hunya megnyilatkozásainak, annál inkább ott vagyok
a szegedi szeminárium külsőleg kimondhatatlanul idélen kápolnájában, s
szinte hallom P. Hunya szavait - s egyre jobban hagy el az erőm, hogy ke-
resztmetszetet adjak mindarról, amit P. Hunya sugárzott magából. S ha meg
is kísérlem, azonnal kijelentem, hogy mindezeket úgy adom vissza, ahogy
bennem élnek. Ha rosszul fogtam meg P. Hunya mondanivalóját, akkor rossz
a keresztmetszet is. Bennem mindenesetre így élnek P. Hunya gondolatai.

P. Hunya pontjaiból bennem alapvető tételnek maradt meg, hogy
ő a papi lelkiséget a szó szoros értelmében „lelki életnek” fogta föl.
Épp ezért éles különbséget tett a papiéletben az u. n. „darabmunka” és a
belőle származó, kinövő lelkiség, azaz élet között. P. Hunyánál az ember
sokszor megérte azt, amit Nikodémus Urunknál, amikor hit-csökényé-
vel elhencegett és hízelkedett: nem erről van szó! Ne erről beszéljünk! E-
zek mind darabmunkák! Mi van az étellel? Őt az érdekelte, hogy étletté,
szerves, organikus egésszé, élet-stílussá váltak-e az elvek és a gyakorlatok.
Fantasztikus szeme volt arra, hogy a mégoly szentséges, aszketikus gyakor-
latok mögött meglássa a nagy semmit, az élet-hiányt. S ha ő gyakorlatot
követelt is a lelkiség területén, világos volt mindenki előtt: a még oly nagy-
szerű aszketikus gyakorlatok csupán eszközök a nagy cél elérésére: „élek én,
de már nem én, hanem Krisztus él bennem...”

Minden hónapban volt „rekollekciónk”. Nálunk így nevezték azo-

kat a beszélgetéseket, amelyeket a növendékek a spirituálissal folytattak (azt hiszem másutt „kollokvium” névre hallgatnak ezek). Ezezen a rekolléciókon beszélgetett el az ember a spirituálissal. Ő hallgatta azt, amit az ember feljegyzett. Nem írta elő, hogy jegyezni kell. Ezt mi tettük szinte törvénné abból az egyszerű okból, hogy nem szerettünk kényelmetlen helyzetbe jutni, hogy „nincs miről beszélni”. Így azután jegyeztettünk egész hónapon át: meglátásokat, kialakult véleményt, önkritikát, kritikát a szemináriummal szemben stb. Volt mindig egy u. n. „harmadik pont”, amelyet ő adott meg. Így pl.: eucharisztikus életem, vagy köztársaságteremtésem, közösségi életem stb. Ilyen rekolléciókon jött azután a küzdelem az életért! Sokszor folyt így a rekolléció: a jámbor kispap beszámolt arról, hogy pl. előljáróival szemben most már sikerült magát alázatosságra fognia, engedelmes, tekintélytisztelő. S akkor jött a Pater: nem veszi észre, fiam, hogy mindez „smafu” (nem tudom honnan vette ezt a kifejezést, amely a legmélyebb leértékelés volt nála). Maga nem engedelmes, hanem vagy belefáradt átmenetileg az előljárók elleni harcba vagy meghunyászkodott. Mert az engedelmesség ott kezdődik, hogy az ember belátja, hogy előljárói végtére Istent képviselik számára. S akkor tökéletesen mindegy, hogy ki az az előljáró! . . . S akkor következett a beletüzesedett magyarázat az előljárókban megjelent isteni tekintélyről annak minden mellék-kérdésével: a rossz előljáró, a kiálthatatlan principális, a részeges plébános, az ágyas plébános, a rossz teológiai tanár, a prefektus, akivel a növendék nem volt megelégedve és minden, de minden. . . Volt rekolléció, amely kezdődött d. u. 4 órakor, vacsora, punkta idejére felfüggesztettük, majd este negyed 10-től hajnali 2-ig tartott.

Ezt most csak azért mondtam el, hogy érzékeltessem azt, hogy P. Hunya mit nevezett darabmunkának és mit életnek. Azt, hogy „nem vagyok engedetlen” - semmibe sem vette. Ez megvan a kaszárnnyában is. Életnek az számított, hogy „engedelmes vagyok”, azaz bennem életté vált az egész engedelmisségi nagy gondolat: előljáróimban, bárkik legyenek is azok, bármilyenek legyenek is azok, az Isten tekintélye jelenik meg. „Krisztus Urunk háromféleképpen maradt meg közöttünk: az Oltáriszentségben személyes valóságában, az előljárókban tekintélyével, és embertestvéreinkben szegénységével.”

+

P. Hunya számtalan gondolata között bennem egy él, amelyet ő úgy hangoztatott, mint gyökér-gondolatot, amelyből minden más kinő. És ez a gondolata: a papiség korrelatív fogalma az áldozatnak. Vagyis ott beszélhetünk csak papiságról ahol áldozat van.

A katolikus papságnál van az „objektív papiség”: hiszen ott van a szent-

miseáldozat, amelyet mindennap bemutat a pap. Ezért használhatja a katolikus „lelkész” jogosan a „pap” nevet.

De van egy másik „papiság”, amely a papí jellemében mutatkozik meg, és amelyet talán „szubjektív papságnak” nevezhetnénk: a szubjektív áldozatok korrelatívumaként fellépő papiság.

Minden áldozatbemutató: pap. A katolikus pap, az „alter Christus” igazán akkor lesz pap, ha valóban „alter Christus”: szeretetből önmagát feláldozó megváltó.

Ebből világosan következik pl. az is, hogy a lelkipásztorkodás nem más, mint „megváltás”. P. Hunya bennünket sohasem „uszított” lóhalálban furkosó lelkipásztorkodásra. Egyszerűen egy szempontot adott: áldozatokkal, önfeláldozással megváltani, azaz kegyelmet szerezni.

Ezt nem lehetett elfeledni! Nekünk nagyon nehéz volt: nem lehetett nyárspolgári kényelemmel elnyújtózni; de még csak esztelen rohángálásban sem kiélni aktivitásunkat. Hiszen ott kalapált a fejünkben a tudat: önfeláldozással megváltani. Mindent megtenni, amit az önfeláldozás leckének felad; de mindent hagyni, ha mégoly szükségesnek mutatja is az optikai csalódás, s mégoly áldozatosnak is, ami végtére nem is igazi áldozat, hanem természetünk többé-kevésbé rejtett, tudatalatti szenvedélyeinek kiélése. Ez lelkiismereti kérdés.

Ezért volt nehéz nekünk, mert ezzel a tudattal állandóan ott álltunk a nagy kérdés előtt: Isten akaratát teszem-e most, vagy szenvedélyemet élem ki? S mikor már mint papok jártunk vissza rekolekcióra P. Hunyához, akkor ez volt az állandó kérdés: ő, aki 5 éven keresztül úgy megismert, mint senki más, szóljon hozzám, mondja meg: áldozatot hoztam-e ekkor vagy akkor, ezzel vagy azzal a munkámmal? És sokszor kellett meglátnunk, hogy ez vagy az a nagy attrakciónk, lelkipásztori menőverünk lényegében, a megváltás szemszögéből „sok hühhó semmiért”. De egy elkésés a tanyai szentmiséről, mert bedöglött a segédmotor és tolni kellett az úton, s a késésért ráncszakadt minden megértéstelen ellenszenv a hívek részéről: „ez a valami testvér, ennek örüljön, mert itt áradt a kegyelem, ekkor igazi lelkipásztor volt, mert önfeláldozásával, a motor-tolás testi és az ellenszenv-elviselés lelki szenvedéseivel sok-sok kegyelmet árasztott híveire.” -

Eljutottunk odáig, hogy nem mertünk semmi ellen ágálni: se plébános, se gazdasszony, se fületlen szoba... szóval semmi ellen. Hiszen mindenben ott volt a megváltás nagy lehetősége: az önfeláldozás.

P. Hunya szinte fenségesen hatott akkor, amikor erről az önfeláldozásról beszélt annak hősiességi fokán. A papí hősiességéről! Beszélt nekünk kispapoknak nyilván azokból az élményekből, amelyeket a kívülről bejövő

„nagypapok” beszámolóí adtak. Nem lehetett lelkileg tönkre menni! Aki megértette a papiség P. Hunya-féle megfogalmazását, az belátta, hogy annál inkább pap, annál inkább „alter Christus”, minél rosszabb a sora embe- rileg nézve. Hiszen annál inkább megváltó.

Igy váltak azután papi szegénység, nötlenség és minden más a papiség effektív alkotóelemeivé: áldozatok, amelyeket híveiért hozhat egy pap. Ezért nevezték mosolyogva „Betlehemnek” azt a kápláni „stallumot”, ami- hez a lakást a plébániai tehenistálóból vágták el úgy, hogy a káplán ágya- hosszán a falnak nevezett valami másik oldalán valóban a jászol húzódtott. A lovak, tehenek minden egyes mozdulása úgy hallatszott a káplánszobá- ban, mintha nem is lenne fal, s vígan közlekedtek a patkányok. A gazd- asszony-históriák között közismert volt az „orleansi szűz” nevezetű kardos asszonyság, aki alaposan elbánt a papokkal. Mint a kápláni „Betlehem”, az „orleansi szűz” is beletartozott azok közé az áldozatok közé, amelyeket egy „alter Christus”-nak el kellett viselni. „Betlehemben” az állatokkal va- ló együttélés, az „orleansi szűz” árnyékában pedig az, hogy amikor a káp- lán siettetette az ebédet, hogy d. u. a filiáléba mehesse hittanórát tartani, a megdühödött „szűz” a forró palacsintasütőt vágta hozzá... Ezek mind ál- dozatok voltak, megváltó, kegyelemközlő áldozatok. Azt hiszem, aki meg- értette P. Hunyát, az mind így is kezelte ezeket a dolgokat.

Ezek az áldozatok természetesen csakis a személyes, szubjektív kérdé- sekre vonatkoznak és nem az objektív, lelkipásztori kérdésekre. Itt nem volt megalkuvás. Ezért a „hunyasiakat” nem is nagyon kedvelték az idősebb pa- pok. Nem kedvelték, mert hiszen ellenük semmit sem tudtak felhozni, a- mivel Ietromfolhatták volna az ő vádjait, amelyek a püspöki hivatalba eljutottak. Ahol Hunya-növendék volt káplán, ott „fát lehetett hasogatni a káplán hátán”, de a lelkipásztorkodásban nem lehetett a „sűrű semmittevés” úgy csoportosítani, hogy az lázas tevékenységnek tessenék”. A Hunya-növen- dékekre tehát egyáltalában nem lehetett azt mondani, hogy nevelőjük maf- laságra, megalkuvásra, meghunyászkodásra nevelte volna őket.

A Hunya-féle nevelés lényege tehát abban volt, hogy az ál- dozatos, megváltói papi életstílust követelte. Nem a sok ügyködést, hanem az áldozatokat; nem „pasztorációt”, hanem a megváltást, kegyelemközve- títést követelte. Nem nagy dolgokat csinálni küldött ki bennünket, hanem az Isten akaratát.

A Hunya-féle nevelést én így éltem meg: azt a feszültséget, amely az emberben van a természet és a kegyelem összeütközése folytán, úgy megol- dani, hogy ne a természet, hanem a kegyelem legyen úrrá a pap életében.

Ez talán gyakorlati példákban lesz világosabb. Az istállóból elkerített káplánszoba ellen lázadni egy papnak - természetes, mindenki egyetértene

vele, s inkább azt ítélnék el, ha nem lázadna. Ám az életnek van egy másik logikája, az Istené, amelynek értelmében „a rókáknak barlangjuk van, a madaraknak fészük, s az Emberfiának nincs hol fejét lehajtsa.” Ennek a logikának kristálytisztá megjelentülése Asszisi Szt. Ferenc nagy ellentmondása a világ felé, Loyolai Szt. Ignác „indifferencia” gondolata. És a Pater azt akarta, hogy az ő növendéke ne az emberi, természetes, józan paraszti ésszel gondolkodjék, hanem az Isten eszével.

Ezért kötötte lelkünkre nagyon a z elmélkedést, mely nem egyéb, mint az isteni logika ellesése és elsajátítása. Az elmélkedést olyannyira ajánlotta, hogy ezt magam olybá értelmeztem mindig: reggel elvégzem az elmélkedést, s ha nap közben a breviárium emiatt el is maradna, hát hadd maradjon. Jogos okok felmentenek. A legjogosabb oknak az elmélkedést tartottam.

Untalan lázadott a Páter az aktivitás eretneksége ellen. Szerinte az aktivitás eretnekségébe azok kerülnek, akik saját ösztönéletüket élik ki a „működésben”, és nem az Isten akaratát teljesítik. Világosan kellett látnia minden növendéknek, hogy nem az u. n. egyéniség vitalitását kell kiélni, hanem az Isten akaratát teljesíteni.

Rám éppen ezek az elmélkedések hatottak legjobban. Mesterien állította szembe a világmegváltó öntudatával világra jövő Istenembert, aki szemrebbenés nélkül mondja ki: non sum missus, nisi ad oves, qui perierunt domus Israel. A három kísértésről való elmélkedésben is a világhódításra kilépő Megváltó hogyan utasít vissza minden erre a célra olyan tetszetős emberi lehetőséget, mert neki nem nagyot kell tennie, hanem Isten akaratát kell teljesítenie. Hasonlóan nemesek voltak Szt. Gellérttől való elmélkedései. Ott állt előttünk Szt. Gellért, aki valami nagy áldozatot akart hozni Istenért és ezért a Szentföldre indult zarándokolni - és kikötött Magyarországon. Népet jött téríteni, mert nagyot akart tenni - és leült Imre herceg mellé házitaníftónak. S mindezt azért, mert Isten így akarta tőle. És szent lett a Kelen hegy lábánál szétzúzott fejjel.

Ezek voltak a Páter igazán klasszikus gondolatai. És éppen itt érték a legnagyobb támadások. Hiszen mindenki, még a kispap is ragaszkodik természetes egyéniségéhez: a benne éret értelemhez, céljaihoz, törekvéseihez, s úgy érzi: aki ettől megfosztja, egyéniségét teszi tönkre. Márpedig a Páternek éppen az volt a célja, hogy ezt az ál-egyéniiséget felszámolja, úgy, hogy alkotóelemei, értékei a kegyelemmel átítatva új emberré, igazi természetfeletti egyéniséggé váljanak.

Ezt volt nehéz megérteni. Magam is évekig viaskodtam magammal, mígnem beláttam, hogy a Páternek van igaza. De volt jó barátom, aki a Páterrel „levelező viszonyban” állt, mert nem bírta ki a Páttert éppen emiatt

az „egyéniségtipró” elmélete miatt. - A Páter allandóan „becsületes” papról beszélt. De kiderült hamarosan, hogy a becsületes pap a „szent” pap. A becsület ratio formalis-a a konzekvencia. A mindig konzekvensen becsületes, elvhű pap: a szent pap.

De ennek érdekében a szenvedélyekben csomósodott természetes ösztönvilágot fel kell számolni. És itt újra hunyaizmusok következtek: a „maradéktalanság”, mely azt jelenti, hogy magamat teljesen legyőzve maradéktalanul Istené vagyok; a „balradöntések” ezzel szemben jelentették azokat a kedvezményeket, amelyeket gyakorlatilag engedünk az elvileg felszámolt legyőzött természetünknek; a végcél a teljes prostráció volt az Isten előtt, a teljes önátadás.

+

Hogy ez minél könnyebben végbe menjen, a Páter személyes kapcsolatot ajánlott Krisztussal - az Oltáriszentségen át. Erre vonatkozólag azt mondta: ha egyszer nagyon lecsúsznánk mint papok, elzúlnánk, hitelenné válnánk, a napi negyed órát töltsük el mindennap az Oltáriszentség előtt, még akkor is, ha már el is felejtettük volna a breviáriumot. Nem lehet ugyanis szemébe nézni Krisztusnak úgy, hogy az embernek „ki ne sülné inkább a szeme”... Vagy a bűnt hagyom el, vagy Krisztust. Semmi visszavonhatatlan nem történhet addig, míg az oltáriszentségi Jézussal személyes kapcsolatban vagyunk.

+

Amilyen nehéz volt a Hunya-féle elvek szerint papnak lenni, olyan könnyű volt az általa hirdetett elvekről benyomást kapni. Mikor az áldozatokról beszélt, magunk előtt láttunk egy embert, aki több évi izületigyulladásos ágybanfekvés után ferdült gerinccel, elmarjult ujjakkal ült a punktás-székekben vagy a háttámaszban, ahol a beszámolókat hallgatta. Idegi alapon erős ekcémái voltak, úgyhogy sokszor napokig képtelen volt lábra állni, sebesek voltak talpai. Tudtuk, hogy az ágyát csak akkor használta, amikor a székben ágybadólt. A nagy háttámaszban (amely a jezsuitáknak a szemináriumából való kivonulása után hozzám került, most édesanyám őrzi) szokott volt aludni. Nem esztelen aszkézisből, hanem azért, mert a fekvés jobban fáj neki, mint az ülés.

Maga valamikor az innsbrucki teológián valami olyasmire készült, mint ami P. Kerkaiból lett: tömegeket mozgató népvezérnek. Tudtuk elejtett szavaiból, amiket magáról mondott. S mikor este pontokra igyekeztünk, s láttuk támolyogva, meg-megállva a lépcsőkön, szuszogva jönni: nem volt egyáltalában nehéz elhinni neki: nem az a fontos, hogy az ember természetes ösztöneit, a benne felgyülemlett szenvedélyeket élje ki, bármilyen szép célok szolgálatában állóknak tessenek is azok, hanem az a fontos, hogy Is-

ten akaratát tegyük - még akkor is, ha tehetetlenné betegedve kellene nyomorognunk. Hiszen papok, azaz megváltók vagyunk.

Ezt a nyomorék, beteg embert hallgatva elhittük, hogy nekünk erős testűeknek kell lennünk. Szorgalmasan használtuk azt a tornatermet a szemináriumban (talán egyetlen ilyen az egész országban), amelyet ő állítatott fel, ő, aki egy nagyobb könyvet nem bírt felemelni, azért, hogy korlátlan, bordásfalon, 30 és 50 kg-s súlyemelésekkel edzük a testünket, hogy Isten ránk vonatkozó tervei számára edzetten, lelkileg, szellemileg, testileg „kisportoltan” (ez is az ő kifejezése) álljunk készen. Isten azután elvehet tőlünk sorra mindent: lelki, szellemi és testi erőnket: ez az ő dolga. Nekünk csak egy feladatunk van: úgy készülni, mintha minderre szükségünk lenne.

+

Aki megértette a Páternek a megváltói áldozatosságról és annak alapjáról való gondolatait, azaz a szeretetet, az nem csodálkozott azon, hogy a Páter továbbment, végig a gondolatsoron: a paptestvériség! Nála az „oltártestvér” kifejezés nemcsak szóhasználat volt, hanem igazán komolyba vett jelentés.

Azt vallotta, hogy ha a keresztségben is már egy testté épültünk össze, mennyivel inkább a papirend által! A keresztelés által Krisztus testének „egy”, valamelyik tagja lettem; az ordo által „a” tagja, meghatározott, ugyanaz az egyetlen tagja, amelyet így lehet nevezni: „alter Christus”.

Újabb cikket kellene írnom arról, ami azután a Páter egész lelkületét tükrözte, amibe minden szellemi és lelki erejét összpontosította, s gondolom nem tévedek, ha azt mondom, hogy érzelmeit is: a papi egység! Hogyan szeretheti híveit a kegyelmet kisajtoló önfeláldozó megváltó szeretettel az a pap, aki paptestvérének „lupissimus”? Szívesen írnám, de nagyon hosszú lenne és talán sokakat nem is érdekelne, amit a Páter erről beszélt.

A Páter nagyon vidám, derűs ember volt. Mindíg mosolygott, jókat nevetett, évdődött, ha csak betegsége erre fizikailag képtelenné nem tette. De a legderűsebb akkor volt, mikor a szobájában már volt egy-két ember, jött a harmadik, esetleg a negyedik, s ezek egymás nyakába borultak, megölelgették egymást. Én egyszer egy ilyen jelenetet láttam. S akkor az volt a benyomásom: a Páter családja körében, fiai között! Olyan derűs volt, ahogy én még sohasem láttam, s azt hiszem, hogy számára ez volt az, amiről Urunk azt mondta „centuplum accipietis... et vitam aeternam”. Ez a centuplum, ami már a földi életben megillet bennünket, a Páter számára az a meggyőződés volt, hogy szeretjük egymást, mi papok...

Igy találkoztunk a 8 napos lelkigyakorlatokon is: szeretetben Isten és

egymás iránt. S ha nem is a Páter tartotta, akkor is a végefelé megjött hogy együtt legyen velünk.

Csanád, Várad, Szatmár, Kassa, Rozsnyó fiatal papjai nevelkedtek Szegeden. S ha az ember nyaranta csavargott, olyan jó volt tudni azt, hogy ebéd után természetesen átmegyünk a templomba, úgy mint a szeminárium-ban a kápolnába, hogy este a negyedőrárt végezzük, hogy reggel 5-kor kelünk, s hogy fél 6-kor már elmélkedünk. Olyan jó volt azt tudni, hogy fél 6 - 6-ig én a vendégszobában, a káplán (vagy már plébános) a saját szobájában lelkünkkel csodáljuk Isten eszejárását s igyekszünk úgy ágaskodni, hogy mi is szürcsölhessünk belőle... Voltak nagyon nehéz kápláni évek, tömve munkával, agyonhajszolva, politikailag terhelten. Sokszor nagyon nehéz volt felkelni reggel, sokszor nehéz volt a napi munka után még éjnek idején „átmenni” és elköszönni az Úrtól. De nagyon sokszor az volt a hajtóerő: Csanád, Várad, Szatmár, Kassa, Rozsnyó sok-sok plébániáján ilyen nehéz. Sokszor még nehezebb, mert a benső szenvedély tart vissza... Megváltó áldozat! Azokért, akik mehetnének, de nem mennek.

Mi egész más világban éltünk: az áldozatos szeretet világában. Min-dent ebből a szempontból néztünk: mert... mert... így tanultuk? így tapasztaltuk? Nem tudom. Mert nekünk ez így volt természetes.

És ezt P. Hunyának köszönhetjük.

Lakos Endre

A PAPI LEKISÉGÉRT

Húsz évvel ezelőtt új kiadvány indult el Magyarországon, hom-lokán e két szóval: Papi Lelkiség. Emberi szemmel nézve vakmerő vállalkozás volt. A második világháború már javában dült, és az anyagi gon-dok egyre fokozódtak hazánkban is. A jövő is bizonytalanná vált. Másutt inkább csökkentették a hasonló kiadványok számát - Magyarországon pe-dig a szegedi egyházmegye-közi szeminárium lelkiatyja, P. Hunya úgy látta, hogy Isten akarata és a magyar papság lelki haszna sürgeti a kiad-ványnak elindítását.

Beköszöntőjében P. Hunya bevallja, hogy világosan látja, mire vállalkozott. Számít a munka nehézségeire és az élet mostahaságaira. Bár nem látta előre a háború kimenetelét, megjegyezte, hogy bármelyik fél győ-zelme esetén vállalkozás nehéz próbára lesz téve. „De a munka és küzde-lem előtt nem csüggedünk, hanem bátorodunk. Quo difficilius eo magis! A magyar papság még nem jegyezte el magát az enyészettel. Akármilyen világosan vélik is látni ezt az eljegyzést a szélsőbal és szélsőjobb oldalon.

Indítókok

Hogyan jutott P. Hunya arra a meggyőződésre, hogy Isten akarata és a magyar papság lelki haszna kívánja ennek a kiadványnak elindítását?

Úgy látta, hogy az Egyház élete nagy lelki megújulás felé halad, és azt akarta, hogy a magyar katolicizmus és a magyar papság se maradjon el ettől a fejlődéstől. Saját szavai szerint: „Ebben a fejlődési iramban a papok nem lehetnek útszéli nézők, még sebeiktől vérző hadnagyok sem, akik a lelki élet katonáit lankadozva biztatják: „Csak előre, édes fiam!” - És ez nem is egészen érthetetlen beszéd a magyar papság számára. Sok közvetlen tapasztalatunk és sok biztos értesüléstünk van arról, hogy a magyar papság jelentős része, nemcsak lelkes fiatalok, de buzgó idősebbek is, őszintén érdeklődnek az egészen komoly papi lelkiség iránt. Ezt a lelkiséget a legkomolyabb eszközökkel istápolni és fejleszteni ma legszentebb papi kötelesség. - Ilyen eszköz akar lenni az induló kiadvány.”

P. Hunya meggyőződött arról is, hogy a papoknak is szükségük van egy lelkiatya szerető gondoskodására. „Vagy talán csak ők nem szorulnak arra, hogy nagy gonddal gondoskodjanak számukra szeretetről, ők, akiknek hivatásuk mindenkinek szeretetet adni, két kézzel és túlcsonduló szívvel? Ha pedig rászorulnak, vajon nem kell-e minden igyekezettel adnunk a szeretetet paptestvéreinknek, miután tudatossá vált bennünk, hogy adnunk kell? - Ez a szeretet ennek a kiadványnak főcélja. Minden írásával, de főleg azok szellemével akarja szolgálni ezt.”

Mintha csak megérezte volna, hogy közel az óra, amikor a „világ fedelme” könyörtelen harcot fog indítani a magyar papság ellen, hogy megfossa őket a szeretettől, és gyűlölettel vegye körül őket, hogy pártokra szakadjanak és szétszóródjanak.

Mintegy előre telíteni akarta a magyar papságot azzal a szeretettel, azzal a békességgel és egységgel, amelyet Jézus adott nekünk, amit a világ nem tud elvenni tőlünk. Talán nem vakmerő túlzás azt mondani, hogy olyan volt hazánk papjai életében a Papi Lelkiség kiadvány sorozata, mint az apostolok életében Jézus búcsúbeszéde az utolsó vacsorán, a szenvedés, a nagypéntek előtt. 1947 decemberében jelent meg a Papi Lelkiség utolsó száma, mert 1948 tavaszán már megkezdődött a katolikus nyomdák államosítása, a katolikus könyvek, kiadványok betiltása, az elfogatás, a kínszenvedés, a kálvária.

Írásainak szelleme

1941 szeptemberétől 1947 decemberéig szolgálta a magyar papság lelki gondozását a Papi Lelkiség kiadvány-sorozat. „Írásaink szelleme - írta

beköszöntőjében P. Huuya - a papok lelki segítségére irányuló nagy lelkű szeretet és realizmus. - Először tehát nagylelkű szeretet. Kerüljük a szeretetlen hangot és tartalmat. Ha szükséges lesz kérdéseket, fogalmakat tisztázni, akkor is kerüljük a vitázás életét. - Másik jellemzője a realizmus. Sehol sem lehet bővebben mellébeszélni, vagy semmitmondó szavakat görgetni, mint a jámborság területén. Pedig sehol sem kell talán pontosabb kifejezésbeli szabatosság, nagyobb meggondoltság."

Akik olvasták a kiadvány-sorozat cikkeit, meggyőződhetnek arról, hogy ehhez a szellemhez mindvégig hűek maradtak.

T é m a k ö r e

Úgy véljük, hasznos lesz röviden áttekinteni: milyen eszmékkel, milyen formában szolgálta a lelkészkedő papságot a Papi Lelkiség. A kiadvány egy év leforgása alatt négyszer jelent meg: az iskolaév elején, karácsony előtt, húsvét előtt és az iskolaév végén. Évfolyamonként egységes témakört dolgozott föl a papi lelkiség területéről. A tárgynak ezt az egységét nem vette kizárólagosan, mert mindig előtérbe kerültek a papi lelki- és lekipásztorkodás aktuális kérdései is. A tárgvi egység mégis átütő volt.

A szeptemberi szám a kitűzött témakör alapvető szempontjait dolgozta ki. A decemberi az elérendő célt, eszményképet tárgyalta. A húsvéti a nehézségekkel foglalkozott. A júniusi pedig az eredményeket, sikereket mutatta be.

Az első évfolyam (1941/42) témája:

- 1/ Papi lelkiség és az Egyház
- 2/ Papi hivatás
- 3/ Papi aszkézis
- 4/ Papi jellem és tökéletesség

A második évfolyam (1942/43) témája:

- 5/ A papi fejlődés alapjai
- 6/ A papi fejlődés eszményei
- 7/ A papi fejlődés küzdelmei
- 8/ A papi fejlődés erői, eredményei

A harmadik évfolyam (1943/44) témája:

- 9/ Természetes erők, adottságok a pap életében
- 10/ A pap természetfölötti élete
- 11/ A természet és természetfölötti ütközése
- 12/ A természet és természetfölötti győzelme

A negyedik évfolyam (1944/47) témája:

- 13/ Természetes és keresztyén jellem
- 14/ Papi jellem

- A negyedik évfolyam (1944/47) témája: 15/ A papi jellem küzdelmei
 16/ A papi jellem kiteljesedése
- Az ötödik évfolyam (1947/48) témája: 17/ A jellemnevelés alapvető szempontjai
 18/ A keresztény jellemnevelés kincses világa.

Összesen tehát 18 kötet jelent meg a Papi Lelkiségből. Egy-egy kötet terjedelme átlag 200 oldal volt, az utolsó négy köteté 180. Hatszázon felül volt a cikkek száma az öt évfolyamban.

Az anyag elrendezése

A beérkezett cikkek a következő sorrendben kaptak helyet a Papi Lelkiségben:

- 1/ *Lelki élet*: ide kerültek a központi témakör nagy cikkei, és a konkrét lelki életet elősegítő írások.
- 2/ *Jópásztori szellem*: Ebben a rovatban a lelkészkedő papság problémáit tárgyalták, és az apostoli lelkületet fejlesztették.
- 3/ *Önképzés*: A főlshentelt papok továbbképzését szolgáló dolgozatokkal
- 4/ *Egység*: Minden írásával a papok összetartását, kölcsönös szeretét, együttműködését akarta előmozdítani.
- 5/ *Confiteor* rovatban őszinte papi lélekföltárások kerültek szóba, amennyiben az okosság ilyenek közlését megengedte.
- 6/ *Liturgia*: a liturgikus mozgalom és megújulás gyakorlati és a lelkiséggel kapcsolatos kérdéseit tárgyalta.
- 7/ *Szerzetespap*: Ebben a rovatban ismertették a különböző szerzetesrendek jellemző lelkiségét, és általában az evangéliumi tanácsok útját.
- 8/ *Magyar népünk papja*: Ide kerültek a sajtóosan magyar lelkipásztori kérdések.
- 9/ *Világiak a papokért*: Ez a rovat csak a harmadik és a 12. számban volt betöltve. A világiak és a papok viszonyát tárgyalta.
- 10/ *Szeminárium*: a kispapsággal kapcsolatos lelkiségi kérdésekkel foglalkozott. Ennek a rovatnak lett a melléklete a „Kispapegység felé”, majd a „Kispapegység” című kiadvány.
- 11/ *Irodalom*, külön fejezetet csak néhány számban képezett. A beküldött könyveket a kiadvány lapjain szétszórtan ismertették.
- 12/ *Ve g y e s*, olyan dolgozatok, írások kerültek ebbe a rovatba, amelyek nem fértek be a főnti keretbe.

Írói

Világi és szerzetes-papok minden különbségtétel nélkül szóhoz jutottak. Az írók között voltak püspökök és preláthusok (Apor, Bubnics, Glattfelder, Kovács, Scheffler, Drahos), plébánosok és káplánok, teológiai tanárok, írók, költők, és a lelkipásztorkodás nagy mesterei. Néhány ismertebb név: Bangha Béla, Borbély István, Békés Gellért, Mihalovics Zsigmond, Marcell Mihály, Müller Lajos, Schütz Antal, Sík Sándor, Várkonyi Fidél, Varga László...

Az indulás napján még nem volt megállapodott írógárdája a kiadványnak. Az első számok után azonban hamarosan feltűnik kilenc állandóan ismétlődő név. Érthető, hogy a főszerkesztő P. Hunya neve tér vissza a legtöbbet. Szinte minden rovatban találunk tőle cikkeket a 18 kötet valamelyikében, 45 alkalommal. Vezér- és szervező írásain kívül főleg a papi jellemről és a természetes erényekről szóló cikkei keltettek feltűnést és találtak nagy visszhangra.

Utána a kármelita Szeghy Ernő a szerzetesi élet és önvallomások cikkeivel, a bencés Schnattner Szigfried a liturgikus élet és papi továbbképzés íásaival és a cisztercita Halász Pius a szerzetespap és a lelkiélet páratlan cikksorozatával vitték el a pálmát.

Lajos Balázs plébános élvezetes és igen gyakorlati írásai nagy népszerűségnek örvendtek. A magyar nép papjának önvallomásait és lelkipásztori terveit, tapasztalatait közölte.

Eröss Alfréd teológiai tanár a lelkipásztorkodás és papnevelés kérdéseiről írt igen alapos cikkeket.

Perényi József főleg a Papi Egység és az önképzés problémáival foglalkozott.

Kerkai György volt a Papi Egység nagy szakértője. 11 cikket írt az egység filozófiai, teológiai, aszketikus, történelmi háttéréről, és gyakorlati lehetőségeiről.

K.J. sorai szintén eredeti színt és ízt jelentettek a szerzetesi lelkiség gyakorlati problémáiról.

Gyakran visszatérő nevek még a következők: Pfeiffer Miklós a jópásztori szellemről, Nagy Töhötöm a szerzetespap problémáiról, Oslay Oswald a lelki életéről, Szeberényi László a liturgiáról, P. Severinus SVD a lelkiségről, Farkas Lajos a lelki élet gyakorlati problémáiról, P. Marcell a szerzetespap kérdéseiről, Magyar István és Vécsey Aurél a lelkipásztorkodásról.

Felsorolhatnánk ezeken kívül még legalább harminc világi vagy szerzetespap nevét, akik háromszor-négyszer cikket írtak a Papi Lelkisége és bizonyára állandó munkatársak is akadtak volna közöttük, ha a fo-

lyóiratnak hosszabb életet engedélyez a Gondviselés. Ha a Papi Lelkiség minden cikkírójának nevét fel akarnánk sorolni, kétszáznál több nevet kellene említenünk.

Néhány szor világiak is írtak a Papi Lelkiségben, köztük Bálint Sándor és Somogyi József egyetemi tanárok. Az előbbi a korszerű magyar liturgiáról, az utóbbi a test, lélek és a jellem összefüggéseiről.

A Papi Lelkiség mellékleteként az 5. számtól kezdve megjelent a „Kispapegység felé”; majd a „Kispapegység”. Ebben kaptak helyet a papnövendékek írásai.

A siker?

Az elinduláskor P. Hunya bevallotta, hogy nem számít a bíráló elismerésére, különösen lelkes fogadtatásra, nagyszámú előfizetőkre.

A magyar papság jórészt mégis egyre lelkesebben fogadta és türelmetlenül várta a Papi Lelkiség számait. A bírálók elismerése sem hiányzott. Az előfizetésekből sem volt hiány. Igazolja ezt az a tény, hogy az egyre fokozódó anyagi nehézségek miatt sem kellett a kiadványt beszüntetni. Pedig az elinduláskor nem rendelkezett tőkével, nem állt mögötte semmiféle szerzetesrend, egyházmegye vagy intézmény anyagi támogatása. Minthogy a kiadvány önmagából élt, már az első számtól kezdve csak az előfizetés ellenében küldték a számokat. (Egy kötet ára 3 Pengő volt 1944-ig, majd 6-10-13 Forint.) Mindig volt tehát annyi előfizetője a lapnak, hogy fennmaradhatott. Csak az infláció idején szünetelt a kiadvány megjelenése 1946 decemberéig. Nem az előfizetők és olvasók hiánya miatt, hanem a magyar papságon kívülálló ellenséges erők nyomására kellett a kiadványt beszüntetni.

Azt írta P. Hunya, hogy „valahogy nagyon egyszerűen született ez a kiadvány. A papság, főleg a világi papság magasabb lelkeségre törekvő igényéből.” A kiadvány fennmaradását is ez az igény biztosította, mely mindig kötetel csak növekedett. Ha nem lép közbe az Egyház és a papság örök ellensége, hogy a szárba szökkenet vetést letarolja, akkor ma talán az egész világ csodálná a magyar pap lelkeségét és egységét, ahogy azt P. Hunya tervezte beköszöntőjében. „A magyar papságnak van mondanivalója és van adnivalója még a világegyház számára is.” Az olasz papság apostola, P. Lombardi csak 1949-ben jutott arra a gondolatra, hogy az olasz papság lelki gondozására sürgősen tenni kellene valamit. A „La Civiltà Cattolica” 1949 júniusi számában „I Padri spirituali del Clero” címmel cikket írt, amelyben hasonló gondolatokat fejtetett, mint amilyenek P. Hunyát már tíz évvel előbb foglalkoztatták.

A földbe esett búzaszem

Az isteni Gondviselés úgy intézkedett, hogy P. Hunyának látnia kellett műve összeomlását. P. Varga László SJ megrázó szavakkal írta le a magyar papság e lánglelkű apostolának szenvedését. „Az ellensége is megdöbbenne, ha tudná, mekkora volt e nagy szenvedő belső sírása az egyház vergődése és veszteségei miatt. Pogány nézés szerint teljes csődnek látszik kivételes szellem sorsa, hiszen beteljesült rajta is a magyar élet iszonyú törvénye: Tenni nem, de halni volt esély. Látszólag minden porrá lett, amit az ifjú álmódott, a férfi tervelt és alkotott. Aki azonban Jézus módszerét ismeri, abban valami öröm dereng a szegedi sírhant előtt, mert íme a szántóvető maga is a tiszai talajba került, hogy áldott pusztulása új termés ígérete legyen, mert Jézus így szokta azt tenni minden barátjával, akit erős nemzedék atyjának választott.”

P. Hunya maga bevallotta a kiadványsorozat beköszöntőjében, hogy erre a sikerre számít igazán. „Siker akkor lesz, ha a kiadvánnyal kapcsolatos minden munkánkban szem előtt tartjuk Isten szent terveit és a papság lelki hasznát. Ha ettől az iránytól nem térünk el, akkor a vetés munkáját úgy végeztük, hogy Isten megadhatja a termést az Ő tettségének mértéke szerint. Ez a mi siker-elméletünk.”

Tudta azt is, hogy Isten tervei szerint: „ha a búzaszem nem esik a földbe és el nem hal, egyedül marad; de ha elhal, sok termést hoz.” (Jn. 12, 24) Ő ilyen földbeesett búzaszem akart lenni a magyar papság termő talaján. A Papi Lelkiség 5. számában cikket is írt ezzel a címmel: „Jobb, hogy egy ember haljon meg a népért” (Jn. 11, 50). Az isteni Jó Pásztor szellemét tekintette P. Hunya eszményképének, hogy az Ő nyomában, az Ő keresztútját járva, vele gyűjtse össze Isten szétszórt fiait.

Talán nem tévedünk, ha úgy tekintjük az 1956-ban megindult Magyar Papi Egység kiadványt, mint P. Hunya életáldozatának első gyümölcsét. Ezzel kezdi összegyűjteni Isten szétszórt magyar papjait. Reméljük, hogy ez a külföldi kiadvány előfutára lesz annak a másik egységnek, amely az otthoni papság körében fog megvalósulni, ha Isten is úgy akarja.

Király István SJ

JÁVAI LEVÉL AZ EMBERFORMÁLÓ HUNYÁRÓL

Kedves Atyám! - Nem akarok kosarat adni, azért legjobb tehetségem szerint megpróbálom emlékeimet P. Hunyáról mint spirituálisról és mint emberalakító pedagógus-papról formába önteni. Meg kell azonban jegyez-
nem, hogy tulajdonképpen nem nagyon vagyok alkalmas erre a feladatra,

mindenesetre sokkal kevésbé, mint azok, akiket teljesen ő nevelt, hiszen jómagam csak nagyon rövid ideig voltam a keze alatt. 1950 szeptemberében kerültem a szegedi szemináriumba, és P. Hunya a következő évnék, ha jól emlékszem áprilisában, végleg elkerült Szegedről. A rendes spirituális tevékenységnek nagyrészt, az elmélkedési pontok adását, a rendszeres kolokvium spirítuálét, már karácsonytól kezdve átadta Magyar atyának és csak a characterologia sacerdotalis-t, a papi jellemtant (ami az ő specialitása volt) tartotta meg magának, de azt is csak egy ideig. - P. Hunyáról való emlékeim alapja tehát mindössze egy három hónapos intenzív és egy fél éves csökkenő irányzatú kapcsolat. . . És mindezt 11 év távlatából, minden egykorú jegyzet segítsége nélkül kell felidézni, összefoglalni. Ezt bevezetésül említem csak, és mintegy bocsánatkérésül, ha a vázolandó kép esetleg nagyon szubjektívnek vagy talán egyoldalúnak hatna. De lehet, hogy ez amúgyis elkerülhetetlen, mivel „quidquid recipitur, recipitur per modum recipientis”. - Annak ellenére nagyon is tudatában vagyok, hogy P. Hunya személye a rövid kapcsolat ellenére, mély és döntő hatást gyakorolt rám.

Erős személyiség

Mély hatással volt egyébként szinte mindenkire. Nemigen akadt olyan kispap, aki tudta (vagy akarta) volna kivonni magát a hatása alól. Ennek ellenére (vagy talán éppen ezért) nem olyan egyszerű pontosan körülírni és meghatározni: miben is állt az, amit mindnyájan éreztünk, hogy t. i. „erő áradt ki belőle”. Elő tudok persze számlálni bizonyos tipikus, jellemző vonásokat, de hogy mi volt a legdöntőbb és hogy hogyan nevelt ő ezek által, ezt bizony nehéz megmondani. Mert P. Hunyánál valóban az egész személyiség nevelt, hatott, és minden más azáltal, és csak azáltal, hogy beleillett az egészbe. Kétségtelenül erős személyiség volt, nagyonis személyes egyéniség, aki az Úr Isten által beléje helyezett egyszeri lehetőségeket valóban a maga módján valósította meg. Már a külső megjelenése sem volt mindennapi. Volt benne valami, majdnem azt mondanám „gnómszerű” (legalábbis rám ezt a benyomást tette, ha eltekintek az arcától, - és ezért bocsánat a kifejezésért). A tüdőbaj következtében vállá ferdén állt, ezért a karja is hosszabbnak, a háta meg púposnak hatott. Ezt a benyomást meglehetősen alacsony termete még csak erősítette. Sietni nem tudott, nagyon hamar kifulladt. Ha a punktára jött, mindig erősen lihegett a lépcsők miatt. - Egy betegnek ható és valóban beteg test. . . De a feje, mely úgy állt a két vállá között behúzva szinte nyak nélkül, elsősorban pedig az arca, és legfőképpen a szemei, mintha nem is ehhez a testhez tartoztak volna. A szellemi egészségből eredő erő, a „sapientias” életszemlélet. (melyet ő maga úgy definiált, mint az Isten oldala mellőli tájékozódást) azaz

tulajdonképpen még ennél is több: sodró dinamizmus áradt belőle. Anélkül, hogy megszólalt volna, világos volt, itt egy acélos kemény-ségű akarat, egy hatalmas erejű lélek uralja a beteg, esendő testet.

Amit pedig mondott: az mind eredeti, plasztikus és lebilincselő volt. Ez egyébként cikkeiből is kitűnik, avval az egy különbséggel, hogy cikkei meglehetősen nehezek, ezért koncentrált figyelmet igényelnek. Mind-abbban ugyanis, amit nyomtatásban közzétett, nagyon gondosan kidesztillálta gondolatait. Ezek megfogalmazását a végsőkig átgondolta, és nem ugyan az egyéni ízt és terminológiát, de a megformálódás mikéntjét eltüntette, a gondolat kialakulásának nála sokszor vulkanikus erejű robbanását statikus formákba kényszerítette. - De mikor beszélt... noha akkor is precíz, világos volt, és nem volt benne semmi ködös és dagályos, - mikor ott előtűntünk alakult, formálódott a mondanivalója, minden szónokiasság nélkül is, elsősorban hallatlan őszinteségével magával ragadott mindenkit. Általában halkán beszélt, azaz pontosabban, halkán kezdett el beszélni, de bizonyos kérdéseknél belemelegedett, szinte azt mondhatnám „begerjedt”, a hangja harsogott... Ahogy csak a közömbösség tudta elcsüggeszteni egy időre, úgy, ha érdeklődést látott, ha észrevette az adódó lehetőséget, hogy jó magot vessen hallgatói lelkébe, az hatalmasan felvillanyozta, és habár tudta, hogy az egészséget az ilyesmi nagyon igénybeveszi, ettől nemigen tudta magát visszatartani.

A havi rekollekció

De most már ideje lesz, hogy némi konkrétumot is felelevenítsék P. Hunyárról mint lelkivezetőről. Lelkivezetői módszerének külső kerete a havi rekollekció volt. Ennek pontos és lelkiismeretes végzését mindenkittől megkövetelte. Ez pedig abból állt, hogy pontosan meghatározott kérdésekre kellett világos és személyes erőlködéssel kiérlelt választ adni. Ezért aztán a szegedi szemináriumban a havi kollokvium spirituálét rekollekciónak nevezték, mert az egyik legfontosabb pontja éppen a rekollekcióról való beszámolás volt. Hozzá nem igen lehetett készületlenül elmenni: csak úgy csevegni, és valamilyen mondvacsinált lelkiéleti problémával a lelki aktivitás látszatát keltetni. Az ilyeneket rendszeren elküldte azzal, hogy: Fi-am, jöjjön vissza, ha tisztességesen megemlékedte a dolgot.

Lelkivezetői módszere

Önismeretre, reflexióra szorított, dolgoztatott és követelt. Igényes volt és egészen biztosan nem tartozott a „nyugtató” spirituálisok kategóriájába. (Egyszer valamilyen konkrét kérdéssel kapcsolatban a lelkivezetésre került a szó. A Páter ekkor bizonyos gúnnyal említette, hogy mostanában a lelkivezetésben eléggé eluralkodott a „nyugtató” módszer, hogy hát hiszen minden jól van, és csak nem kell nyugtalankodni... , pedig a bátor-

talanság és csüggedés nem az egyetlen veszély a lelkiéletben.) Tudott, mégpedig nagyon tudott emelni és biztatni, de ezt nem az igények leszállításával érte el, hanem azáltal, hogy az eszmény vonzásának hatóterébe állította kispapjait. Valóban, azt hiszem, hogy ez a jó szó, és ha egészen röviden kellene jellemezni nevelői módszerét, akkor talán azt kellene mondani, hogy amit alkalmazott, az különösen is „a z eszmény pedagógiája” volt. És ezt nagyon tudatosan tette. Az aszketika kurzusában (melyből, úgy tudom, nyomtatásban semmi sem jelent meg) igen világosan kifejtette; hogy a meglátott, megragadott eszmény az, mely az erkölcsi, lelki életben a tájékozódási pontot jelenti: ez az, ami irányít, lelkesít, világít, melegít, vonz. Ezért a pápi (és ezentúl minden keresztény) lelkiélet elsődleges feladata, hogy Krisztusban rátaláljunk a személyes, nekünkvaló eszményre, hogy felismerjük azt, ami bennünket személyesen vonz és megragadni képes. Minden igyekezete valóban az volt, hogy növendékei Krisztus személyének vonzó, gyújtó hatása alá kerüljenek... Voltak, akik voluntarizmust vetettek szemére. Az nem is lehetetlen, hogy fiatalabb éveiben ebben volt is valami, vagy legalábbis egy olyan kemény személyiség, mint az övé, akaratlanul is keltheti ezt a benyomást, de később bizonyosan mentes volt minden egyoldalúságtól. Az értelmi meggyőződést, a belátást, a megértést nagyon fontosnak tartotta, és még jól emlékszem rá, hogy egy alkalommal - idézve Aristoteles megállapítását: „intellectus noster sic se habet ad prima entia, sicut oculus vespertilionis ad lucem diei” - kifejtette nekünk, hogy az emberi értelem világossága és élessége kétségtelenül korlátolt, de mint mécses is döntő jelentőségű, és elsődleges feladatára, arra, amire a jó Isten adta nekünk, önmagában véve mindenestre elegendő, hogy t. i. erkölcsi feladatunkat, az Őhöz vezető utat megvilágítsa.

A modern kor egy nagy pozitívumának a realizmust tartotta: az objektív valósággal való illúziómentes szembenézést. Nagy örömmel vette észre ennek jelentkezését pl. a modern hagiografikus irodalomban. A maga részéről nagyon törekedett arra, hogy a lelkiéletre vonatkozólag szolid, világos, reális eligazítást adjon, és ezzel kapcsolatban többször kifakadt az ellen, amit úgy jellemezett, mint a lelkiélet tudományának még tudomány előtti állapotát. Mintha ezen a téren a pusztá jámborság, vagy ami még rosszabb, annak a látszata, már elég is lenne, és mintha a „hajszáltevédek” nem bosszulnák meg magukat kegyetlenül újra és újra az egyháztörténelem folyamán. Ez a magatartás alkotja a háttérét és adja egyszerűsrimind magyarázatát annak, ami minden hallgatójának (és azt hiszem minden olvasójának is) feltűnhetett: hogy nagyon nagy súlyt fektetett az alapmagatartásokra és ezek helyességére, a becsületességre és a készségre,

mert azt akarta, hogy a nagylelkűség reális és szilárd fundamentumot kapjon. Sokat foglalkoztatták a jellemfejlődés természetes lehetőségei is, ezért a nevelésben felhasználta és növendékeivel az önnevelésben is felhasználta a karakterológia eredményeit.

Erős eredetiség

Mivel a problémákat önállóan átgondolta, azért aszketikáját (általában értve ezen mindazt, amit a lelkiéletről tanított) az erős eredetiség jellemezte, és ez már terminológiájában, kifejezéseiben is megnyilvánult. Az egyik nagyon bevilágító és igen eredeti gondolatának tartomna is azt, amit a készségről, mint a lelki kibontakozás legalapvetőbb tényezőjéről tanított. A készség - mondja P. Hunya - a szabadakarat első moccanása, „a szabadakarat csírámozdulata” a jó felé. Ha az akarat készséges a jóra, akkor máris jó. Ez az a pont, ahol az erkölcsiség végső soron eldől. Ez mindíg is hatalmunkban van, ehhez csak Isten és én tudunk hozzányúlni, míg a konszolidáció a külső övezetben már nem áll teljesen hatalmunkban, mert annyi minden más tényezőtől is függ. - Persze sok nagyon pasztikus kifejezést elmosta az idő. Néhányra még emlékszem: ahogy a „porszemöntudatról” és a „hármás konkupiszcencia megsorsvasztásáról” beszélt, mikor óvott a „balradöntéstől”, vagy hogy belénk igyekezett súlykolni „az emberiség rúgottjaival” való szolidaritást.

Már említettem, hogy P. Hunya nem nevezhető voluntaristának, - de most talán ellenkezőleg az a benyomás támadhat a helyes és reális, a kiegyensúlyozott tanítás ilyen erős hangsúlyozásából, hogy a nevelést az intellektuális meggyőződéssel azonosította, hogy a szó erejének tulajdonította a legfontosabb nevelői hatást. Hogy ez mennyire nem így volt, arra nézve rendelkezem egy személyes emlékekkel. Egy kollokvium spirituálén valami olyasmit kérdeztem tőle, hogy mi is a szemináriumban, azaz a szeminárium részéről a legfontosabb a növendékek lelki kibontakozásához. A felelete erre az volt, hogy mivel én még fiatal vagyok, azért egészen természetes, hogy túlértékelem a beszéd szerepét. Az előjárók elsősorban nem azzal nevelnek, amit mondanak - Fiam, nem a duma nevel! -, hanem a legfontosabb nevelési tényező a közösség szelleme. Ezt óvni, ezt alakítani, ezt jó egészségben megtartani az előjárók legfontosabb gondja és feladata.

Realizmusára vall továbbá az is, hogy a reális életre nevelt. Kitartóan írtotta, nyesegette azt az illúziót, hogy a lelkiéletben, a tökéletességre törekvésben vannak kényelmes megoldások. Állandóan hangoztatta, hogy „feszültségi törvény hordozza a fejlődést”, hogy nem kell félni a harctól, a küzdelmektől. Vigasztalása is elsősorban abban állt, hogy elfogadtatta a kifosztottság, a remények meghiúsulásának élményét, azt, amit „pro-

letárálménynek" nevezett... egyszerűen azzal: Fiam, ez a maga szerencséje, magából soha nem lett volna ember, ha az Úristen ezt nem küldi... Emlékszem, hogy 1950-ben, mikor a Néphadseregbe való behívás és a katonai szolgálat egy ideig nagyon várható volt, P. Hunya az egyházi nevelés bizonyos puhaságáról beszélt, a sokszor szükséges katonás keménység hiányáról és arról, hogy, ha a Gondviselő Isten ezt a hiányt ily módon akarja pótolni, akkor ettől nem kell félnünk.

A kommunista tan értékelése

Volna még egy dolog, melyről írnom kellene. Ez azonban kényes téma. Amit ugyanis eddig írtam róla, az - ha egyoldalú és helytelen lenne - a cikkeiből könnyen korrigálható. Arról azonban, amire nézve még el kell mondanom egyetmást, a Papi Lelkiségben semmit sem közölt, azon egyszerű oknál fogva, hogy gondolatai ebben az irányban csak a negyvenes évek végén érlelődtek ki, azidőtájt, mikor a Papi Lelkiség már megszűnt. (Persze ha meglett volna, akkor sem biztos, hogy lehetett volna ilyesmit közölni.) - Éppen ezért erre vonatkozólag nagyon pontosan, lehetőleg szó szerint kellene idéznem azt, amit mondott. Sőt lehetőleg meg kellene adnom a konkrét összefüggéseket is, amelyekben egy-egy megállapítása elhangzott, egyébként - ezt tapasztalatból tudom - nagyon nagy a félreértés veszélye. Mivel csak az emlékezetemre vagyok utalva, azért ez bizony kényes vállalkozás. És éppen, mivel tudom, hogy óvatosnak kellennem. - De mivel a róla való kép enélkül semmiképpen nem mondható teljesnek és mivel éppen ezirányú gondolatai mindnyájunkra igen nagy hatással voltak, mégis megpróbálkozom a feladattal. - Amiről szó van, az a kommunizmusnak egyáltalán nem distinkció nélküli, de mégis a szokottnál sokkal pozitívabb értékelése. - Az természetes, hogy ez nála nem volt opportunizmus. De vajon jól látott-e? Ez olyan kérdés, amelyre ma még nem tudunk válaszolni, és még nagyon sokáig nem is fogunk tudni. A választ erre a történelem hivatott megadni. De akármi legyen is válasza, - és egy ily rettenetesen komplex kérdésben csak komplex válasz várható - az bizonyos, hogy nagy dolgokat látott meg. Azért mindig is hálás leszek, hogy ezeket tőle hallhattam, még akkor is, ha esetleg víziójában - és ez alighanem minden vátesznél így van - található némi egyoldalúság.

A közösségi gondolat mindig is foglalkoztatta. Az individualizmus, főképp úgy, amint az a 19. századi liberális kapitalizmusban a maga legkézzelfoghatóbb megvalósításához eljutott, szemében a hármaskonkuszancia legtevékenyebb kiélési lehetőségét jelentette, és ezért az ember legnagyobb kísértésének tartotta. Hozzájön ehhez, hogy ismerte a szociális kérdést, azaz pontosabban és konkrétan, ismerte a nyomort, - és azt is, hogy az egyháziak mily rettenetes aszociálisan tudnak gondol-

kodni és cselekedni. Ez pedig borzasztóan felháborította, mivel benne már természeténél fogva is nagyon fejlett volt az igazságérzet.

Ezért nem csoda, hogy megragadta a kommunista tan pozitív értéke. Hogy miben áll ez a pozitívum, azt lényegileg a következőképpen fogalmazta meg: ezen a világon mérhetetlen embernyomor és emberbaj van, és ennek igen nagy részén úgysem lehet segíteni. A betegséget, szenvedést soha nem lehet teljesen kiküszöbölni, de szűnjön meg legalább az embernek ember által történő kizsákmányolása, megnyomorítása. A marxizmus-leninizmus teóriáját - és P. Hunya elsősorban a tanról beszélt, azt tartotta szem előtt - sok szempontból lehet bírálni, de - szerinte - minden olyan bírálat, mely nem értette meg ezt, elsiklik a lényeg felett. Emlékszem még, egyszer az értékötlet elméletével kapcsolatban említette, hogy aki ezt főként csak gazdasági érvekkel intézi el, mint ahogy tették a liberális közgazdászok, az még soha nem értette meg, hogy itt az emberről van szó, és hogy mit jelent az, hogy valamiben emberi munka van, hogy mennyire nem állítható ez egyvonalba a termelés többi tényezőjével. - A marxizmusban tehát az emberi nyomor és kisémmizettség feletti őszinte felháborodást, és a nekigyürközést ennek felszámolására, a könyörtelen forradalmi dinamizmust értékelte P. Hunya. Azt a céltudatosságot, áldozatvállalást, amellyel a kommunisták nekiállnak e célok megvalósításának, sokszor állította elének példaképpül. - Különösen élesen kelt ki a reakciós körökben szokásos szimplifikáció ellen, amely a nyugati világnak és a kommunizmusnak harcát egyszerűen mint a jónak és rossznak küzdelmét állította be, és a kommunizmust egyszerűen a sátánizmussal azonosította.

Látta persze, hogyne látta volna, a rombolást, a pusztítást, az ateista gyűlöletet, de mivel az eseményekben a történelem szövőszéke mögött ülő Isten rendeléseit kutatta, és mivel az emberről nem voltak illúziói, azért úgy látta, hogy bizonyos történelmi szituációkban a forradalmi sóprés a vele együttjáró rombolással és igazságtalansággal együtt is egyszerűen elkerülhetetlen: mikor u. i. a berendezkedett és megkövesedett, és jónak tűnő rosszat az Úristen csak így tudja eltisztogatni. Bizonyos feladatokat nem végezethet el Egyházával. . .

Az igaz, hogy P. Hunya elsősorban a tant nézte, és meg kell vallanom, hogy a szemináriumot követő otthoni „civil” pályámon megismert kommunisták között alig találtam olyat, aki megütötte volna ezt a mértéket. Többnyire opportunisták voltak, vagy pedig (és ez, gondolom világméretben is megmutatkozik) jellemezte őket a kisémmizett emberekért való gondoskodás helyett, az önző és öncélúvá vált hatalmi megszállottság. . . De P. Hunya mindenesetre megszabadított az egyoldalú negativizmustól. Kinyitotta szemünket és talán sikerült kispapjaiban elindítania azt, amit ő maga „agy-

funkciónak" nevezett, és erről azt mondta, hogy ez csak nyomás alatt indul meg. - Emlékszem még egy röpimájára, amelyre megtanított minket, és amely talán jól kifejezi azt, ami mozgatta őt, amikor ezekről a kérdésekről beszélt. A következőképpen hangzik: „Uram, tisztítsd meg Egyházadat, és tedd igazán szociálissá, Szentséges Szíved szándékai szerint.”

Ime tehát a kép, amely bennem él, helyesebben, amelyet fel tudok eleveníteni P. Hunyáról, mint emberformáló, pedagógus-papról. Azt persze tudom, hogy a valóság sokkal több: hogy azáltal is hatott rám, amire már nem is emlékszem kifejezetten. És összeállítva ezeket az emlékeket, újra tudatossá lett előttem az, amit megintcsak ő mondott: hogy tundiillik Isten nagy kegyelme még akárcsak rövidebb időt is eltölteni egy igazán nagy-lelkű ember közvetlen közelében.

Nagyon ajánlom magam Atya mementóiba.

Java, Indonesia, 1961. szeptember 7-én.

Weissmahr Béla SJ

P. HUNYA IMÁJA

Egy alkalommal, testi és lelki gyötrelmeinek egyik emberfeletti rohama közben, ereje utolsó megfeszítésével vánszorgott fel a szegedi szeminárium kápolnájának szószékére, hogy elmélkedési pontokat adjon a kispapjainak. Ekkor mondotta el az alábbi imát, amely legteljesebb jellemzője lelkivilágának:

„Uram! Én mindenre kész vagyok Érted! Megbízom végtelen jószágodban. Elfogadok mindent kezedből, akármit küldesz s megfogom kezéd, mint a gyermek atyjáét és utánad megyek, bárhová vezetsz. Kell nekem, akármilyen életet szövögetsz számomra. És csak az kell, amit Te akarsz: akármilyen erőket adsz, vagy veszel el tőlem.

Uram! Szívesen fölszálllok Érted a kereszt oltárára is. Szívesen leszek villámhárító, mely Isten haragjának villámaint levezeti! Szívesen teszem életem fohászául: ne kímélj engem Uram, hanem kíméld népedet, főleg azt, amely rám van bízva!

Uram! Köszönöm minden megnyilatkozásodat velem szemben, akár vigaszt, akár száraz kenyeret, akár ostort adsz! Mindig köszönöm! Megragadom ostorozó kezéd is és megcsókolom azt!

Uram! Mindezért cserébe nem kérek jutalmat: legföljebb azt, hogy maradéktalanul nagylelkű lehessen Veled szemben.”

TARTALOM

P. Hunya Dániel SJ: Világi papok lelki fejlődése	3
P. Hunya Dániel SJ: Világi papok életszentsége	24
Varga László: Hunya Dániel	58
Lakos Endre: P. Hunya Dániel SJ avagy „a Pater”	63
Király István: Papi lelkeségért	71
Weissmahr Béla: Jávai levél az emberformáló Hunyáról	77
P. Hunya életének külső kerete	2
P. Hunya irodalmi hagyatéka	23, 57, 62
P. Hunya imája	84

+ + +

FELHIVÁS! Nagyon kérjük P. Hunya növendékeit és lelkiflait, hogy minden tőle származó vagy róla szóló írást velünk sürgősen közölni szíveskedjenek. Legalább kölcsön kérjük ezeket és legépelés után visszaküldjük.

MAGYAR PAPI EGYSÉG 1961. évi KÜLÖNSZÁMA (Einheit Ungarischer Priester) Klerusblatt der ungarischen Priester im Ausland, erscheint viermal im Jahr. Sondernummer 1961. - Mit Druckerlaubnis des Erzbischöflichen Ordinariates, Wien. - Eigentümer, Herausgeber und Verleger: Ladislaus Marosi, Spittal/Drau, Kapellengasse 15. Im Selbstverlag als Manuskript vervielfältigt bei Österr. Seelsorge-Institut Pastorale Ungarnhilfe, Wien I. Stephansplatz 3. Für den Inhalt verantwortlich: Ladislaus Marosi.

